

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto - Hoito- ja käyttösuunnitelma (luonnos)

TAMPEREEN KAUPUNKI 2021

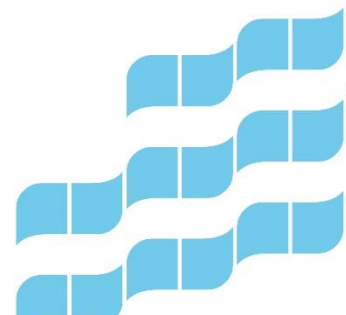
TÄMÄ LUONNOS ON NÄHTÄVILLÄ 4.-17.10.2021.

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto – Hoito- ja käyttösuunnitelma LUONNOS

HUOM! Violetilla on merkitty asioita, jotka odottavat vielä tarkennuksia ja muokkauksia.

Kuvailusivu

Julkaisija:	Tampereen kaupunki. 2021.
Työryhmä:	Yleiskaavapäällikkö Pia Hastio, Yleiskaavoitus Rakennustutkija Miia Hinnerichsen, Pirkanmaan maakuntamuseo Kaavoitusarkkitehti Mirkka Katajamäki, Yleiskaavoitus Kaupunginpuutarhuri Timo Koski, Viheralueet ja hulevedet Suunnittelupäällikkö Mirjam Larinkari, Viheralueet ja hulevedet Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta - kehitysohjelma Projektiarkkitehti Katarina Surakka, Asemakaavoitus Metsätalospäällikkö Anne Tuominen, Metsät Ympäristönsuojelupäällikkö Harri Willberg, Ympäristönsuojelu
Koonnut:	Hanna Tajakka, Viher-Arkki
Julkaisunumero:	Tampereen kaupungin julkaisu xx
Sivuja:	xx
Kieli:	Suomi
Kansikuvat:	xx
Graafinen suunnittelu:	N. N.
Julkaisun jakelu:	Tampereen kaupunki, xx
ISSN:	1234-4567
ISBN:	123-456-xxxx-00-7 (pdf-julkaisu) 123-456-xxxx-00-8 (painettu julkaisu)

Tampereen kansallisessa kaupunkipuistossa pääset mukaan tarinaan teollisuuskaupungin synnystä harjujen ja järvien solmukohtaan

”Tehtaitten alinomainen pauhu ei ole voinut tukehduuttaa Tamperelaisten ihastusta kauniiseen ympäristöhönsä. Ihanat puutarhat kylpevät kosken ryöpsähyttelemässä vesihuurussa, ja kaukana kohinasta ja pauhusta saa väsynyt kävelijä korkealla Pyynikkö-vuorella levähdyttää mieltänsä kaukana kimaltelevain vedenselkään ihaelemisella.”

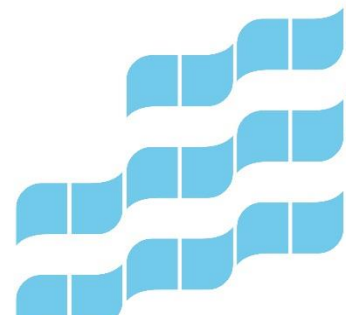
- Matkustus Suomessa, Zacharias Topelius 1873

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston rooli

Tampere on kahden suuren sisämaajärven, korkealle kohoavan harjuselänten ja voimakkaasti virtaavan kosken solmukohtaan syntynyt, vähitellen kasvanut ja yhä kasvava kaupunki. Luonnonolosuhteet ovat tarjonneet ihanteelliset lähtökohdat teollisuustuotannolle ja sen varaan syntyneelle yhdyskunnalle, josta parissa vuosisadassa kasvoi Sisä-Suomen merkittävin teollisuuskaupunki. Tammerkosken partaalla sijaitsevat teollisuuden tuotantolaitokset puistoineen, niiden tuntumaan kaavoitettu ruutukaavakaupunki, harjun rinteille rakentunut Pispala sekä Pyynikin ja Kaupin metsäiset kansanpuistot muodostavat yhdessä suomalaisittain ainutlaatuisen teollisuusperinnön ja suurjärviluonnon kohtauspaikan. Kaupunki on toiminnoiltaan muuntautuneena säilyttänyt asemansa sekä luonnon- ja kulttuuriperinnön fyysiset ominaispiirteensä urbanisoituvan kaupunkirakenteen keskiössä. Tampereen historialliselle ja kulttuurilliselle kehitykselle ominainen rohkeus ja kyky uudistua näkyy erityisen kiinnostavana jatkumona keskustan kaupunkimaisemassa.

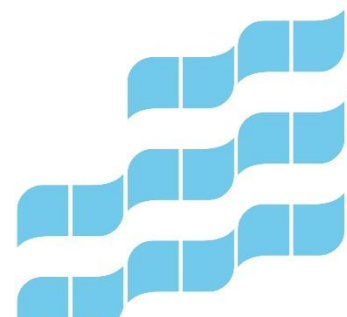
Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön visio

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on elävä, toimiva, monimuotoinen ja arvokas aluekokonaisuus, joka kiinnostaa tamperelaisten lisäksi kotimaan ja kansainvälisiä matkailijoita. Suunnitelmallisella kehittämisellä ja hoidolla vaalitaan ja vahvistetaan kansallisen kaupunkipuiston erityisiä arvoja, jotka tuottavat alueen käyttäjille kulttuurisia, virkistyksellisiä ja hyvinvointia edistäviä kokemuksia ja palveluita.

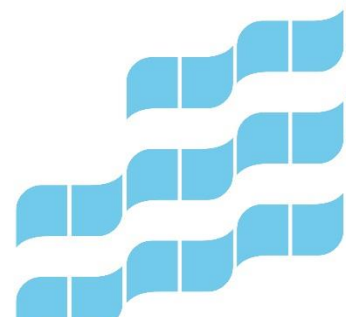

Sisältö

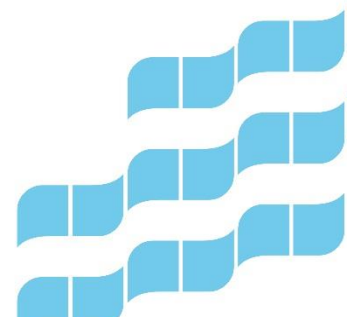
Kuvailusivu.....	1
Esipuhe	8
I Johdanto	9
1. Lyhyesti kansallisista kaupunkipuistoista	9
2. Alueelliset ja lainsäädännölliset lähtökohdat	10
3. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston perustaminen	11
4. Hoito- ja käyttösuunnitelma	12
II Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alue	13
1. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston sisältö	13
2. Maanomistus.....	14
3. Kaavallinen tilanne	14
4. Suojelupäätökset.....	15
5. Rooli kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa.....	17
III Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta	19
1. Tehtävät.....	19
2. Selvitykset ja osallistuminen	20
3. Sisältö ja käyttöohje	23
IV Hoidon ja käytön yleiset tavoitteet (MRL 70 § mukaiset määräykset).....	25
1. Ekologisten yhteyksien kehittäminen	27
2. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen.....	27
3. Vieraslajien hallinta	28

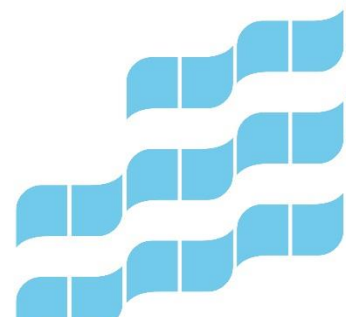
4.	Kulttuuriympäristön arvojen säilyttäminen	28
5.	Maisema-arkkitehtuurisen laadun edistäminen	29
6.	Virkistyskäytön ja -palveluiden kehittäminen	30
7.	Matkailun edistäminen	31
8.	Eriyisten arvojen esiintuominen ja tunnettuuden lisääminen	31
9.	Yhteistyön ja osallistamisen edistäminen	32
V	Hoidon ja käytön tavoitteet ja toimenpiteet osa-alueittain	33
	(MRL 70 § mukaiset määräykset)	33
1.	Alue 1: Keskusta	33
1.1.	ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA	33
1.2.	Eriyiset arvot	36
1.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot	43
	Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet.....	43
	Luontoarvot.....	44
1.4.	Alueen rakenne	44
1.5.	Alueen kehittäminen.....	45
1.6.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	47
2.	Alue 2: Viinikka–lidesjärvi	48
2.1.	Alueen kuvaus + 1–2 KUVAA ALUEELTA	48
2.2.	Eriyiset arvot	51
2.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot	55
2.4.	Alueen rakenne	55
2.5.	Alueen kehittäminen.....	56

2.6.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	57
3.	Alue 3: Hatanpää–Härmälä	59
3.1.	ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA	59
3.2.	Eriytyiset arvot.....	60
3.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot.....	64
3.4.	<i>Luontoarvot</i> + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA Suojaelluista alueista tai muuten arvokkaista luontokohteista.....	65
3.5.	Alueen rakenne	65
3.6.	Alueen kehittäminen.....	66
3.7.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	67
4.	Alue 4: Pispala–Pyynikki	68
4.1.	ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA	68
4.2.	Eriytyiset arvot.....	70
4.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot.....	75
4.4.	<i>Luontoarvot</i> + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA Suojaelluista alueista tai muuten arvokkaista luontokohteista.....	76
4.5.	Alueen rakenne	76
4.6.	Alueen kehittäminen.....	77
4.7.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	78
5.	Alue 5: Näsijärvi–Lentävänniemi.....	80
5.1.	ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA	80
5.2.	Eriytyiset arvot.....	81
5.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot.....	84

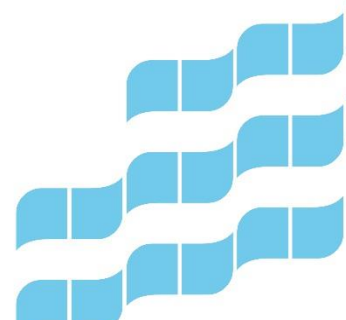

5.4.	Alueen rakenne	84
5.5.	Alueen kehittäminen.....	85
5.6.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	86
6.	Alue 6: Lappi–Kauppi–Niihama	87
6.1.	ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA	87
6.2.	E erityiset arvot.....	88
6.3.	Alueen suojelukohteet ja luontoarvot.....	92
6.4.	Alueen rakenne	94
6.5.	Alueen kehittäminen.....	94
6.6.	Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	95
VI	Kansallisen kaupunkipuiston tunnettuuden ja profiilin kehittäminen	97
1.	Viestintä ja tiedotus	97
2.	Graafinen ilme	98
3.	Opastus.....	98
4.	Palvelut.....	99
5.	Kansallinen kaupunkipuisto opetuskäytössä	99
6.	Kansallinen kaupunkipuisto jossain muussa käytössä (kuntoilu-, harrastus-, terveyden huollon tms. käytössä).....	99
7.	Kansallinen kaupunkipuisto -verkosto	100
VII	Kansallisen kaupunkipuiston jatkotoimenpiteet	101
1.	Hoito- ja käyttösuunnitelman toimeenpano ja vaikutusten arviointi.....	101
2.	Hoito- ja käyttösuunnitelman päivittäminen	102
3.	Kansallisen kaupunkipuiston täydentäminen	102

VIII Kirjallisuus	103
1. Lait, asetukset ja säädökset.....	103
2. Päätökset.....	103
3. Ohjelmat, selvitykset ja suunnitelmat.....	104
4. Muut julkaisut	110
5. Verkkosivustot.....	111
IX Liitteet	112

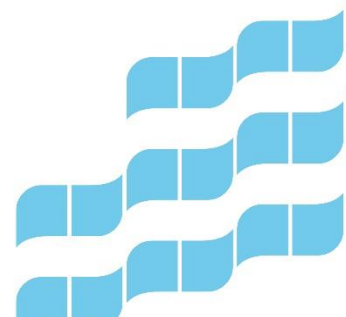
IX Liitteet	NÄMÄ KOOTAAN NÄHTÄVILLÄOLON JÄLKEEN
Liite 1	Osa-aluekortit
Liite 2	Toimenpiteiden vastuutahot ja aikataulukko (yhteenvetotaulukko)

Esipuhe

Tähän tulee Tampereen kansallisen kaupunkipuisto -hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajan kokoama teksti kkp:n yleisestä merkityksestä tamperelaisille ja hoito- ja käyttösuunnitelman tehtävästä tms.

I Johdanto

Luvussa kuvataan kansallinen kaupunkipuisto -statuksen taustat ja perustamisperiaatteet

1. Lyhyesti kansallisista kaupunkipuistoista

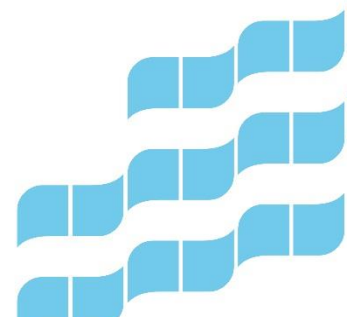
Vuoden 2000 alusta voimaan tuleen maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, 9. luku, 68–71 §) mukainen kansallinen kaupunkipuisto voidaan perustaa alueelle, jossa on säilynyt ja jossa kaavoitustoimin on tarkoitus säilyttää valtakunnallisesti arvokkaita luonto-, viher- ja kulttuuriympäristöjen muodostamia kokonaisuuksia.

Kansallinen kaupunkipuisto yhdistää arvokkaat kulttuuri- ja luonnonmaisemat sekä virkistysalueet eheäksi kokonaisuudeksi, jonka säilyttämiseen ja hoitamiseen kaupunki on sitoutunut. Kansallinen kaupunkipuisto kokoaa yhteen kaupunkiympäristössä sijaitsevat kaupunkirakenteen eri osat: luonnonympäristön, rakennetun viherympäristön, kulttuuriympäristön ja arkkitehtuurin. Kansallisten kaupunkipuistojen tavoitteena on tukea kestävä kehitystä kaupunkisuunnittelussa ja turvata kaupunkien erilaisten kehitysvaiheiden kautta syntyneiden identiteettien ymmärtäminen ja eheä säilyminen samalla kun yhdyskuntarakenne tehostuu ja täydentyy.

Kaupunkipuisto liittyy kaupungin ydinkeskustan sen ulkopuoliseen luonto- ja kulttuuriympäristöön. Ekologisen merkityksensä lisäksi sen avulla tarjotaan kaupunkilaisille viihtyisiä elinympäristöjä ja aktiivinen toimintaympäristö vahvistaen samalla kaupungin vetovoimaa ja identiteettiä.

Kansallinen kaupunkipuisto voidaan perustaa kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistysellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston kannalta sopivaan käyttöön.

Puistoon osoitetaan ensi sijassa valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön omistuksessa olevia alueita. Muita alueita puistoon voidaan osoittaa maanomistajan suostumuksella. Omistajan suostumus ei ole kuitenkaan tarpeen, jos puiston perustamispäätöksessä tai hoito- ja käyttösuunnitelmassa ei anneta aluetta koskevia 70 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 68 §)

Ympäristöministeriö on asettanut kansallisille kaupunkipuistoille neljä teknistä kriteeriä:

1. Sisällön kriteeri: *Kansallisen kaupunkipuiston tulee sisältää kaupunkiluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeitä luonnonalueita, kansallisen historian tai kaupungin omien kehitysvaiheiden ymmärtämisen kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöjä rakennuksineen sekä puistoarkkitehtonisesti tai esteettisesti merkittäviä puistoja ja viheralueita.*

2. Laajuuden ja eheyden kriteeri: *Kansallisen kaupunkipuiston tulee olla puisto- ja viherympäristönä riittävän laaja ja häiriötön sekä viherrakenteeltaan niin yhtenäinen, että sitä pitkin on mahdollista siirtyä kaupunginosasta toiseen.*

3. Ekologisuuden ja jatkuvuuden kriteeri: *Ekologisessa mielessä on tärkeää, että alueelle muodostuu lajiston siirtymisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia ekologisia käytäviä ja että se on jatkuva eli liittyy välittömästi kaupungin ulkopuolisiin luonnonalueisiin tai sitä ympäröivään maaseutuun.*

4. Kaupunkikeskeisyyden kriteeri: *Kansallinen kaupunkipuisto on osa kaupunkirakennetta. Olennaista on, että se alkaa kaupungin ydinkeskustasta tai sen välittömästä läheisyydestä.*

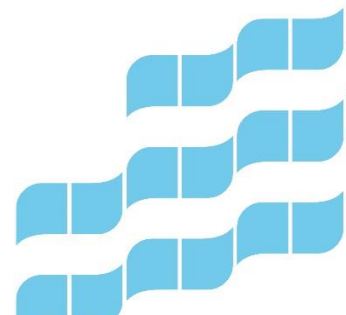
Tässä hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetyt toimenpide-ehdotukset (osat IV ja V) tukevat ympäristöministeriön määrittelemien kriteerien toteutumista Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella.

2. Alueelliset ja lainsäädännölliset lähtökohdat

Kansallisen kaupunkipuiston alueiden käytön suunnittelua, kehittämistä ja käyttöä ohjaavat alueelliset ja lainsäädännölliset lähtökohdat. Muun muassa seuraavat lait, määräykset, ohjelmat ja ohjeet on huomioitava.

Lait:

- kirkkolaki 1054/1993: kirkkorakennukset ja vanhat hautausmaat
- laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010: rakennussuojelun periaatteet
- luonnonsuojelulaki 1096/1996: luontotyytit
- maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999: valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet, kansallinen kaupunkipuisto
- metsälaki 1093/1996: metsän arvokkaat elinympäristöt eli avainbiotoopit
- muinaismuistolaki 295/1963: kiinteät muinaisjäännökset
- vesilaki 587/2011: vesiensuojelu.

Valtakunnalliset ohjelmat ja inventoinnit:

- kansallismaisemat
- valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- valtakunnallisesti arvokkaat harjualueet
- valtakunnallisesti arvokkaat kallioalueet
- valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
- valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojelualuekokonaisuudet
- valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, RKY.

Kunnalliset alueiden käytön ohjaukskeinot:

- kaavat: maakunta-, yleis- ja asemakaava
- rakennusjärjestys
- luonnonsuojeluohjelmat
- alue- ja omistajakohtaiset hoito- ja käyttösuunnitelmat.

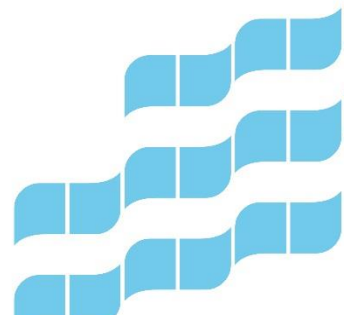
Rakennusvalvonnan ohjaukskeinot ja työkalut lupakäsittelyssä:

- maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999
- maankäyttö- ja rakennusasetus 895/1999
- asemakaavat ja niihin liittyvät selvitykset ja rakennustapaohjeet
- yleiskaavat ja osayleiskaavat sekä niihin liittyvät selvitykset
- rakennusjärjestys
- muut rakennetun ympäristön selvitykset ja julkaisut, kuten *Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt* -inventointi, kaupunkipuulinjaus.

3. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston perustaminen

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tarveselvitys käynnistettiin 17.9.2012 laaditun valtuustoaloitteen pohjalta. Pormestarin päätöksellä nimettiin 30.10.2013 hankkeelle ohjaus- ja suunnitteluryhmät kansallisen kaupunkipuiston tarveselvityksen laatimiselle vuosille 2013–2014. Pormestarin päätöksellä 4.2.2015 jatkettiin ohjausryhmän ja suunnitteluryhmän työskentelykautta.

Osana tarveselvitystä julkaistiin kesäkuussa 2015 *Tampereen tarina* -julkaisu, jossa eri alojen asiantuntijat valottavat kaupungin keskeisiä Tampereen historian ja kaupunkimaiseman teemoja. Tarveselvitys valmistui 2017 ja se hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 20.2.2017. Samalla kaupunginhallitus päätti, että Tampere etenee kohti kansallisen kaupunkipuiston hakuvaihetta sekä käynnistää kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelun. Tarveselvityksen raportti luovutettiin pormestarille 17.6.2017.

Kaupunginhallituksen hyväksymään tarveselvitykseen ja päätökseen perustuen pormestari nimesi 7.8.2018 ohjaus- ja suunnitteluryhmät valmistelemaan kansallisen kaupunkipuiston hakemusta ja hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Valmistelun ensimmäisessä vaiheessa tarkasteltiin kaupunkirakenteen muutosalueiden tilannetta ja laadittiin hakemuksen sekä hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelua varten tarveselvitystä tarkentava rajausehdotus Tampereen kansalliseksi kaupunkipuistoksi. Kaupunginhallitus päätti 12.8.2019 hakuvaiheen valmisteluaineistona toimivan rajausehdotuksen asettamisesta nähtäville asukkaiden ja osallisten palautteenantoa varten. Rajausehdotus oli nähtävillä 2.9.–1.10.2019. Kaupunginhallitus käsitteli kokouksessaan 11.5.2020 saadun palautteen ja päätti kansallisen kaupunkipuiston hakemuksen valmistelun jatkamisesta nähtävilläolon jälkeen tarkistetun rajausehdotuksen pohjalta.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan 7.12.2020 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston perustamisen hakemisesta. Hakemus toimitettiin ympäristöministeriöön 28.1.2021.

Kansallisen kaupunkipuiston edistäminen oli kirjattu Lauri Lylyn pormestariohjelman 2017–2021 sekä Anna-Kaisa Iksen pormestariohjelman 2021–2025 toimenpiteisiin.

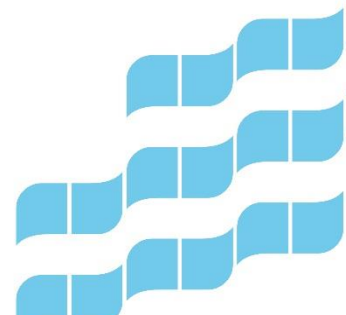
Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on perustettu ympäristöministeriön päätöksellä xx.xx.202x (päätös n:o YM x/xx/202x). Se on järjestyksessään kahdestoista kansallinen kaupunkipuisto Suomessa. Ennen Tamperetta kansalliset kaupunkipuistot on perustettu Hämeenlinnaan (2001), Heinolaan (2002), Poriin (2002), Hankoon (2008), Porvooseen (2010), Turkuun (2013), Kotkaan (2014), Forssaan (2015), Kuopioon (2017) ja Kokkolaan (2020). Selvitystyö on käynnissä myös Helsingissä ja Savonlinnassa.

Luvussa II on esitelty tarkemmin Tampereen kansallisen kaupunkipuiston aluetta.

4. Hoito- ja käyttösuunnitelma

Maankäyttö- ja rakennuslain 70 §:n mukaan kansalliselle kaupunkipuistolle tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelma. Kansallisen kaupunkipuiston perustamispäätökseen voidaan kunnan suostumuksella ottaa alueen olennaisten arvojen säilyttämisen kannalta tarpeellisia määräyksiä. Muut alueen hoidon ja käytön kannalta tarpeelliset määräykset annetaan hoito- ja käyttösuunnitelmassa.

Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelu tehdään vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa. Hoito- ja käyttösuunnitelma on huomioitava kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvan alueen kaavoituksessa ja muussa suunnittelussa sekä päätöksenteossa. Hoito- ja käyttösuunnitelman hyväksyy ympäristöministeriö.

Luvussa III on esitetty tarkemmin Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan liittyvät asiat.

II Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alue

Luvussa kuvataan Tampereen kansallinen kaupunkipuisto -kokonaisuus

1. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston sisältö

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto muodostuu kuudesta osa-alueesta. Kokonaisuus alkaa keskusta-alueen Tammerkoskesta ja sen teollisesta kulttuuriympäristöstä ulottuen etelässä Hatanpää–Härmälän alueen kartano- ja huvilakulttuurin kohteisiin ja pohjoisessa Kauppi–Niihaman laajoille metsä- ja virkistysalueille. Idässä alue ulottuu Viinikka–Iidesjärven luontovirkistyskohteisiin ja historiallisille asutus- ja viljelyalueille. Lännessä kansallinen kaupunkipuisto ulottuu Pyykin ja Pispalan kautta Lentävänniemeen Näsijärven rannalle ja ulapalle.

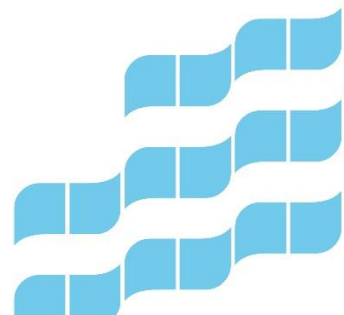
Alueen laajuus on 3665 hehtaaria, josta Eteläpuisto–Viinikanlahden muutosalueen osuus on 36 hehtaaria. Vesialuetta Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueesta on 63 prosenttia eli 2305 hehtaaria, josta muutosalueen osuus on 25 hehtaaria.

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on monimuotoinen kokonaisuus sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävä näyte teollisuushistoriasta, kaupunkiluonnosta ja -kulttuurista. Se ilmentää Tampereen tarinaa. Tarinan ytimenä on Tampereen huomattava merkitys suomalaisena teollisuuskaupunkina, joka kytkeytyy paikan ainutlaatuisen sijaintiin järvien ja harjujen solmukohdassa.

Tunnusomaista maisemarakennetta ilmentävät Pispalan ja Pyykin harjujaksot, Kauppi–Niihaman selänne sekä Iidesjärven alue osana laajaa murroslaaksoa. Keskeisen sinirakenteen muodostavat Pyhäjärven ja Näsijärven lahdet saarineen, Tammerkoski ja Iidesjärvi.

Teollisuuskaupunkihistoriasta kertovat erityisesti koskenrannan tehdasmiljööt ja teollistumisen myötä syntyneet merkittävät työväen asuntoalueet. Teollisuuskaupungin historiaan kytkeytyvät lisäksi Kaupin kansanpuisto, Pyykin ja Viikinsaari sekä Niihaman siirtolapuutarha, jotka ovat osa kaupungin monipuolisia virkistyspalveluita tänäkin päivänä.

Tampereen kaupungin tarinaan kuuluvat myös keskeiset kaupunkitilat. Hämeenkatu, Tammerkosken rannat ja Keskustori kirkkoineen ovat keskustan merkittävimpiä julkisia

kaupunkitiloja, joilla on myös kansallista symboliarvoa. Koskenvarren puistot ja Hämeenpuiston esplanadi ovat kaupunkikuvallisesti merkittäviä julkisia viherympäristöjä.

Ajallista syvyyttä ilmentävät muun muassa Pyynikin muinaisrannat, Reuharinniemen rautakautiset kalmistot, muut esihistorialliset kohteet ja 1700-luvulla perustettu Hatanpään kartano sekä 1800-luvun teollistumisen synnyttämät rakennetut ympäristöt.

Kaupunkipuiston tarkempi sisältökuvaus löytyy *Tampereen kansallinen kaupunkipuisto – Tarveselvitys* -julkaisusta ja *Tampereen tarina* -julkaisusta.

2. Maanomistus

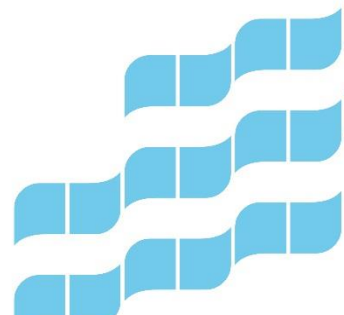
Valtaosa – 82 prosenttia (2991 hehtaaria) – Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueesta on kaupungin omistuksessa. Tästä vesialuetta on 1872 hehtaaria. Yksityisessä omistuksessa on xx prosenttia (xx hehtaaria), valtion omistuksessa on x prosenttia (xx hehtaaria) ja seurakuntien omistuksessa *vajaa prosentti* (x hehtaaria) alueista.

Maanomistus on esitetty kartalla *sivulla xx*. Tarkemmat maanomistustiedot on esitelty osaluueittain luvussa V.

3. Kaavallinen tilanne

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella on voimassa Pirkanmaan maakuntakaava 2040, jonka Pirkanmaan maakuntavaltuusto on hyväksynyt 27.3.2017. Maakuntakaavan hyväksymispäätös tuli lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä 24.4.2019. Maakuntakaavassa on laajasti osoitettu kansallisen kaupunkipuiston rajauseityksen sisään jääviä suojelu-, kulttuuri- ja maisema-arvoja sekä muita yksittäisiä kohteita. Lisäksi maakuntakaavassa on strategisluonteisia merkintöjä ja määräyksiä, jotka tukevat kansallisen kaupunkipuiston tavoitteita.

Alueella ovat voimassa Kantakaupungin yleiskaava 2040 ja keskustan strateginen yleiskaava. Kantakaupungin yleiskaava 2040 on hyväksytty valtuustossa 15.5.2017. Yleiskaava on kuulutettu voimaan 20.1.2020. Yleiskaavan kartalla 3, *Kulttuuriperintö*, on annettu yleismääräys kulttuuriympäristöjä koskevasta selvitystarpeen arvioimisesta yhteistyössä museoviranomaisten kanssa muuttuvien maankäytön alueilla. Kaavakartalla esitetään huomioon otettavat valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön alueet ja kohteet, valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja

arkeologiset kohteet. Yleiskaavan kartalla 2, *Viherympäristö ja vapaa-ajan palvelut*, osoitetaan keskuspuistoverkosto ja ohjeellinen ekologinen verkosto sekä virkistysverkosto.

Tampereen kaupunki laatii kaupunkistrategian mukaisesti kantakaupunkia koskevaa valtuustokausittain päivittyvää yleiskaavaa. Kantakaupungin vaiheyleiskaava – valtuustokausi 2017–2021:n keskeinen tavoite on kasvatavoitteen turvaaminen siten, että kaupunkiympäristön laatu ja toiminnallisuus säilyvät. Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi Kantakaupungin vaiheyleiskaava – valtuustokausi 2017–2021 kokouksessaan 17.5.2021, § 64. Kaupunginvaltuuston päätöksestä on jätetty kaksi valitusta Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen, joten vaiheyleiskaava ei ole vielä lainvoimainen.

Keskustan alueella on voimassa keskustan strateginen osayleiskaava, joka on kuulutettu voimaan 16.1.2019. Keskustan strategisessa yleiskaavassa on annettu yleismääräys kulttuuriympäristöjä koskien. Määräyksen mukaisesti valtakunnallisesti arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY 2009) ja muinaisjäännösten lisäksi tarkemmassa suunnittelussa on otettava huomioon maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt ja arkeologiset kulttuuriperintökohteet. Erityistä huomiota on kiinnitettävä teollisen Tampereen kulttuuriympäristön säilymiseen ja Tampereen maisemallisiin erityispiirteisiin. Vesialueiden muuttuvan käytön yhteydessä on arvioitava vedenalaiseen kulttuuriperintöön liittyvien selvitysten tarpeellisuus yhteistyössä museoviranomaisen kanssa. Osayleiskaavassa on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Merkinnän määräys edellyttää alueella tapahtuvan kehittämisen sovittamista arvokkaan kulttuuriympäristön vaatimuksiin.

Tarkastelualueella voimassa olevat asemakaavat ja yleiskaavat tukevat hyvin kansallisen kaupunkipuiston tavoitteita. Käynnissä olevissa yleiskaavan ja asemakaavojen päivittämisessä huomioidaan kaavan yhteensovittaminen kansallisen kaupunkipuiston tavoitteiden kanssa.

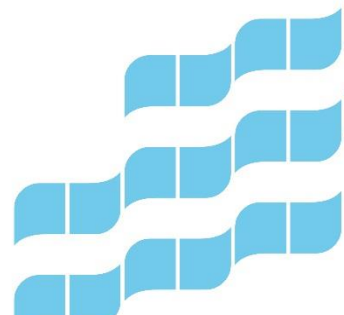
Tarkemmat kaavoitustiedot on esitelty osa-alueittain luvussa V.

4. Suojelupäätökset

Kansallisen kaupunkipuiston maa-alueista 1062 hehtaaria (78 prosenttia) on kaavoitettu viher- tai suojelualueeksi, josta asemakaavoitettua viher- tai suojelualueutta on 347 hehtaaria (33 prosenttia).

Kansallisen kaupunkipuiston alueella sijaitsee kolme luonnonsuojelulain 24 §:n mukaista luonnonsuojelualueutta:

- Viikinsaari (YSA043430, perustettu 9.12.1994, laajuus 11 hehtaaria)

- Pyykinharju (YSA043263, perustettu 6.5.1993, laajuus 50 hehtaaria)
- Kauppi-Niihaman Soukonvuori (YSA206217, perustettu 18.3.2011, laajuus 46 hehtaaria).

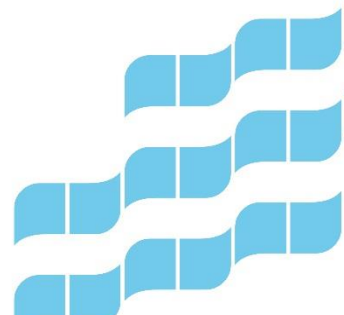
Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.12.2012 Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelman 2012–2020, jonka tavoitteena on tukea olemassa olevia suojelukohteita, täydentää luonnonsuojelualueverkostoa sekä suojella arvokkaita luontokohteita ja uhanalaista eliöstöä. Ohjelmassa on 67 suojelukohdetta, joista kullekin on esitetty suojelutapa, suojeltavat lajit tai ympäristöt sekä hoitotoimet.

Luonnonsuojeluohjelman kohteista kansallisen kaupunkipuiston alueella sijaitsevat:

- 6. lidesjärvi: noin 91 hehtaarin lintuvesikohde rantoineen, valmisteilla luonnonsuojelulain 24 §:n mukaisesti rauhoitettavaksi, lidesjärvi rantoineen on valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman kohde
- 26. Hyhky, Pättiniemenpuisto: noin yhden hehtaarin kohde, jolla on tavattu erityisesti suojeltavaa nuijasarvisientä
- 37. Pispalan paahderinteet: noin 0,7 hehtaarin useasta alueesta koostuva kohde, jossa on hoidon keinoin tavoitteena suojella hyönteislajistoa
- 38. Tahmelan lähde ja Lorisevanpuisto: kahdesta alueesta koostuva noin yhden hehtaarin kohde, jolla tavoitteena on kaavasuojelun keinoin turvata lähdeympäristön hyönteistö
- 39. Kauppi, vesitornin alue: noin viiden hehtaarin alue, jossa on hoidolla tavoitteena suojella hyönteislajistoa
- 40. Kauppi, Tuomikallio: noin neljän hehtaarin alue, jossa on kaavasuojelulla tavoitteena turvata kallioluontokohde
- 42. Rantaperkiö, Härmälän rantapuisto: noin yhdeksän hehtaarin kohde, jolla on tavoitteena kaavasuojelun keinoin turvata rantalehto ja sen kynäjalavaesiintymät
- 58. Soukonvuoren pohjoispuoleinen metsä: noin 33 hehtaarin vanha metsä, joka on tavoitteena turvata arvometsänä metsänhoidossa.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY) ovat:

- Hatanpään kartano
- Hämeenpuisto
- Lapin pientaloalue
- Pispalan rinne
- Pyykin näkötorni
- Pyykinrinne
- Ratinan stadion (osa)
- Tammerkosken teollisuusmaisema
- Tampereen Hämeenkatu, Hämeensilta ja Keskustori
- Tampereen tuomiokirkko
- Viinikka–Nekalan pientaloalue.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä valtakunnallisiksi esitetyt ja/tai maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ovat:

- Pyynikki (Valtakunnallisesta arvokkaat maisema-alueet 1995)
- Pirkanmaan harjumaisemat: Pispalanharju–Pyynikki (valtakunnallisiksi esitetyt, maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet).

Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ovat:

- Juhannuskylä
- Koulukatu
- Mustanlahden satama ja purjehdusseuran paviljonki
- Rantaperkiö
- Härmälä
- Pirkankadun länsipää
- Pyynikin kohteet ja Viikinsaari
- Kaupin pumppaamo ja vesitornit.

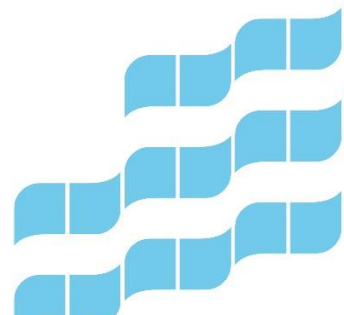
Lisäksi kansallisen kaupunkipuiston alueella sijaitsevat Tammerkosken kansallismaisema ja Pispalanharju–Pyynikinharju, joka on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi esitettyä Pirkanmaan harjumaisemien maisema-aluetta.

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella sijaitsee useita muinaisjäännöskohteita ja kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaita kohteita. Ne on esitelty osa-alueittain luvussa V. Suojelutilanne on esitetty kartalla [sivulla xx-](#)

5. Rooli kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on osa valtakunnallista kansallisten kaupunkipuistojen verkostoa. Verkostossa kukin yksittäinen kaupunkipuisto täydentää kansallista kulttuuri- ja luonnonmaisemien sekä virkistysalueiden monimuotoista kokonaisuutta. Kansallisten kaupunkipuistojen verkosto muodostuu Suomen kehitysvaiheiden ymmärtämisen kannalta tärkeitä ja rooliltaan erilaisista kaupungeista. Tämän lisäksi jokainen kaupunkipuisto kertoo omasta paikallisesta kulttuurihistoriasta, joka yhdistyy muiden verkoston kertomusten kanssa kansalliseksi tarinaksi siitä, miten Suomessa on eletty ja oltu ja mihin ollaan menossa.

Jokainen statuksen saanut kaupunkipuisto on omaleimainen kokonaisuus kansallisessa verkostossa ja näin ollen myös ainutlaatuinen. Jokaisella kaupunkipuistolla on oma roolinsa. Verkoston jäsenkaupunkien kautta kerrotaan sekä paikallista tarinaa että koko Suomen tarinaa elinkeinojen muutoksesta, kulttuurisista haasteista ja luonto- ja puistoympäristöstä.

Suomi on Euroopan yhteisön jäsenenä sitoutunut hidastamaan luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä. Kansallisen kaupunkipuiston verkostolla voidaan myös edistää asetetun tavoitteen saavuttamista kaupunkiluonnon osalta. Kansalliset kaupunkipuistot toteuttavat lisäksi Unescon maailmanperintösopimuksen ideologiaa paikallisella tasolla turvaamalla kulttuuri- ja luonnonperinnön kokonaisuuksien säilymisen nykypolvien ja tulevien iloksi ja hyödyksi. Kansallisen kaupunkipuiston verkosto ja yksittäiset alueet edustavat Unescon *Historical Urban Landscape (HUL)* suosituksen paikallista ja kansallista täytäntöönpanoa.

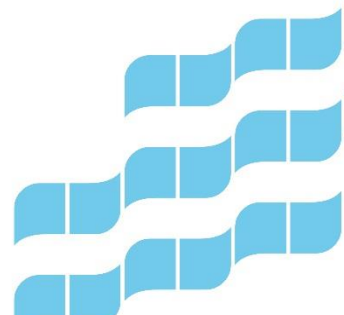
Tampereen rooli kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa on tuoda esille ja säilyttää Sisä-Suomen merkittävimmän teollisuuskaupungin monipuolista historiallista, kulttuurista ja teollista perintöä ja niiden vaikutusta suomalaiseen maisemaan ja ympäristöön. Teollisuuden historiasta kertovat tuotantolaitokset puistoihin, niiden tuntumaan kaavoitettu ruutukaavakaupunki, kaupungin keskustaa halkova koskimaisema ja arkkitehtonisesti mielenkiintoinen työväenasuntoalue Pispalassa.

Monipuoliset viheralueet liittyvät kaupunkirakenteen ympäröivään luontoon ja maaseutu-ympäristöön muodostaen viherverkoston, jossa voi liikkua muun muassa Pyhäjärven ja Näsijärven järvenrantamaisemissa, Pyynikin ja Kaupin metsäisissä kansanpuistoissa, historiallisissa ja moderneissa kaupunkipuistoissa sekä puukujanteilla. Kahden suuren sisämaajärven, korkealle kohoavan harjun ja voimakkaasti virtaavan kosken muodostama luonnon ja maiseman solmukohta on tarjonnut ihanteellisen lähtökohdan kaupungin, elinkeinojen ja yhdyskunnan kehittymiselle.

Kaupunki on toiminnoiltaan muuntautuneena säilyttänyt asemansa sekä luonnon- ja kulttuuriperinnön fyysiset ominaispiirteensä urbanisoituvan kaupunkirakenteen keskiössä. Tampereen historialliselle ja kulttuurilliselle kehitykselle ominainen rohkeus ja kyky uudistua näkyy erityisen kiinnostavana jatkumona keskustan kaupunkimaisemassa.

KUVATEKSTI (Maanomistuskartta): Tampereen kansallisen kaupunkipuiston maanomistustilanne. Kaupungin omistama maa- ja vesialue on merkitty xx värillä, valtion alueet xxx, seurakuntien alueet xxx. Yksityisomistuksessa olevat maa- ja vesialueet on merkitty xx.

KUVATEKSTI (Suojelutilannekartta): Suojelutilanne Tampereen kansallinen kaupunkipuiston alueella. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt on merkitty xx värillä, suojellut rakennukset xx. Laajat muinaisjäännösalueet on merkitty xx, luonnonsuojelualueet mm. metsokohteet, valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet sekä luonnonsuojelulain ja koskiensuojelulain perusteella suojellut alueet xx.

III Hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta

Luvussa kuvataan Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisperiaatteet ja käyttö

1. Tehtävät

Hoito- ja käyttösuunnitelma antaa kaavatilanteeseen perustuvia, konkreettisia ohjeita alueiden erityisten arvo huomioon ottavalle kehittämiselle, mutta on luonteeltaan yhteen vetävä ja yleispiirteinen. Siinä annetut määräykset, ohjeet ja suositukset ovat yleispiirteisiä ja niiden tarkoitus on ohjata yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja käytännön hoitotoimenpiteitä puiston alueella.

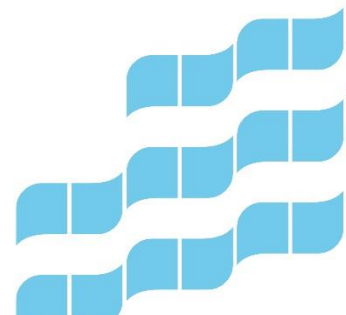
Hoito- ja käyttösuunnitelmassa painotus on maankäytön suunnittelussa sekä hoidon ja käytön ohjaamisessa. Vaikka kansallisen kaupunkipuistopäätöksen oikeudellinen merkitys on heikompi kuin vahvistettujen kaavojen, hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään kaavojen muutostarpeita ja tavoitteita muutostyölle. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa tarkennetaan alueen hoidon ja käytön sekä kehittämisen periaatteet. Tarvittaessa alueelle esitetään ensisijaiset suositellut toimenpiteet. Yksityiskohtaisia käytännön hoitotöitä ohjaavat edelleen alue- tai omistajakohtaiset laaditut ja ylläpidetyt hoito- ja käyttösuunnitelmat, joiden ei tule olla ristiriidassa kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelmassa määritettyjen periaatteiden kanssa.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetään ne pitkän aikavälin keinot ja toimenpiteet, joilla kansallinen kaupunkipuiston perustamisen edellytyksenä olleiden erityisten arvojen säilyminen ja asianmukainen hoito turvataan aluetta kehitettäessä kohti tavoitetilaa.

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma pohjautuu olemassa oleviin kaavoihin ja kehittämissuunnitelmiin.

Hoito- ja käyttösuunnitelma muodostaa yhdessä *Tampereen kansallinen kaupunkipuisto – Tarveselvitys* -julkaisun, *Tampereen tarina* -julkaisun ja kaupunginhallituksen päätöksien (7.12.2020 / § 514 ja xx.xx.202x / xxx §) kanssa Tampereen kansallisen kaupunkipuistoalueen kehittämistä ja käyttöä ohjaavan materiaalin. Yhdessä osa-aluekorttien (liite 1) kanssa se muodostaa kokonaisuuden, jolla ohjataan Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoitoa, käyttöä ja kehittämistä.

Hoito- ja käyttösuunnitelmaan kirjataan hoitoa ja käyttöä ohjaavat strategiset tavoitteet ja linjaukset, joita tarkennetaan ja päivitetään osa-aluekortteihin kirjattavilla asioilla. Hoito- ja käyttösuunnitelma toimii näin ollen strategisena asiakirjana, kun taas osa-aluekortit ovat päivittyvä työkalu, jonka avulla

strategiset tavoitteet jalkautetaan käytännön toimenpiteiksi ja seurataan tavoitteiden toteutumista.

2. Selvitykset ja osallistuminen

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan hoito- ja käyttösuunnitelman laadinta tulee tapahtua vuorovaikutuksessa niiden tahojen kanssa, joiden oloihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa on valmisteltu osin virkатыönä ja osin konsulttityönä. Valmistelua on ohjannut kaupungin poikkihallinnollinen työryhmä, jonka apuna ovat toimineet eri asiakokonaisuuksien käsittelyä varten kootut teematyöryhmät. Lisäksi asiantuntija-apuna on tarvittaessa toiminut ympäristöneuvos Jukka-Pekka Flander ympäristöministeriöstä. Kootun materiaalin hoito- ja käyttösuunnitelmaksi on toimittanut MMM Hanna Tajakka Viher-Arkista. Työryhmän ja teematyöryhmien kokoonpanot ja osallistettujen tahojen luettelo on esitetty ohessa.

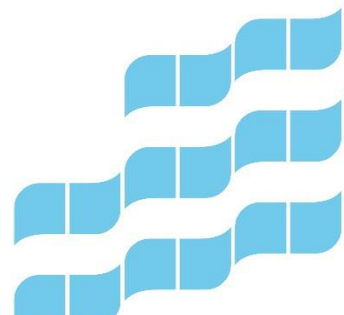
Hoito- ja käyttösuunnitelman valmistelutyö on perustunut olemassa oleviin tietoihin sekä tarkoitukseen soveltuviin selvityksiin, joita on täydennetty muun muassa käyttäjille suunnatuilla kyselyillä ja yleisötilaisuuksilla. Asukkailla ja muilla alueen käyttäjillä on ollut mahdollisuus osallistua hoito- ja käyttösuunnitelman laadintaan muun muassa tutustumalla hoito- ja käyttösuunnitelman materiaaliin ja antamalla siihen liittyvää palautetta ja kertomalla alueen kehittämisideoita verkossa olleen karttakyselyn kautta 7.–24.6.2021 ja [4.–17.10.2021 järjestetyssä näyttelyssä](#). Näyttelyn yhteydessä [6.–7.10.2021 kävijöillä oli mahdollisuus esittää kysymyksiä ja antaa palautetta paikalla olleille hoito- ja käyttösuunnitelmaa valmistelleen työryhmän jäsenille](#). Näyttelyn aikana palautetta oli mahdollista antaa myös verkossa olleen palautelomakkeen kautta. Samaan aikaan näyttelyn kanssa hoito- ja käyttösuunnitelma oli lausuntokierroksella viranomaistahoilla, kuten Pirkanmaan ELY-keskuksella ja Pirkanmaan maakuntamuseolla, sekä Tampereen kaupungin sataman, liikennesuunnittelun, joukkoliikenteen ja matkailun yksiköillä.

Verkkokyselyyn saatiin yhteensä 111 vastausta. 38 % vastaajista kuului ikäryhmään 45–59 vuotta ja 29 % ikäryhmään 30–44 vuotta. 75 % vastaajista ei ollut aikaisemmin osallistunut kansallisen kaupunkipuiston valmisteluun.

Näyttelyn aikana saatiin palautetta yhteensä [xx henkilöltä, yhteensä xx kommenttia](#).

Verkkokyselyn ja näyttelyn aikana saadussa palautteessa nousivat esille erityisesti:

- luonnontilaisten kohteiden säilyttäminen
- hiljaisten ja rauhallisten paikkojen säilyttäminen
- reittien kehittäminen
- opastuksen kehittäminen
- kohteiden saavutettavuuden kehittäminen
- uimarantojen lisääminen

- Iidesjärven luontoympäristön säilyttäminen
- Eteläpuiston säilyttäminen ja kehittäminen puistoalueena.

Palautteen pohjalta hoito- ja käyttösuunnitelman sisällöissä painottuvatkin erityisesti kansallisen kaupunkipuiston reitistön ja opastuksen kehittäminen, eri toimintojen yhteensovittaminen ottaen huomioon luonto- ja kulttuuriympäristöarvot sekä hiljaisten, rauhallisten ja pimeiden paikkojen säilyttäminen kaupunkirakenteessa.

Kaupungin hallitus ja ympäristöministeriö hyväksyvät hoito- ja käyttösuunnitelman.

Hoito- ja käyttösuunnitelma -työryhmä:

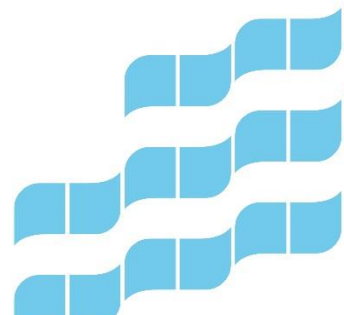
- Yleiskaavapäällikkö Pia Hastio, Yleiskaavoitus
- Rakennustutkija Miia Hinnerichsen, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Kaavoitusarkkitehti Mirikka Katajamäki, Yleiskaavoitus
- Kaupunginpuutarhuri Timo Koski, Viheralueet ja hulevedet
- Erikoissuunnittelija Saija Kouko (2019–2020), Asemakaavoitus
- Suunnittelupäällikkö Mirjam Larinkari, Viheralueet ja hulevedet
- Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Projektiarkkitehti Katarina Surakka, Asemakaavoitus
- Erikoissuunnittelija Elina Tiitinen (2019–2020), Viheralueet ja hulevedet
- Metsätalouspäällikkö Anne Tuominen, Viheralueet ja hulevedet
- Ympäristönsuojelupäällikkö Harri Willberg, Ympäristönsuojelu

Teematyöryhmä: Ympäristö ja luonto

- Työsuunnittelija Teija Ahonen, Ympäristönsuojelu
- Erikoissuunnittelija Taru Heikkinen, Yleiskaavoitus
- Erikoissuunnittelija Saija Kouko, Asemakaavoitus
- Ympäristösuunnittelija Katri Laihosalo, Ympäristönsuojelu
- Suunnittelupäällikkö Mirjam Larinkari, Viheralueet ja hulevedet
- Projektisuunnittelija Salla Leppänen, Viheralueet ja hulevedet
- Ympäristösuunnittelija Anni Nousiainen, Ympäristönsuojelu
- Ympäristösuunnittelija Eeva Punju, Ympäristönsuojelu
- Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Ympäristöasiantuntija Antonia Sucksdorff-Selkämaa, Asemakaavoitus
- Ympäristönsuojelupäällikkö Harri Willberg, Ympäristönsuojelu

Teematyöryhmä: Viheralueet

- Kaupunginpuutarhuri Timo Koski, Viheralueet ja hulevedet
- Työpäällikkö Teemu Kylmäkoski, Tampere Infra Oy
- Suunnittelupäällikkö Mirjam Larinkari, Viheralueet ja hulevedet
- Erikoissuunnittelija Anna Levonmaa, Viheralueet ja hulevedet
- Kaavoitusarkkitehti Mirikka Katajamäki, Yleiskaavoitus

- Rakennuttajahortonomi Kirsi Mäntysaari-Ukkola, Viheralueet ja hulevedet
- Erikoissuunnittelija Milja Nuutila, Viheralueet ja hulevedet
- Hankekehityspäällikkö Mikko Siitonen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Projektiarkkitehti Katarina Surakka, Asemakaavoitus
- Erikoissuunnittelija Marjaana Tuoriniemi, Viheralueet ja hulevedet

Teematyöryhmä: Kaavoitus ja liikenne

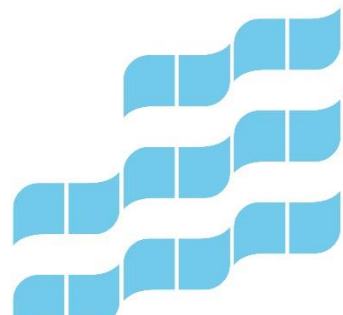
- Yleiskaavapäällikkö Pia Hastio, Yleiskaavoitus
- Kaavoitusarkkitehti Mirikka Katajamäki, Yleiskaavoitus
- Projektiarkkitehti Minna Kiviluoto, Asemakaavoitus
- Kaupunginpuutarhuri Timo Koski, Viheralueet ja hulevedet
- Projektiarkkitehti Eveliina Könttä, Asemakaavoitus
- Projektiarkkitehti Raija Mikkola, Asemakaavoitus
- Liikennejärjestelmäinsinööri Katja Seimelä, Liikennejärjestelmän suunnittelu
- Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Hankekehityspäällikkö Mikko Siitonen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Projektiarkkitehti Katarina Surakka, Asemakaavoitus
- Rakennuttajainsinööri Raija Tevaniemi, Rakennuttaminen

Teematyöryhmä: Kulttuuriympäristöt

- Arkeologi Vadim Adel, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Rakennustutkija Jari Heiskanen, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Rakennustutkija Miia Hinnerichsen, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Projektiarkkitehti Minna Kiviluoto, Asemakaavoitus
- Kaavoitusarkkitehti Dani Kulonpää, Yleiskaavoitus
- Suunnittelupäällikkö Mirjam Larinkari, Viheralueet ja hulevedet
- Arkeologi Kreetta Lesell, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Arkeologi Kirsi Luoto, Pirkanmaan maakuntamuseo
- Rakennustutkija Miinu Mäkelä, Pirkanmaan maakuntamuseo

Teematyöryhmä: Matkailu, tapahtumat sekä virkistys- ja vapaa-ajan käyttö

- Projektiarkkitehti Anne Karlsson, Asemakaavoitus
- Kaavoitusarkkitehti Mirikka Katajamäki, Yleiskaavoitus
- Kaupunginpuutarhuri Timo Koski, Viheralueet ja hulevedet
- Projektiasiantuntija Petri Mäkelä, Ekokumppanit Oy
- Ympäristösuunnittelija Jenna Pihlajamäki, Ympäristönsuojelu
- Yhteyspäällikkö Matti Pollari, Visit Tampere Oy
- Hankekehityspäällikkö Minna Seppänen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Hankekehityspäällikkö Mikko Siitonen, Viiden tähden keskusta -kehitysohjelma
- Tapahtuma-asiantuntija Marko Stenström, Tapahtumapalvelut

- Metsätalouspäällikkö Anne Tuominen, Metsät

3. Sisältö ja käyttöohje

Ympäristöministeriön hyväksymät tekstikokonaisuudet on merkitty hoito- ja käyttösuunnitelmassa MITEN?. Kaupunki on sitoutunut noudattamaan ympäristöministeriön hyväksymiä hoito- ja käyttösuunnitelmassa kuvattuja toimenpiteitä (osat IV ja V). Muissa kohdissa on kuvattu Tampereen kansallisen kaupunkipuiston kehittämistä täydentäviä ja tukevia ideoita ja toimenpiteitä, joita kaupunki voi vapaaehtoisesti noudattaa.

Luvussa IV kuvataan yleiset hoidon ja käytön tavoitteet Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella. Kuvataan, mihin suuntaan aluetta halutaan yleisesti kehittää ja millä yleisillä keinoilla tavoitteisiin pyritään. Erityisesti on otettu kantaa Tampereen kansallisen kaupunkipuiston:

- ekologisten yhteyksien kehittämiseen
- luonnon monimuotoisuuden edistämiseen
- vieraslajien hallintaan
- kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttämiseen
- maisema-arkkitehtuurisen laadun edistämiseen
- virkistyskäytön ja -palveluiden kehittämiseen
- matkailun edistämiseen
- erityisten arvojen esiintuomiseen ja tunnettuuden lisäämiseen
- yhteistyön ja osallistamisen edistämiseen.

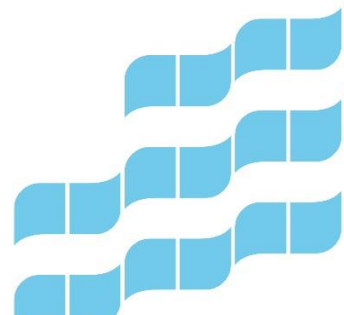
Yleiskuvauksen jälkeen kansallisen kaupunkipuiston alue käydään osa-alueittain tarkemmin läpi luvussa V. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on jaettu kuuteen osa-alueeseen:

- Alue 1: Keskusta
- Alue 2: Viinikka–Iidesjärvi
- Alue 3: Hatanpää–Härmälä
- Alue 4: Pispala–Pyynikki
- Alue 5: Näsijärvi–Lentävänniemi
- Alue 6: Lappi–Kauppi–Niihama.

Osa-alueet on jaettu yhteensä 19 kohteeseen.

Osa-aluekuvauksissa kuvataan alueen:

- yleiskuvaus
- suojelukohteet ja luontoarvot
- rakenne eli kaavatilanne ja maanomistus

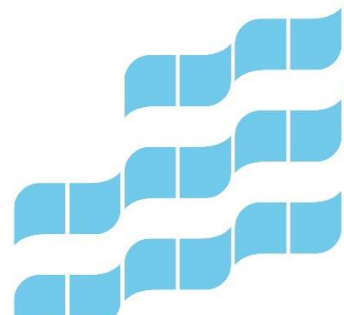
- kehittäminen eli kehittämisen yleiset tavoitteet, toimenpiteet ja alueesta laaditut suunnitelmat ja selvitykset, joilla jo ohjataan alueen hoitoa, käyttöä ja kehittämistä.

Osa-alueet käsitellään huomioiden niiden kulttuuri-, maisema-, luonto-, matkailu- ja virkistysarvot.

Luvuissa IV ja V esitettyjen toimenpiteiden vastuutahot, joiden tehtäviin asian edistäminen kuuluu, sekä tavoiteaikataulu, jossa toimenpiteiden halutaan etenevän, on koottu **liitteenä 2** olevaan yhteenvetotaulukkaan.

Luvussa VI esitetään ideoita, tavoitteita ja toimenpiteitä Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tunnettavuuden ja imagon kehittämiseen. Luvussa tarkennetaan muun muassa alueen opastukseen, tiedottamiseen ja markkinointiin liittyviä asioita.

Luvussa VII kuvataan periaatteet, miten hoito- ja käyttösuunnitelman mukaiset asiat on tarkoitus toimeenpanna, millä periaatteella ja ketkä suunnitelmaa päivittää ja millaisia suunnitelmia kansallisen kaupunkipuiston täydentämiseen on olemassa.

IV Hoidon ja käytön yleiset tavoitteet (MRL 70 § mukaiset määräykset)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ HYVÄKSYY TÄMÄN OSAN.

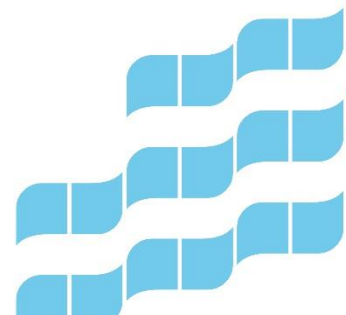
Luvussa kuvataan Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön yleiset tavoitteet

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto tuottaa elämyksellistä arkiympäristöä. Se nostaa esiin muusta kaupunkirakenteesta erityisiä kohteita ja arvoja sekä edistää Tampereen houkuttelevuutta asuinpaikkana ja matkailukohteena. Se on tamperelaisten ylpeydenaihe ja vahvistaa heidän sitoutumistaan omaan kotikaupunkiinsa.

Kansallinen kaupunkipuisto tarjoaa yhden työkalun saavuttaa kaupungin strategioissa, ohjelmissa ja hankkeissa määriteltyjä päämääriä. Muun muassa vetovoimaisen kaupungin rakentamisessa kansallinen kaupunkipuisto voi tarjota hyvän ympäristön liikunta- ja kulttuuritarjonnalle, aktiiviselle kaupunkielämälle, kehittyvälle kaupunkikeskustalle sekä viihtyisälle ja turvalliselle asumiselle. Kansallinen kaupunkipuisto voi tarjota toimivan toimintaympäristön uudelle yritystoiminnalle sekä olemassa olevalle yritystoiminnalle uusia liiketoimintaideoita ja imagollisesti kiinnostavan toimintaympäristön. Se antaa uusia eväitä ja oppimisympäristöjä myös opetuksen ja harrastustoimijoiden käyttöön. Tämän lisäksi kansallinen kaupunkipuisto -status tarjoaa mahdollisuuden kansalliseen ja kansainväliseen näkyvyyteen.

Kansallinen kaupunkipuisto voi auttaa muun muassa seuraavien hankkeiden, ohjelmien ja strategioiden toteutumisessa ja konkretisoitumisessa:

- Aalborgin julistus ja sitoumukset
- Pariisin ilmastopöytäkirja (SopS 75/2016)
- Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (SopS 78/1994)
- Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskeva yleissopimus (SopS 19/1987)
- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus (SopS 10/1992)
- Eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta (SopS 26/1995)
- Eurooppalainen maisemayleissopimus (SopS 14/2006)
- YK Habitat III – Uusi kaupunkikehitysohjelma
- YK Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030
- Kestävän kehityksen yhteiskuntasopimus
- Pormestareiden ilmastositoumus (Covenant of Mayors)
- Valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet
- Ihmisten Tampere, mahdollisuuksien kaupunki – Anna-Kaisa Ikonen pormestariohjelma 2021–2025
- Tampere – Sinulle paras, Tampereen strategia 2030
- Ennakointia ja vastuullisia toimintatapoja – Tampereen kaupungin ympäristöpolitiikka 2020

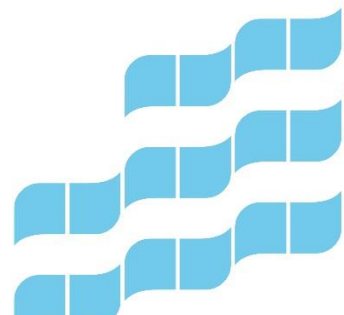
- Kestävä Tampere 2030 – kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjaukset
- Kestävä Tampere 2030 -ohjelma
- Kestävä Tampere 2030 -tiekartta
- Kestävän kehityksen toimenpidesitoumus
- Luonnon monimuotoisuusohjelma 2021–2030
- Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030
- Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025
- Viiden tähden keskusta – Tampereen keskustan kehitysohjelma
- Tampereen vihreä keskusta – Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen ydinkeskustan katutilaohje
- Tampereen kaupunkiseudun kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma 2030
- Tampere askeleen edellä – Kävelyn ja kaupunkielämän visio ja tavoitteet 2030
- ”Tehräs numeroo!” – Tampereen kaupunkiseudun elinkeinostrategia 2025
- Tampereen kaupungin kulttuuristrategia 2030
- Urban Nature Labs -hanke
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Tampere Junior -kehitysohjelma
- Viherpalveluohjelma: Kenttä- ja ulkoliikuntaympäristöt 2015–2025
- Viherpalveluohjelma: Leikkipaikat 2021–2030
- [Muut viherpalveluohjelmat.](#)

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön yleisenä tavoitteena on:

- ekologisten yhteyksien kehittäminen
- luonnon monimuotoisuuden edistäminen
- vieraslajien hallinta
- kulttuuriympäristöjen arvojen säilyttäminen
- maisema-arkkitehtuurisen laadun edistäminen
- virkistyskäytön ja -palveluiden kehittäminen
- matkailun edistäminen
- erityisten arvojen esiintuominen ja tunnettuuden lisääminen
- yhteistyön ja osallistamisen edistäminen.

Lisäksi korostetaan, että Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on elämyksellinen, helposti tavoitettava ja tervehdyttävä arkipäivän terveysliikuntakohde, joka omalta osaltaan houkuttelee ihmisiä liikkumaan ja tätä kautta parantamaan hyvinvointiaan.

Tarkoituksena on myös vahvistaa Tampereen roolia ja erikoispiirteitä kansallisten kaupunkipuistojen verkostossa. Tampereen erikoispiirteitä ovat alueen harju- ja järviluonnon muodostama ainutlaatuinen maisemarakenne, Kaupin yhtenäiset metsäalueet, Tammerkosken synnyttämä

teollisuushistoria ja teollinen rakennuskulttuuri sekä koskenvarren puistot ja keskustan kaupunkitilat arvovakennuksineen.

1. Ekologisten yhteyksien kehittäminen

Yksi kansallisen kaupunkipuiston arviointikriteereistä on ekologisuus ja jatkuvuus. On tärkeää, että kaupunkipuiston alueelle muodostuu lajiston siirtymisen ja vuorovaikutuksen mahdollistavia ekologisia käytäviä. Tampereen kansallisessa kaupunkipuistossa parannetaan viheralueiden kytkeytymistä ja kehitetään sini-viheryhteyksiä määrällisesti ja laadullisesti ottaen huomioon eri lajien ominaispiirteet. Hyvät sini-viheryhteydet tarjoavat myös miellyttävän virkistäytymis- ja ulkoiluympäristön ihmisille.

Ekologisten yhteyksien kehittämiseksi:

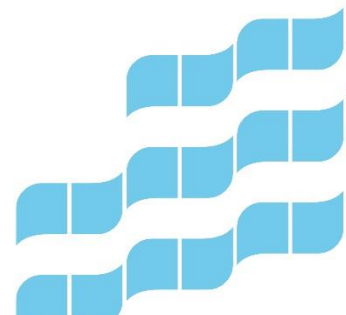
- Kehitetään mahdollisimman leveitä ja yhtenäisiä viheryhteyksiä kaupunkirakenteen läpi.
- Varmistetaan monimuotoisten viheralueiden riittävyys ja viherverkon katkeamattomuus täydennysrakentamisen ja kaupunkirakenteen tiivistämisen yhteydessä.
- Otetaan huomioon puistokatujen ja puiden latvuspeittävyuden merkitys ekologisina yhteyksinä.
- Tunnistetaan ja otetaan huomioon eri lajien – kuten pölyttäjähönteisten, liito-oravien ja lepakoiden – tarpeet ja vaatimukset toimivien ekologisten yhteyksien toteutumiseksi (mm. puustoiset yhteydet, valaistuksen suunnittelu, monimuotoinen kasvillisuus, lyhyet siirtymät viheralueelta toiselle).
- Kunnostetaan puroja muun muassa kehittämällä uoma-alueita luonnonmukaisemmaksi ohjaamalla vesi rumpujen sijaan avouomiin, rakentamalla kalateitä ja lisäämällä uomanvarsien eläinten kulkua suojaavaa kasvillisuutta.

2. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Luonnon monimuotoisuus on elämän perusedellytys maapallolla. Se tarjoaa ihmisille muun muassa puhtaan ilman, veden ja ravinnon. Kosketus monimuotoiseen luontoon ja sen mikrobeihin edistää terveyttä. Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen osana globaalia luontokatoa on uhka ihmisten hyvinvoinnille. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston alueella edistetään Tampereen kaupungin Luonnon monimuotoisuusohjelman 2021–2030 tavoitteita. Monimuotoisuuden tukeminen ja lisääminen on tärkeää luonnontilaisten alueiden lisäksi myös rakennetulla kaupunkialueella.

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi:

- Edistetään metsien monimuotoisuutta metsänkäsittelytoimenpiteissä muun muassa säästämällä ja muodostaen lahoppuuta ja tiheikköjä ottaen huomioon alueen käyttö ja turvallisuus.

- Monipuolistetaan viheralueiden kasvilajistoa ja hyödynnetään paikallista kasvilajistoa ja luonnonkasveja (mm. puulajikokeet, uudet muuttuviin ilmasto-oloihin sopeutuvat kasvit).
- Kehitetään viheralueiden hoitoa niin, että se mahdollistaa monimuotoisten elinympäristöjen syntymisen, muun muassa lisäämällä niittyjä, lahoppuuta, eläinten ravintokasveja ja vähentämällä nurmikoiden leikkuuta.
- Vähennetään luonto- ja viheralueiden kulumista muun muassa ohjaamalla kulkemista merkityille kulkureiteille.
- Päivitetään säännöllisesti luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- Huolehditaan järvesien ja pienvesien laadusta muun muassa hyvällä hulevesien hallinnalla ja rehevöitymisen ehkäisyllä.
- Säilytetään ja parannetaan lintujen, lepakoiden, liito-oravien ja pölyttäjähönteisten elinoloja ja pesimämahdollisuuksia.

3. Vieraslajien hallinta

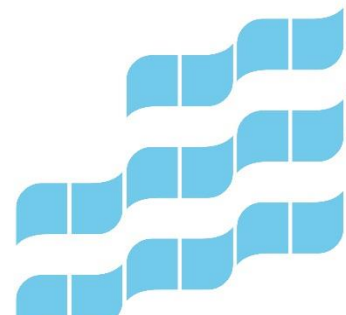
Vieraslajilla tarkoitetaan kasvia, eläintä tai muuta eliölajia, jonka siirtymistä luontaisen levinneisyysalueen ulkopuolelle ihminen on tahattomasti tai tarkoituksella edesauttanut. Haitalliset vieraslajit, kuten komealupiini, jättipalsami tai kurturuusu uhkaavat luonnon monimuotoisuutta tai siihen liittyviä ekosysteemipalveluita. Niitä ei saa kasvattaa, istuttaa, myydä tai päästää leviämään ympäristöön. Haitallisten vieraslajien torjuntavastuu on kiinteistön omistajalla tai haltijalla. Tampereen kaupunki torjuu aktiivisesti alueiltaan haitallisia vieraslajeja.

Vieraslajien hallitsemiseksi:

- Torjutaan haitallisia vieraslajeja suunnitelmallisesti.
- Kehitetään talkotoimintaa haitallisten vieraslajien torjumiseksi.
- Ohjeistetaan ja tiedotetaan asukkaita haitallisten vieraslajien haitoista, torjunnasta ja käsittelystä.
- Monipuolistetaan viheralueilla käytettävää kasvilajistoa, esimerkiksi käyttämällä paikkaan sopivia luonnonkasveja.
- Varmistetaan kasvilajikokeiluissa, ettei kokeiluun valituista lajeista muodostu uusia haitallisia vieraslajeja.

4. Kulttuuriympäristön arvojen säilyttäminen

Kansallisen kaupunkipuiston tulee sisältää kansallisen historian tai kaupungin omien kehitysvaiheiden kannalta merkittäviä kulttuuriympäristöjä rakennuksineen. Kulttuuriympäristöt kertovat kulttuurin vaiheista sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Ne muodostuvat kulttuurimaisemista sekä arkeologisesta ja rakennetusta perinnöstä. Vaikka kulttuuriympäristö voi uusiutua ja kehittyä ajan kuluessa ja tarpeiden muuttuessa, on muutoksia tehtäessä pidettävä

mielessä olemassa olevan ympäristön arvot. Kulttuuriympäristön arvokkaiden ja merkittävien kohteiden säilyttämiseksi tarvitaan kulttuuriympäristön tuntemusta ja osaamista kohteiden suunnittelussa, kunnostuksessa ja kunnossapidossa.

Kulttuuriympäristön arvojen säilyttämiseksi:

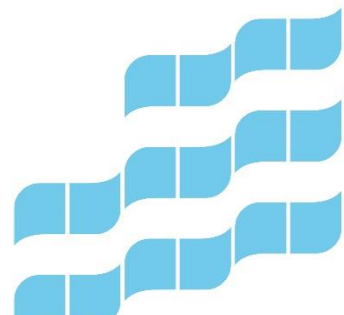
- Otetaan huomioon kulttuuriympäristön merkitys ja arvo kaupunkikuvassa täydennysrakentamisen ja kaupunkirakenteen tiivistämisen yhteydessä.
- Edistetään rakennusten käyttöä kulttuurihistorialliset arvot huomioivalla tavalla.
- Linjataan, mitkä kulttuuriympäristön kohteet nostetaan näkyvämmiin esille esimerkiksi matkailukohteina ja mihin kohteisiin osoitetaan käyttöä vähemmän muun muassa kulumisen vähentämiseksi.
- Hoidetaan ja kunnostetaan arvokkaita kulttuuriympäristöjä – kulttuurimaisemia, rakennettua kulttuuriympäristöä ja arkeologista kulttuuriperintöä – suunnitellusti niiden edellyttämällä tavalla (mm. museoviranomaisten ohjeet ja hoitosuunnitelmat).
- Hyödynnetään kulttuuriympäristöjen hoidossa, kunnostuksessa ja kehittämisessä erilaisia valtionavustuksia. Kannustetaan myös yksityisiä hakemaan avustuksia.
- Seurataan muinaisjäännösalueiden tilaa suunnitelmallisesti.
- Kannustetaan muinaisjäännösalueiden ja -alueiden *Adoptoi monumentti* -toimintatapaan.
- Tarkastetaan säännöllisesti muistomerkkien kunto ja tehdään tarvittavat kunnostukset (mm. säännöllinen pesu ja puhdistus).
- Viestitään alueiden käyttäjille kulttuuriympäristön arvosta, merkityksestä ja asianmukaisesta alueen käytöstä.
- Kehitetään kulttuuriympäristön kohteiden opastusta esimerkiksi mobiilisti tai digitaalisesti maasto-opastuksen lisäksi.

5. Maisema-arkkitehtuurisen laadun edistäminen

Kansallisen kaupunkipuiston tulee sisältää puistoarkkitehtonisesti tai esteettisesti merkittäviä puistoja ja viheralueita. Tampere on vihreä järvien ja harjujen kaupunki, jonka viheralueet ovat olennainen osa Tampereen historiallisesti monikerroksista kaupunkikuvaa. Rakennetut puistot kaupunkirakenteen lomassa ilmentävät maisemaa, aikakautensa tyyli-ihanteita ja kaupunkikulttuuria. Niillä on merkittävä rooli myös tamperelaisten elämänlaadun parantajana. Tampereen kansallisessa kaupunkipuistossa puistoja kehitetään, kunnostetaan, rakennetaan ja kunnossapidetään korkeatasoisesti.

Maisema-arkkitehtuurisen laadun edistämiseksi:

- Otetaan huomioon kansallisen kaupunkipuistoalueen ainutlaatuinen maisemarakenne ja -historia suunnittelussa.

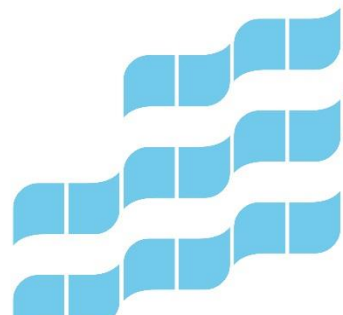
- Otetaan kaavoituksessa ja vaikutusten arvioinnissa huomioon suunnitelmien vaikutukset kaukomaisemaan ja näkymiin. Määritetään säilytettävät näkymät ja toisaalta mahdollisuudet kehittää ja parantaa näkymiä.
- Järjestetään maisema-arkkitehtuurikilpailuja kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti merkittävässä kohteissa.
- Otetaan huomioon ja vaalitaan puutarhataiteellisia ja -historiallisia arvoja alueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja hoidossa.
- Otetaan huomioon kaavoituksessa ja maisemasuunnittelussa sini- ja viherrakenteiden liittymäpintojen saumattomuus sekä rantojen luonnonmukaistaminen, monimuotoisuus ja saavutettavuus (mm. rakennettujen lohkarerantojen kehittäminen esteettömämmäksi, kalojen lisääntymisen ja lintujen pesinnän edistäminen, luonnontilaisten ranta-alueiden säilyttäminen, rantareittien kehittäminen, pääsy rantaviivan saakka).

6. Virkistyskäytön ja -palveluiden kehittäminen

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia virkistäytymiseen. Teollisuuskaupungin virkistyskäytön historiasta henkivät muun muassa Kaupin kansanpuisto, Pyyrikki ja Viikinsaari sekä siirtolapuutarhat, jotka ovat nykypäivänäkin suosittuja vapaa-ajan ympäristöjä. Retkeily- ja ulkoilualueet, luontopolut ja pyöräreitit mahdollistavat liikunta- ja luontokokemukset sekä kaupunki- että luontoympäristössä. Tampereen sijainti Pyhäjärven ja Näsijärven välissä tarjoaa oivat mahdollisuudet myös vesillä liikkumiseen ja rannoilla ulkoiluun. Suunnitelmallisella virkistyskäytön kehittämisellä monipuolistetaan ja lisätään kansallisen kaupunkipuiston käyttöä sekä hallitaan virkistyskäytöstä aiheutuvia haittoja, esimerkiksi kulumista, eroosiota ja roskaamista.

Virkistyskäytön ja -palveluiden kehittämiseksi:

- Kehitetään reittien jatkuvuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä. Reittien kehittämisessä yhdistetään luonto-, kulttuuri-, maisema- ja virkistyskohteet monipuolisiksi reittikokonaisuuksiksi (mm. teemareitit, opasteet).
- Kehitetään kävelyn, pyöräilyn ja muun kevyen kaupunkiliikenteen ohjausta ja opastusta (mm. liikennemerkkit, reittien päällystemateriaalit, eri liikennemuotojen mitoitus ja sovitukset kaupunkitilaan).
- Kehitetään ja brändätään rantareittejä järveltä järvelle ottaen huomioon luonnon monimuotoisuus ja ekologisuus (mm. Kaupin rantareitti, Pyhäjärven rantareitti, Koukkuniemen rantareitti, Tammerkosken ranta, Tammerkosken ylityspaikkojen tarkastelu).
- Otetaan huomioon alueiden kehittämisessä, suunnittelussa ja hoidossa sekä luonnontilaisten alueiden säilyttämisessä käyttöpaineen kasvu ja siitä johtuva kulumisen. Kehitetään alueiden käytön ja liikkumisen ohjausta alueiden liiallisen kulumisen estämiseksi (mm. opastus).
- Kehitetään reittien opastusta esimerkiksi mobiilisti tai digitaalisesti maasto-opastuksen lisäksi.
- Kehitetään uimarantoja ja -paikkoja, oleskelu-, levähdys- ja nuotiopaikkoja.

- Tunnistetaan hiljaiset, rauhalliset ja pimeät kaupunkirakenteen paikat sekä niiden merkitys ja mahdollisuudet virkistys- ja matkailukäytössä (mm. tähtien, revontulien ja öisen järvimaiseman katselu, lepakkojen havainnointi). Otetaan ne huomioon kaupunkisuunnittelussa.

7. Matkailun edistäminen

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto kokoaa yhteen mielenkiintoisia kulttuuriympäristö-, luonto- ja virkistyskohteita, jotka houkuttelevat matkailijoita läheltä ja kaukaa. Matkailijan kannalta on tärkeää, että kiinnostavat kohteet erottuvat tarjonnasta ja niihin on helppo mennä. Kävijöiden houuttelemiseksi kansallisen kaupunkipuiston alueelle tarvitaan oheispalveluita, jotka yhtäältä tarjoavat kävijälle monipuolista tekemistä ja toisaalta mahdollistavat kävijän viivähtämisen alueella pitempään. Opastuksen, saavutettavuuden ja oheispalvelujen kehittäminen parantaa kaupunkipuiston käytettävyyttä myös asukkaiden näkökulmasta.

Matkailun edistämiseksi:

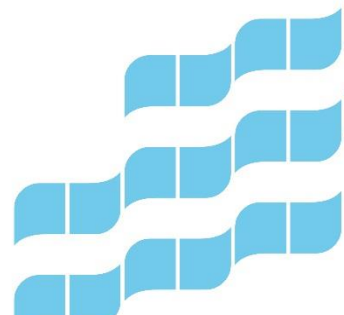
- Kehitetään eri kohteiden saavutettavuutta kestäville kulkumuodoilla (mm. kävely, pyöräily, julkinen liikenne).
- Kehitetään reittejä ja opastusta julkisen liikenteen pysäkeiltä kansallisen kaupunkipuiston kohteisiin.
- Nostetaan esiin olemassa olevia ja kehitetään uusia palveluita matkailijoiden käyttöön, kuten välinevuokraus, kahvilapalvelut, yleisö-wc:t, nuotio- ja piknikpaikat.
- Kehitetään hiljaisiin, rauhallisiin ja pimeisiin kaupunkirakenteen paikkoihin liittyviä virkistysmahdollisuuksia myös matkailutuotteina.
- Hallitaan matkailun haitallisia vaikutuksia luonnontilaisilla alueilla.

8. Erityisten arvojen esiintuominen ja tunnettuuden lisääminen

Kansallisessa kaupunkipuistossa olevien erityisten arvojen esiintuomisella lisätään ihmisten mielenkiintoa lähiympäristöönsä. Hyvin toteutettu opastus ja viestintä kertovat Tampereen tarinaa, lisäävät asukkaiden ja matkailijoiden Tampere-tuntemusta sekä tekevät kansallinen kaupunkipuisto -statuksesta tutumman. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston erityiset arvot on määritelty Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hakemuksessa osa-alueittain.

Erityisten arvojen esiintuomiseksi ja tunnettuuden lisäämiseksi:

- Viestitään ja tiedotetaan monipuolisesti alueen erityispiirteistä, arvoista ja arvokohteista.
- Kehitetään ja lisätään alueen opastusta sekä maastossa että mobiilisti tai digitaalisesti.
- Yhdistetään kansallisen kaupunkipuiston opastusta kaupungin muuhun opastukseen.

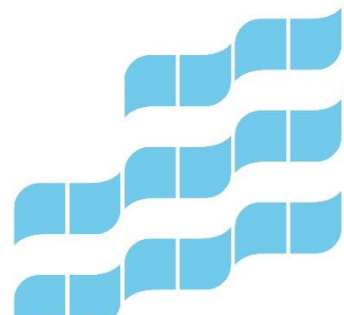

9. Yhteistyön ja osallistamisen edistäminen

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston kehittyminen edellyttää eri osapuolten – asukkaiden, kansalaisjärjestöjen, elinkeinoelämän, viranomaisten ja päättäjien – välistä hyvää yhteistyötä. Alueen kehittämisessä tarvitaan muun muassa monipuolista kokemusta ja tietoa alueen arvoista, käyttötavoista ja -toiveista. Tampereen kaupunki laatii hoito- ja käyttösuunnitelman sekä kehittää jatkossa kansallisen kaupunkipuiston aluetta yhdessä asukkaiden, maanomistajien ja kaupunkipuiston käyttäjien kanssa.

Yhteistyön ja osallistamisen edistämiseksi:

- Kehitetään talkotoimintaa, kuten viheralueiden hoitotalkoita ja vieraslajitalkoita.
- Kehitetään *Adoptoi monumentti* -toimintatapaa ja tiedotetaan siitä aktiivisesti.
- Kehitetään *Luotsi*-toimintaa, kuten kulttuuriluotseja, puistoluotseja ja retkeilyluotseja.
- Kannustetaan lapsia ja nuoria päiväkodeissa, kouluissa, kerhoissa ja harrastuksissa lähiympäristönsä vaalimiseen.
- Hyödynnetään monipuolisesti osallistumis- ja vuorovaikutuskeinoja kansallisen kaupunkipuiston kehittämisessä.
- Tehdään aktiivista yhteistyötä ja rakennetaan kumppanuuksia alueella toimivien yhteisöjen, yritysten ja organisaatioiden kanssa.
- Osallistutaan valtakunnalliseen Kansallinen kaupunkipuisto -verkoston toimintaan.

V Hoidon ja käytön tavoitteet ja toimenpiteet osa-alueittain

(MRL 70 § mukaiset määräykset)

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ HYVÄKSYY TÄMÄN OSAN.

Luvussa kuvataan Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hoidon ja käytön tavoitteet ja toimenpiteet osa-alueittain.

1. Alue 1: Keskusta

1.1. ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA

Yleiskuvaus

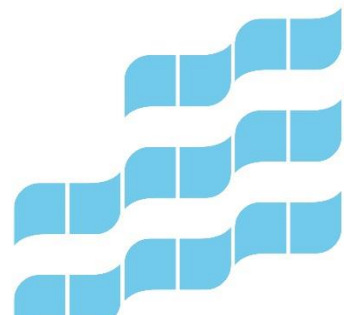
Keskustan osa-alue on jaettu viiteen kohteeseen:

- 1.1 Koskimaisema
- 1.2 Rantareitti
- 1.3 Keskusakselit
- 1.4 Ratina
- 1.5 Muutosalue: Eteläpuisto–Viinikanlahti.

Keskustan osa-alue on keskeinen teollisuushistorian ja kaupunkihistorian alue sekä kansallisen kaupunkipuiston ydin, josta se laajentuu kansallisen kaupunkipuiston muihin osiin.

Tammerkosken alue ja sen teollinen kulttuuriympäristöperintö maiseman solmukohdassa muodostaa Tampereen tarinan ytimen ja merkittävän osan suomalaisen yhteiskunnan historiaa. Tammerkoski 1800-luvun teollisuusrakennuksineen, siltoineen ja puistoineen on kansallismaisemaksi arvotettuja suomalaisen kaupunkimaiseman helmiä. Keskustori ja Hämeenkatu ovat kaupungin keskeisimpiä julkisia tiloja, joilla on myös kansallista symboliarvoa. Ne perustuvat 1700-luvulla laadittuun asemakaavaan ja ovat säilyttäneet asemansa kaupungin elämän ja toimintojen päänäyttämöinä.

Hämeenkatu kiinnittää paikalleen vanhan ja merkittävän itä-länsisuuntaisen maaliikenneyhteyden muodostaen tänä päivänä urbaanin kaupunkitilan. Kaupunkielämän keskeiset tilat – Keskustori, Vanhakirkko ja Tampereen teatteri – antavat leimansa Tammerkosken ja Hämeenkadun leikkauskohtaan, minkä tietämällä suomalaisen kaupunkiarkkitehtuurin eri aikakaudet ovat kiinnostavalla tavalla kerrostuneet monimuotoiseksi ja moniarvoiseksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.

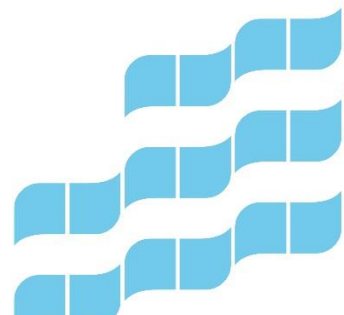
Keskustan puistot ja Tammerkoski muodostavat tamperelaisia luontoon, historiaan ja toisiinsa sitovan ketjun. Hämeenpuisto on 1830-luvun kaupunkisuunnitteluun liittyvä pisin yhtenäinen puistokäytävä Pohjoismaissa, joka toimii esplanadityyppisenä yhteytenä Tampereen kaupungin kannaksen halki Näsijärveltä Pyhäjärvelle. Hämeenpuisto ja sitä reunustavat eri vuosikymmeninä rakennetut merkittävät julkiset rakennukset ja asuinkerrostalot muodostavat historiallisesti kerroksellisen, mittakaavaltaan yhtenäisen kaupunkitilan. Keskustan historialliset puistot muodostavat tärkeän osan keskustan ja Tampereen kansallisen kaupunkipuiston viherverkon runkoa.

Kosken rannat ovat muuttuneet kaupunkilaisille helpommin saavutettaviksi, kun teollisuusrakennustontit ovat avautuneet käyttötarkoituksen muutosten kautta. Rantojen julkisuus ja läpikuljettavuus nostaa niiden arvoa merkittävässä järvenranta- ja koskenrantakaupungissa. Tammerkosken rantareittien jatkuvuutta mahdollistavat myös uudet ja jatkossakin kehitettävät virkistysyhteydet.

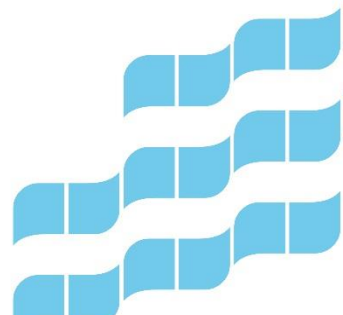
Eteläpuiston ja Viinikanlahden muutosalue toimii solmukohtana, joka yhdistää keskustan, Pyynikki–Pispalan, Hatanpää–Härmälän ja Iidesjärvi–Viinikan osa-alueet toisiinsa. Muutosaluetta halkoo Viinikanlahden vesialue, joka on Pyhäjärveen kuuluva lahti ja osa ekologisia yhteyksiä sini- ja viherrakenteessa.

Keskustan alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

- Näsijärvi
- Naistenlahden satama
- Tammerkoski
- Purjehdusseuran paviljonki
- Vanhat vesikanavat
- Tammerkosken teollisuusmaisema rakennuksineen (Finlaysonin tehdasalue, Tampellan tehdaskiinteistöt)
- Keskuspaloasema
- Juhannuskylänkatu, Erkkilänaukee, Pellavatehtaankatu
- Tuomiokirkko ja Tuomiokirkonpuisto
- Vanha kauppaoppilaitos
- Grand Hotel Tammer
- Satakunnansilta
- Koskitalo
- Keskiputouksen voimalaitos/ Valssipadonraitti 1 / Valssipadonraitti 3
- Patosilta/ Valssipadonraitti
- Frenckellin tehdasrakennukset
- Ravintola Koskipuisto
- Vanha kirjastotalo
- Tampereen teatteri
- Keskustori ja sen eteläosaa reunustavat 1800- ja 1900-lukujen taitteen liike- ja asuinrakennukset

- Raatihuone
- Vanha kirkko, kellotapuli ja Vanhankirkonpuisto
- Näsinlinna/ Hämeen museo/ Milavida
- Taidekeskus Mältinranta ja Alamuseo
- Mältinrannan sauna
- Finlaysonin palatsi
- Kotkankallio
- Tallipiha
- Finlaysonin kirkko ja piha-alue
- Puuvillatehtaankatu
- Metso – Tampereen kaupungin pääkirjasto
- Aleksanterin kirkko
- Aleksanterin koulu
- Klingendahl
- Hämeenkatu
- Commerce
- Palanderin talo
- Sumeliuksen talo
- Selinin talo
- Tempon talo
- Hämeensilta
- Kehräsaari – Liljeroosin tehdasalue
- Verkatehtaan pääkonttori, värjäämö ja piipun jalka
- Nyrkkäkallionpuisto
- Telakanpuisto
- Otto Gustafssonin puisto
- Aleksandra Siltasen puisto
- Tampellanpuisto
- Työnpuisto
- Konsulinsaari
- Koskipuisto
- Vanhankirjastonpuisto
- Kirjastonpuisto
- Frenckellin aukio
- Koukkuniemenpuisto
- Lapinraunionpuisto
- Massunlastenpuisto
- Soukkapuisto
- Kiiskisaarenpuisto
- Näsinpuisto
- Puistosilta

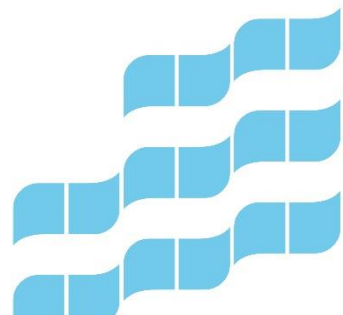

- Wilhelm von Nottbeckin puisto
  - Hämeenpuisto
  - Pyynikin kirkkopuisto
  - Mokkapuisto
  - Verkatehtaanpuisto
  - Ratinan rantapuisto
  - Ratinan nokka
  - Ratinan suvanto
  - Höyrynpuisto
  - Vuolteentori
  - Laukontori
  - Nalkalantori
  - Eteläpuisto
  - Viinikanlahdenpuisto
  - Ratinan sillan alusta
  - Viinikanlahti
  - Viinikanoja
  - Tammerkosken luontopolku
  - muinaisjäännökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

1.2. Erityiset arvot

1.2.1. Taulukko 1.1 Keskustan alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot	Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot	Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot	Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot
<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen yhteys – luonnonsuojelualueen suojavyöhyke – Pirkanmaan tärkeä lintualue (MAALI-alue), merkittävä keväinen vesi- ja lokkilintujen kerääntymäalue – vanha puusto – arvokkaat kasvialueet 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen yhteys ja suojavyöhyke – Tammerkosken kansallismaisema – kulttuurihistoriallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – maisemarakenteellisesti merkittävä viher- ja suojelualueet – merkittävät torit ja aukiot 	<ul style="list-style-type: none"> – valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö – kansallismaisema – historiallisesti monikerroksinen kaupunkirakenne – rakennustaide ja -kulttuuri – kulttuurihistoria 	<ul style="list-style-type: none"> – kansallismaisema – keskusta-alueen palvelut – keskusta-alueen kulttuurikohteet – jalankulun ja pyöräilyn reitit – luontopolut – järvimaisema ja järveltä näkymä kaupunkisiluettiin – sisävesilaivaliikenne

– Arvokkaat hyönteisalueet	– merkittävät puistokadut	– teollisuushistoria ja -rakennukset	– virkistyskäyttö (mm. veneily, vesiuurheilu, linturetkely, kalastus, luontovirkistys)
– arvokkaat pienvedet	– historialliset puistot	– arkkitehtuurin historia	
– liito-orava-alueet	– puisto- ja puutarhataiteen historia	– asemakaavoituksen historia	
– lepakoalueet	– puistonauha	– puisto- ja puutarhataiteen historia	
– Viinikanojan toutain ja muut virtavesien luontoarvot	– järvimaisema ja järveltä näkymä	– arkeologiset kohteet	
	– kaupunkisiluettiin	– muinaisjäännökset	
	– avoin maisematila ja maisemarakenne	– arkeologiset kohteet	
	– monipuoliset reitistöt	– merkittävät torit ja aukiot	
		– sillat	
		– voimalaitokset	
		– vesiliikenteen historia	
–	–	–	–

1.2.2. Taulukko 1.2 Keskustan alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot

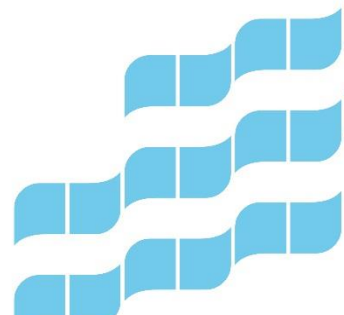
Luontoarvot

Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät

- Katupuiden ja vanhojen puiden muodostama jatkuva verkosto ja puustoinen yhteys.
- Tonteilla olevat puut osana viherverkostoa.
- Hämeenpuiston asemakaavan ja Frencellin asemakaavan muutokset. Hämeenpuisto muutetaan katualueesta puistoksi. Tehty liito-orava- ja lepakkoselvitykset.
- Pienialaiset kaupunkiniityt Ranta-Tampellassa.
- Viherkattojen käyttö (alueella ei vielä runsaasti, mutta alueen ulkopuolella olevat vaikuttavat).
- Muutosalueen ”taiten tehty” suunnitelma -> potentiaalia olemassa.
- Viinikanlahden siirtoviemärialueiden väliaikaiset maisemointityöt ja kasvipankki 2020–2022.
- Viinikanlahden uuden jätevedenpumppamorakennuksen

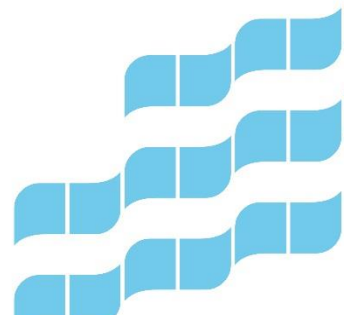
Erityisiä arvoja heikentävät tekijät

- Ilmastonmuutos, esimerkiksi olosuhteiden äärevöityminen, kuten helle- ja kuivuusjaksot voivat tappaa kasvillisuutta. Myrskyt voivat kaataa merkittäviä kaupunkipuita.
- Maankäytön muutokset:
  - rantarakentaminen
  - rantojen täytöt (mm. Pyhäjärven pohjan sedimenteissä raskasmetalleja, kuten PCB-yhdisteet -> vaikutus veden laatuun, HUOM! Sedimenttien häirintä kielletty!)
  - kasvillisuuspeitteiset ranta-alueet puuttuvat / näitä on vain vähän keskustassa (mm. kalojen lisääntyminen ei onnistu)
  - Eteläpuiston ja Viinikanlahden rakentuminen.
- Ristiriidat tavoitteissa (mm. matkailun edistäminen ja luontoarvot).

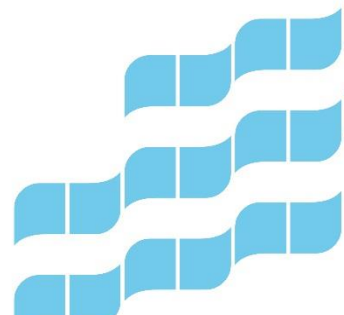

- viherseinä ja viherkatto. Viherseinän väliaikainen toteutus nykyiseen mädättämöön ja myöhemmin siirto lopulliselle paikalleen uuteen pumppaamoon.
- Rantojen ja vesialueiden ekologia, hyvä ekologinen tila ja veden laatu.
  - Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä.
- Kuluminen ja suuret käyttäjämäärät (mm. Eteläpuistosta suuntautuva käyttö ja kuluminen Pyynikin suuntaan, kun asukasmäärä lisääntyy).
- Rantojen lisääntyvä käyttöpaine ja kuluminen (mm. veneilijöiden rantautuminen).
- Katupuiden, vanhojen puiden ja tonttipuiden säilyminen ja uusiminen maankäytön muutosten yhteydessä.
- Puistojen ylihoitaminen (mm. nurmikonleikkaus, kasviaineksen poisto, yksipuolinen kasvilajisto).
- Tammerkosken sääntely ja ajoittainen tyhjentäminen (mm. vaikutus vesiluontoon).
- Heikkolaatuiset hulevedet, joita ei juurikaan käsitellä tai viivytetä ennen Tammerkoskea (mm. hulevesien mukana kulkeutuvat roskat, jotka päätyvät sedimentteihin).
- Historiallisten rakennusten, ranta-alueiden ja kosken valaisu haittaa lepakoita ja niiden saalistamista (mm. julkisivuvalaisu).
- Ekologisen yhteyden katkeaminen soutukeskuksen kohdalla.
- Käyttöpaineen kasvu haasteena hoidolle sekä käytön ja kulumisen ohjaukselle.
- Kehittämisen ja täydennysrakentamisen paineet katupuille ja viheralueille.
- Kaupallisten liikunta-alueiden ohella myös päiväkotien pihat uhkaavat tiiviissä kaupunkirakenteessa puistoja ja yksityistä leikkipaikkoja päivisin.
- Täydennysrakentaminen on sekä uhka että mahdollisuus.
- Erilaisten kulkumuotojen kehittäminen ja yhteensovittaminen viheralueiden kanssa (mm. pyöräilyn ja muun virkistyskäytön ristiriita).
- Rakenteiden ja materiaalien kesto tapahtumien yhteydessä ja käyttöpaineen ja kulumisen lisääntyessä.
- Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitettu ohjeellinen viherverkoston yhteystarvealue Pyynikin ja Kaupin suuntiin.
- Hyvä saavutettavuus (mm. rannat, oleskelualueet ja virkistysreitit).
- Keskusta-alue on asukkaille hyvin saavutettavissa – myös joukkoliikennevälinein.
- Mielenkiintoiset ja monipuoliset virkistysreitit.
- Hyvä ja vahva identiteetti.
- Laadukas kunnossapito (ns. kaupungin paraatipuistot).
- Upeat maisemat.
- Puistojen monipuolisuus (mm. toiminnallisuus, kasvillisuus, Koskipuiston upea puusto, historialliset puistot, uudiskohteet,

Viheralueiden ja sini-
viherverkoston arvot

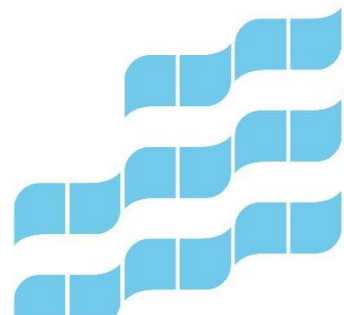
- luonnonmukaiset ja rakennetut puistot).
- Viheralueiden olemassa oleva hyvä runkoverkosto itä-länsisuunnassa ja järveltä järvelle (mm. puistoakselit, rannat, puistokadut).
  - Järveltä järvelle -yhteys, kaksi järveä yhdistyy konkreettisesti Tammerkosken kautta.
  - Näsijärven laivareitit, laiturit ja satamien pienvenepaikat.
  - Hyvää potentiaalia kehittää viheralueverkoston jatkuvuutta keskusta-alueelta muille kansallisen kaupunkipuiston alueille.
  - Keskustan kausikasvi-istutukset (mm. neljä sesonkia).
  - Keskustan vesiaiheet.
  - Keskustan erityispuistot.
  - Kaupunkipuiden arvo ja merkitys.
  - Hämeenkatu raitiotiekatuna uusine puustutuksineen.
  - Valoviikot ja pimeän ajan valaiseminen korostaa sini-viherverkostoa.
  - Monipuoliset julkiset tilat tarjoavat hyvät puitteet kaupunkielämälle ja tapahtumille.
  - Ranta-Tampella ja uudet julkiset tilat tuottavat ikärakenteeltaan ja aikakaudeltaan rikasta kokonaisuutta.
  - Viinikanlahden tulevat viheralueratkaisut.
  - Laukontorilta yhteys Viikinsaareen.
  - Koirapuisto Ratinassa.
  - Hyvää hoitoa ja perinnettä jatketaan!
  - Vapaaehtoisten hoitamat *Adoptoi monumentti* -kohteet (mm. Milavidan maakellari).
  - Kansallismaisemastatus.
  - Kohteiden tunnettuus.
  - Vesikanavien ja vanhojen turbiinien säilyminen, koska voimalaitokset edelleen käynnissä.
  - Suurin osa alueista on yleisiä alueita ja puistoalueita eivätkä yksityisiä kohteita. Julkisuus mahdollistaa
    - Kunnossapidon riittävät resurssit ja peruskunnostustarpeet.
    - Puhtaanapidon merkityksen ymmärtäminen (mm. alueiden käytettävyys, tapahtumaluvitus).
    - Ilkivalta ja alueiden käyttäjien viheralueita vahingoittava käytös ja välinpitämättömyys.
    - Tapahtumien kulun ja käytön ohjaaminen
    - Ilmastonmuutoksen vaikutukset (mm. puuston ja kasvillisuuden hyvinvointi, hulevesien käsittely).
    - Liikennemelu ja muut ympäristöhäiriöt.
- Kulttuurihistorialliset ja kulttuuriympäristön arvot
- Erilaiset rakennus-, kulkureitti- ja muut infrahankkeet, kuten putkikaivannot ja työmaat, joiden alta joudutaan mahdollisesti purkamaan historiallisia rakenteita (mm. Kirjastonpuisto lähialueineen, Eteläpuisto).
  - Kulkuyhteydet kosken yli voivat uhata kansallismaisemaa ja kosken pohjalla olevien arkeologisten kohteiden säilymistä.

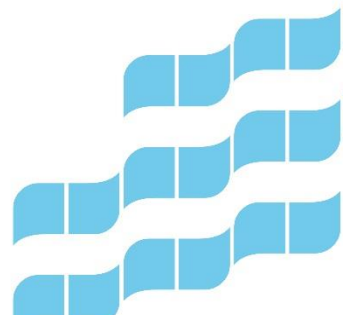
Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot

- kohteiden tarkemman tutkimuksen ja esittelyn yleisölle.
- Tammerkosken varren vaihtelevat ja käytöltään sekä vilkkaat että rauhalliset alueet.
- Hankkeet "koskelta koskelle" yhteyksistä ovat myös hieno mahdollisuus päästä keskelle maisemaa ja ne rikastavat ympäristöä huolellisesti ja hienovaraisesti toteutettuna.
- Osa rakennuksista on alkuperäisessä käytössä, kuten Tammerissa ja paloasemalla.
- Osassa rakennuksissa säilytetty alkuperäiseen käyttöön liittyvää välineistöä yms., vaikka käyttötarkoitus muuttunut (mm. keskiputouksen voimalaitoksen mittarit)
- Alueen eheys ja yhtenäisyys (mm. viherkäytävät ja kevyen liikenteen reitit).
- Näinsillan symbolinen mahdollisuus siirtyä autoilukäytöstä oleilu-, fiilistely ja kaupunkiluonnon käyttöön.
- Alueeseen sisältyvät suuret tapahtuma- ja matkailualueet (mm. Näsinpuisto, Tammerkosken alue).
- Mahdollisuus tekemiseen ja tekemisen katsomiseen (mm. soutu, melominen, kalastus, muu vesialueiden virkistyskäyttö).
- Viinikanlahden sula-alue ympäri vuoden (mm. veneily).
- "Kattopuistojen" mahdollisuudet.
- Mahdollisuudet mikrotapahtumiin ja omatoimitapahtumiin (mm. puistojooga, puistojumppa, lukupiiri, piknik yms.)
- Hyvä saavutettavuus myös julkisella liikenteellä.
- Alue liittyy yhteen isoja tapahtumapaikkoja.
- Koskialueen merkitys kokoontumispaikkana (mm. teekkarit).
- Vesistöt ja ylipäätään monipuolisuus.
- Ilkivalta ja muistomerkkien vaurioituminen ja tuhoutuminen (mm. Pyynikin kirkkopuisto).
- Sääilmiöiden vaikutus muistomerkkeihin.
- Lumenauraus suurilla koneilla muistomerkkien lähellä.
- Hämeenpuiston ajokaistojen mahdollinen siirtäminen eteläpäässä. Hämeenpuisto on ollut symmetrinen näkymäakseli ja esplanadi (Eteläpuiston kaava).
- Matkailun kannalta kosken ympäristössä kaukomaisemaan muutokset (mm. kansallismaisemaan tulleet "tornit").
- Pysäköinti ja liikenteen ohjaus tapahtuma-aikoina.
- Viinikanlahden rantojen tapahtumakäyttö ja kytkytyminen Hatanpään suuntaan.
- Ilmanlaatu, roskaantuminen, kuluminen, pirstaloituminen, rantarakentaminen?

Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot

- Mahdollisuus katkeamattomiin ranta- ja kävelyreitteihin, mitä tuettava detaljisuunnittelussa.
- Mahtavasti monimuotoista pitkää rantaviivaa (noin metri/asukas).
- Maisemat ja näkymät (mm. järvimaisemat).
- Virkistyskäyttö (mm. veneily, uiminen, ulkoilu, lenkkeily).
- Teollisuushistorian tuoma ajallinen kerroksellisuus, joka on tunnistettava ja tunnustettava kaavoituksessa.
- Olemassa paljon hyvää ja käytettävää taustatietoa ja tunnistettu ja tunnustettu erityiset arvot.
- Suojelukysymykset pitkälle ratkaistu tai prosessi on käynnissä.
- Rakennushankkeiden laatuluokka on korkealla, mikä tukee myös kansallisen kaupunkipuiston tavoitteita.
- RKY-alueiden rajauksissa otetaan huomioon myös kansallisen kaupunkipuiston ”ulkoreunat”, vaikeivat sisälly alueeseen.
- Kaupungin itsensä arvokkaiksi määrittämät kohteet ja rakennukset.
- Aikakerrokset ja niiden kertyminen kaupunkirakenteessa.
- Erityinen arvo ovat itse ihmiset.
- Ihmisen tarpeet rakennetussa ympäristössä. Urbanin ympäristön ihmiskeskeisyys ja rakennetun ympäristön kehittymisen ja hyvien muutosten mahdollisuudet.
- Elämyksellisyys eli ihmisen kokemus ja identiteetti ja ihmisen sitoutuminen ympäristöön, sen hoitoon ja välittämiseen.
- Esteettinen monimuotoisuus, mikä on kaupungin identiteetin kannalta tärkeää (mm. visuaalisuus, arvot, historiallisuus, symbolit, näkymät).
- Visuaalisesti viehättävä ja viihtyisä urbaani ympäristö on potentiaalista virkistysympäristöä ja kytkee viheralueitakin toisiinsa, jos kävelyn
- Kansallisen kaupunkipuiston rajausta voidaan käyttää valituskeinona ja yritystoimintaa haittaavana. Pitää olla selkeä käsitys, mikä kansallinen kaupunkipuisto on ja mihin se alueella vaikuttaa.
- Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen ulkopuolella tapahtuvien muutoksien vaikutus rajauksen sisällä olevaan maisemaan.
- Hämeenpuiston liikenteen ja muun käytön sekä käyttäjien tarpeiden yhteensovittaminen.
- Eteläpuiston alueella haasteita yhdistää eri tarpeet ja arvot.
- Ekologisten yhteyksien riittävyys. Pitää ottaa uusia keinoja käyttöön (mm. viherkerrointyökalu, pihojen ja kattojen ”kasvittaminen”).
- Hiljaisten/vähämeluisten alueiden löytyminen ja säilyttäminen (mm. kaupunkiakustiikka, aaltojen äänet, Tammerkosen kohina). Mm. Hämeenpuistossa melu haasteena.
- Ilmanlaatu.
- Pyöräilyn ja muun kulkemisen/kävelyn yhteensovittaminen (mm. nopeus, turvallisuus, ohjaus).
- Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.

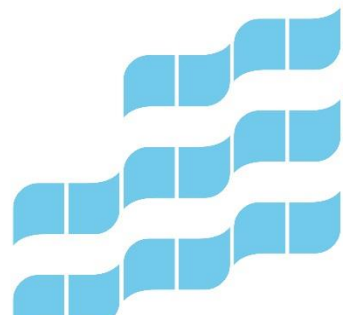

- edellytykset esim. melun ja ilmanlaadun osalta ovat kunnossa.
- Taideohjelmassa kohteita Sepänkadulle, Mustalahden satamaan, Näsinaukiolle, kosken rantaan ja jopa Näsijärvelle (aallonmurtajat).
  - Paljon isoja tarinoita. Kaupungin välittämät tarinat luovat ison osan kaupungin identiteettiä.
  - Patinaa ja rosaa, joka ei ole hävinnyt ”siistimisessä” (mm. teollisuuskaupungin perintö).
  - Vuodenaikojen vaihtelujen vaikutus kaupunkiin myös kansainvälistä ja matkailullista merkitystä.
  - Uudet siltapaikat mahdollisuuksia uusien näkymien ja maisemien lisäämiseksi sekä liikkumisen kehittämiseen.
  - Saavutettavuus (mm. ratikka, pyöräilyn ja kävelyn reitit).
  - Kansallinen kaupunkipuisto on mahdollisuus prosessina, sillä kokonaisuutta on tarkastelu hyvän kokoisina osa-alueina ja etukäteen keskusteltu alueiden erityisistä arvoista ja merkityksestä kaupunkilaisille. Tämä kaikki toimii hyvänä pohjana onnistuneelle kaavoitukselle ja alueiden kehittämiseksi. Muun muassa erityiset arvot tulevat paremmin esiin ja kaavoja tarkastellaan suhteessa erityisiin arvoihin. Kansallinen kaupunkipuisto kannustaa kaavamuutoksiin, joissa erityiset arvot korostuvat.

1.2.3. Alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen otetaan huomioon

erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- Täydennysrakentaminen ja tonteilla tapahtuvat muutokset.
- Juhannuskylän asemakaava ja yleissuunnitelma.
- Hämeenpuiston asemakaava (mm. asema liikenteellisenä kehänä).
- Eteläpuiston asemakaava (mm. asema liikenteellisenä kehänä).

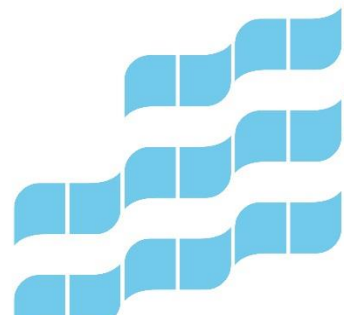

- Eteläpuiston ja Viinikanlahden rakentaminen (mm. ranta-alueet, ekologiset yhteydet Hatanpään ja Iidesjärven suuntiin, pohjasedimentit ja niihin liittyvät selvitykset ja suunnitelmat).
- Eteläpuiston kelluva väliaikainen ”vesipuisto” (mm. kaupunkikuva, turvallisuus, ankkurointi ja PIMA-pohjasedimentit).
- Särkänniemen kehittäminen (mm. taideohjelma, aukiot, mahdollinen kansallisen kaupunkipuiston täydentämisen optioalue).
- Rantareittien kehittäminen.
- Uudet siltahankkeet (mm. Mustalahti, Näsin maisemasilta, Naistenlahti, Tammerkoski, Viinikanlahti, Viinikanoja, Hatanpään valtatie silta Viinikanojan yli).
- Frenckellin uudiskäyttö (mm. toiminnan sopeuttaminen tehdaskokonaisuuteen).
- Keskustorin ja Laukontorin välin kehittäminen.
- Keskustorin ja muiden torien ja aukoiden saneeraustarpeet.
- Palolaitoksen alueen kehittäminen, jos toiminta muuttuu.
- Stadionin päädyn mahdollisen tapahtumapaikan kehittäminen (mm. tapahtuma-alueen infra, sovittaminen tapahtumatoimintaan).
- Näsjärven vesibussiliikenteen kehittäminen.
- Ratikan rakentaminen.
- Katutilan muutokset ja katupuut (mm. pysäköinti, pyöräily, maanalaisen pysäköinnin tunnelivaraukset, katuvihreän lisääminen, varautuminen ilmastomuutoksen haasteisiin).
- Eri toimijoiden kohdistamat paineet viheralueille ja Hämeenpuistoon (mm. yksityisten toimijoiden vuokrauspyynnöt, reittilinjaukset, kaapelit, sähkökaapit, kalusteet ja muut tekniset laitteet ja rakenteet).
- Lapsiystävällinen kehittämistyö (mm. lasten ja nuorten osallisuus ja turvallisuus arkiympäristössä).

1.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999):
  - Hämeenpuisto
  - Tammerkosken teollisuusmaisema
  - Tampereen Hämeenkatu, Hämeensilta ja Keskustori
  - Tampereen tuomiokirkko
  - Ratinan stadion (osa)
- Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ([maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999?](#)):
  - Juhannuskylä (osa)
  - Koulukatu (osa)
  - Mustalahden satama ja purjehdusseuran paviljonki (osa)

- Kirkkolain (985/2006) perusteella suojellut:
  - Tampereen vanha kirkko
  - Finlaysonin kirkko
  - Aleksanterin kirkko
  - Tuomiokirkko.
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - Finlaysonin tehdas
  - Grand Hotel Tammer
  - **MUITA?**
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Frenckellin kalkkiruukki (mj-tunnus 1000030020)
  - Frenckellin paperitehdas (mj-tunnus 1000018817)
  - Mustalahti 4 (mj-tunnus 1000022137)
  - Pyynikin kirkkopuisto (mj-tunnus 1000024613)
  - Tammerkoski 1 (mj-tunnus 1000023785)
  - Tammerkoski 3 (mj-tunnus 1000023778)
  - Tammerkoski 8 (mj-tunnus 1000023801)
  - Tammerkoski 9 (mj-tunnus 1000023810)
  - Tampellan masuuni (mj-tunnus 1000002011)
  - Tampereen höyrypolttimo (mj-tunnus 1000040886)

Luontoarvot

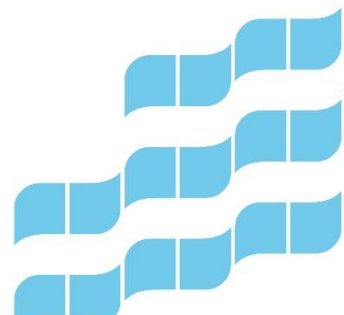
Keskustan alue on tehokkaasti rakennettu ja merkittävät luontoarvot ovat vähäiset.

Erityinen luontoarvo alueella on Tammerkoskessa kasvava harvinainen lapinvesitähti (*Callitriche hamulata*). Lajin eteläisimmät esiintymät tunnetaan Tampereella ja Nokiolla. Tammerkosken luontoon on mahdollista tutustua Tammerkosken luontopolulla.

1.4. Alueen rakenne

Kaavatilanne

Keskustan alueen erityiset arvot on turvattu kaavoituksella sekä rakennussuojelu- ja kirkkolailailla. Suurin osa keskustan osa-alueen teollisesta ja keskustan muusta rakennetusta kulttuuriperinnöstä on suojeltu asemakaavalla. Näitä ovat muun muassa Frenckellin, Finlaysonin ja Tampellan tehdaskiinteistöt. Suojelutavoitteet sisältäviä asemakaavamuutoksia on lisäksi vireillä. Tampereen kansallisen kaupunkipuiston muutosaluearajaus on Viinikanlahden–Eteläpuiston osalta ohjeellinen, ja se tarkentuu asemakaavoituksen yhteydessä.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (liite x). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

Maanomistus

Keskustan alueella on useita maanomistajatyyppejä, kuten kaupunki, muu julkishallinto, uskonnollinen yhteisö ja yksityiset maanomistajat. **AJANTASAINEN MAANOMISTUS**
 Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

1.5. Alueen kehittäminen

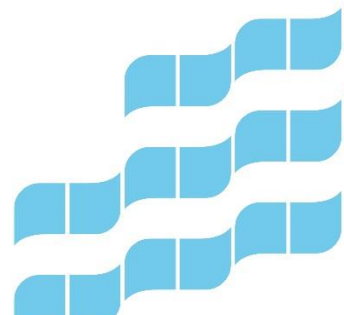
Keskustan alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- korostaa alueen maisema-, geo- ja vesistöhistoriaa
- vaalia alueen kulttuuriympäristöä
- vaalia alueen arvokkaita arkkitehtuuri- ja maisema-arkkitehtuuriympäristöjä
- parantaa keskustan, Pyynikin ja Hatanpään välistä jalankulun ja pyöräilyn reitistöä sekä viheryhteyksiä
- säilyttää puistoalueet elinvoimaisina ja edustavina erityiset arvot huomioiden
- kehittää luontoarvoja osana kaupunkirakennetta.

Toimenpiteet

Koko Keskustan aluetta koskevat toimenpiteet:

1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Otetaan huomioon Tampereen keskustan kehittämissuunnitelmassa 2018–2030 tunnistetut kehittämistarpeet (Kh 14.5.2018. Viiden tähden keskusta. Tampereen keskustan kehittämissuunnitelma 2018–2030).
3. Tiedostetaan rakennetun ympäristön monikäyttöisyys ja moniarvoisuus (mm. kaupunkikulttuuri, -luonto, -arkkitehtuuri, -maisema, -liikenne) ja edistetään monipuolista kaupunkitilan käyttöä (mm. tapahtumat, virkistys, oleskelu, liikenne)
4. Kehitetään keskustapuistojen ja rantareittien saavutettavuutta (mm. joukkoliikenteen pysäkkien sijoittaminen, pysäkkien laatu, opastus pysäkiltä puistoihin, jalankulun ja pyöräilyn reitit pysäkiltä puistoon, reittien valaistus, pysäköinti).
5. Kehitetään viheryhteyksiä Pyynikin ja Kaupin suuntaan.
6. Monipuolistetaan soveltuviin paikkoihin keskustan viheralueiden kasvilajistoa (mm. perennat, niityt, paahdealueet, kevät-kukkijät nurmikoilla, lahoppuun jättäminen, nurmikoiden leikkuutiheyden harventaminen).
7. Istutetaan tulevia mahtipuita.
8. Tarkastetaan olevien penkkien ja roska-astioiden riittävyys ja kunto.
9. Kehitetään hulevesien hallintaa ja käsittelyä sekä rankkasateisiin varautumista (mm. luontopohjaiset ratkaisut).

10. Mahdollistetaan melonta-, kalastus-, sukellus-, kattokävely- ja muita harrastuksia.
11. Ohjataan pienveneiden ja melojien rantautumista osoittamalla ja opastamalla selkeät rantautumispaikat.
12. Linjataan mahdollisuudet ja toimintaperiaatteet viheralueiden vuokraamiselle ja käytölle eri toimijoiden käyttötarkoituksiin.

Koskimaiseman kohdetta koskevat toimenpiteet:

13. Kehitetään aluetta niin, että alueen eheys ja yhtenäisyys säilyvät ja vahvistuvat (mm. viheryhteydet, Tuomiokirkon alueen yhteys muuhun kansallisen kaupunkipuiston alueeseen).
14. Kehitetään Näsinsiltaa kaupunkilaisten ”olohuoneeksi” ja kaupunkiluonnon edistäjäksi.
15. Tutkitaan mahdollisuuksia kalojen vaellusyhteyksien kehittämiseen huomioiden kulttuuriympäristön erityiset arvot.
16. Kehitetään Tampellan alueen opastusta, identiteettiä ja imagoa.

Rantareitin kohdetta koskevat toimenpiteet:

17. Parannetaan rantareitin jatkuvuutta ja käyttöarvoa ottaen huomioon kaupunkiluonto.
18. Kehitetään vesiliikenteen turvallisuutta ja ohjeistusta.
19. Kehitetään veneily- ja rantautumispaikkoja.

Keskusta-akseliin kohdetta koskevat toimenpiteet:

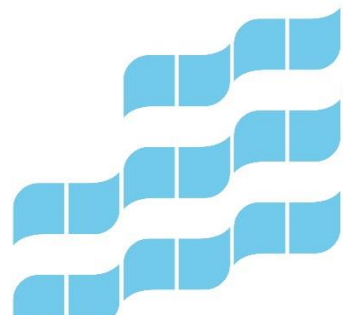
20. Kehitetään Hämeenpuistoa puistona ja vahvistetaan sen kulttuurihistoriallisia arvoja. Yhteensovitetaan kulttuurihistorialliset arvot, kasvillisuus, tekniset rakenteet ja liikenne niin, että alueelle syntyy uusia monipuolisia käyttömahdollisuuksia.
21. Laaditaan Pyynikin kirkkopuistoon kunnostussuunnitelma ja kehitetään muistomerkkien hoitoa yhteistyössä museoviranomaisten kanssa. Suunnitelmassa otetaan huomioon *Pyynikin kirkkopuiston muistomerkkien kunnostusohjelma 2012* ja Museoviraston *Hautamuistomerkkien hoito-ohje*.
22. Yhteensovitetaan Sara Hildenin museon uudisrakennus Wilhelm von Nottbeckin puistoalueeseen ottaen huomioon sen erityiset arvot.
23. Kehitetään keskustoria ja sen käyttöä kaupunkimaisemana ja kulttuuriympäristönä.

Ratinan kohdetta koskevat toimenpiteet:

24. Kehitetään Suvannon itärantojen kävelyn ja pyöräilyn reittejä (mm. Koskikeskuksen ja Ratinan välinen yhteys, yhteys Viinikanlahden suuntaan).
25. Kehitetään ulkotiloja kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon kaupunkiluonto (mm. lisätään alueelle puita ja muuta kasvillisuutta).

Muutosalue Eteläpuisto–Viinikanlahden kohdetta koskevat toimenpiteet:

26. Kehitetään aluetta ja nykyisiä viheralueverkostoja kaupunginhallituksen antaman erillismääräyksen mukaan. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa päivitetään tämän kohteen osalta, kun alueen rajaus tarkentuu. Erillismääräyksessä määrätään: ”*Viinikanlahden alueen*”

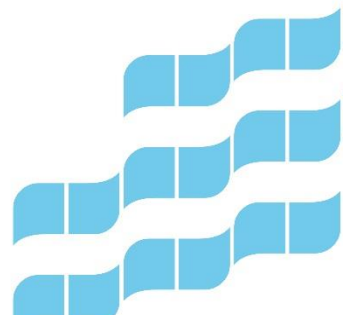
asemakaavoituksessa Pyhäjärven rantavyöhykkeen ja järvimaiseman sekä ekologian kannalta tärkeää viher- ja virkistysyhteyttä kehitetään kansallisen kaupunkipuiston tavoitteiden mukaisesti. Rantavyöhyke varataan julkiseen käyttöön ja sinne osoitetaan pääkäyttötarkoituksen lisäksi alueita monipuolisille ja laadukkaille lähivirkistyspalveluille ja -toiminnoille. Viher- ja virkistysyhteyksien sekä ekologisten yhteyksien jatkuvuutta rantojen suuntaisesti kehitetään Hatanpään puistojen ja Viinikanojan välillä sekä rannan saavutettavuutta parannetaan. Eteläpuiston ja lähiympäristön asemakaavoituksessa alueen ja kohteiden kaupunkikuvalliset, kulttuurihistorialliset ja rakennustaiteelliset merkittävät arvot suojellaan. Asemakaavoituksessa tulee varmistaa, että rannoille syntyy koko keskustaa palvelevia monipuolisia ja laadukkaita virkistäytymiseen soveltuvia julkisia alueita, virkistyspalveluita ja -toimintoja. Asemakaavoituksessa tulee varmistaa viheralueiden rannan suuntainen yhtenäisyys.”

27. Tunnistetaan ja tunnustetaan kohteen rooli kansallisen kaupunkipuiston rakenteessa (mm. vesistöjen muodostama kokonaisuus, järvimaisemat, portti keskustasta Pyhäjärvelle, ekologinen ja viheryhteys eri suuntiin).
28. Tunnistetaan ja tunnustetaan rantavyöhykkeen puistojen ja julkisten tilojen laatu ja käytettävyys osana kansallista kaupunkipuistoa.
29. Otetaan huomioon ekologiset yhteydet alueen kehittämisessä (mm. puustoinen yhteys, valaistuksen suunnittelu).
30. Edistetään alueiden kehittämisessä ja suunnittelussa viheralueiden monimuotoisuutta ja viheryhteyksien jatkuvuutta.
31. Sovelletaan Tampereen kaupunkipuulinjausta uusilla alueilla.
32. Perustetaan ennakoivasti Viinikanlahden alueen kasvillisuus- ja puulajipankkeja.
33. Vahvistetaan Pyhäjärven ja lidesjärven välistä viher- ja virkistysyhteyttä Viinikanojaa pitkin. Otetaan huomioon siltayhteydet, ekologinen jatkuvuus, virkistysyhteyden parantaminen ja uoman käsittely (mm. syvyys, leveys, sijainti, pilaantuneen sedimentin tuomat rajoitukset tai sedimenttien puhdistaminen tai poisto).
34. Parannetaan ekologista yhteyttä Hatanpäänpuiston ja Viinikanojan välillä ranta-alueella.
35. Tuodaan esille vanhaa teollisuushistoriaa, vaikka se on osittain jo tuhoutunut. (mm. opasteet).

Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulukutus on koottu liitteeseen xx.

1.6. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- *Adoptoi monumentti* -kohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (Milavidan maakellari)
- Eteläpuiston asemakaava nro 8581 – Lepakkoselvitys
- Eteläpuiston ja ympäristön puustoselvitys
- Hautamuistomerkkien hoito. Museovirasto.
- Hämeenpuiston puistohistoriallinen selvitys

- Kalastuslain (379/2015) 72 §:n mukainen päätös kalastuksen sallimisesta vapakalastusvälinein 100 metriä lähempänä Tammerkosken voimalaitosten patoja (Tampere) vuosina 2021–2025 (POSELY/1208/5716–2020)
- Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016
- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Luontovirkistyksen palveluohjelma
- Ohjeita muinaisjäännösten hoitosuunnitelman laatimiselle. Museovirasto.
- Pyykin kirkkopuiston muistomerkkien kunnostusohjelma 2012
- Tampere, Frenckellin kalkkiruukin ja Nalkalan tiiliruukin arkeologinen koetutkimus 2015
- Tampere, Keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2014
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen keskustan liikenneverkkosuunnitelma
- Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012
- Tampereen keskustan rantojen käytön historia 1700-luvulta lähtien
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030
- Tampereen viherkerroinmenetelmä
- Tampereen vihreä keskusta – Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen
- Viherpalveluohjelma: Kenttä- ja ulkoliikuntaympäristöt 2015–2025
- Viherpalveluohjelma: Leikkipaikat 2021–2030
- Viiden tähden keskusta – Tampereen keskustan kehitysohjelma

2. Alue 2: Viinikka–lidesjärvi

2.1. Alueen kuvaus + 1–2 KUVAA ALUEELTA

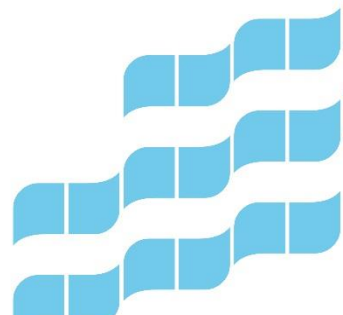
Yleiskuvaus

Viinikka–lidesjärven osa-alue on jaettu kolmeen kohteeseen:

2.1 lidesjärvi–Viinikanoja

2.2 Viinikka–Nekala

2.3 Nekalan siirtolapuutarha

Viinikka–lidesjärven osa-alueesta on muodostunut tärkeä luontovirkistyskohde kaupunkilaisille. Sen lisäksi Viinikan ja Nekalan omakoti- ja pienkerrostaloalueet sekä siirtolapuutarha-alue kertovat Tampereen teollistumisen tarinaa. Viinikka–Nekalan pientaloalue ja Nekalan siirtolapuutarha-alue muodostavat yhdessä lidesjärven ja Viinikanojan kanssa arvokkaan ja monipuolisen kokonaisuuden osana kansallista kaupunkipuistoa.

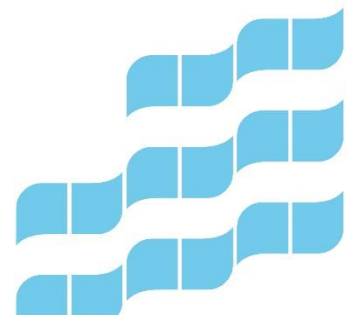
Viinikan puutarhakaupunkimainen työläiskaupunginosa kuvastaa Tampereen historiassa ja kaupunkikuvassa keskeistä työvään asumisen vaihetta 1900-luvun alkupuolella puutarhamaisine tontteineen ja puutaloineen. Viinikka–Nekala pientaloalue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Viinikan pientaloalueen rakennuskanta muodostuu kadun varteen tiiviisti rakennetuista satulakattoisista yhden tai useamman perheen taloista ja kahdesta säilyneestä kunnallisesta rivitalosta. Nekalan pientaloalue on asemakaavoitettu Viinikan omakotialueen täytyttyä. Alueelle on rakennettu talvisodan jälkeen pientaloja ns. ruotsinavun turvin sekä Nekalan asevelikylä, joka rakennettiin arkkitehti Alvar Aallon tyyppiirustuksia käyttäen. Nekalan siirtolapuutarha-alue perustettiin vuonna 1932 korvaamaan asunto-olojen hidasta kehittymistä ja alue on säilynyt perustamisestaan saakka eheänä kokonaisuutena.

lidesjärven alue sisältyy Tampereen maisemarakennetta ilmentävään geologiseen ruhjelaaksoon. Laakso on ekologisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta, jolla on pitkä asutus- ja viljelyhistoria. lidesjärvi on merkittävä luontokohde ja erityisesti linnustoltaan arvokas alue. Luontoarvojen lisäksi lidesjärvi tarjoaa merkittävän luontovirkistyskohteen aivan keskustan tuntumassa. lidesjärven luontoon on mahdollista tutustua järveä kiertävällä reitillä ja lintutornilla.

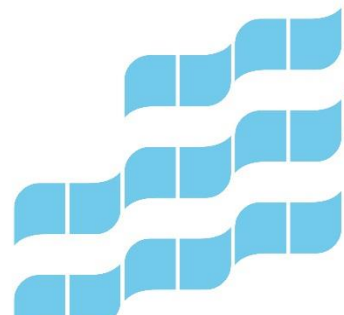
Viinikanoja yhdistää lidesjärven Pyhäjärveen, toimien ekologisena yhteytenä ja paikoin myös virkistysyhteytenä. Tampereen kaupunki on eri suunnitelmissa tunnistanut Viinikanojan ympäristön ja yhteyden kehittämistarpeen ja potentiaalin. Muun muassa kehittämissuunnitelmassa tarkastellaan alueen viher- ja virkistysyhteyksien sekä vesistöjen laadun ja jatkuvuuden parantamista osana kaupungin sini- ja viherrakennetta.

Viinikka–lidesjärven alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

- Järvensivun kylän paikka
- Viinikanoja ja sen yläjuoksu
- lidesjärvi ja sen ranta-alueet
- Mutaoja ja Vuohenoja (osittain)
- Hevoshaan lampi
- Viinikanojanpuisto
- Nokikananpuisto
- Lokinpuisto
- Kurjenpuisto
- Hevoshaka

- Vuohenpelto
- Palvaannotko
- Palvaanniemenpuisto
- Iidesrannanpuisto
- Iidesjärvenranta1
- Iidesjärvenranta2
- Viinikan kirkko
- Viinikan kunnalliset rivitalot
- Viinikan pientaloalue
- Lankarullakioski
- Muuntamo
- Nekalan pientaloalue
- Nekalan kansakoulu
- Yleiset saunat
- Ruotsalaiskylä, Kuokkamaantien ja Kuoppamäentien välinen asuinalue
- Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n kerrostaloalue Nekalassa
- Nekalan asevelikylä
- Pahalampi
- Viinikanpuisto
- Lampipuisto
- Liikenneympyränpuistikko
- Telkänpuisto
- Välisola
- Kaartopuisto
- Mätäsperänpuistikko
- Vaaramäenkulma
- Idmanipuisto
- Kaakkurinpuisto
- Pahalammenpuisto
- Lylypuistikko
- Kaakonpuisto
- Kaakonpuisto länsi
- Kaakonpuisto itä
- Isonportinpuisto
- Poppelipuisto
- Riihipuisto
- Nekalantie
- Kuokkamaanpuistikko
- Kuismanpuisto
- Karukanpuisto
- Norrköpingipuisto

- Nekalan siirtolapuutarha
  - muinaisjäännökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

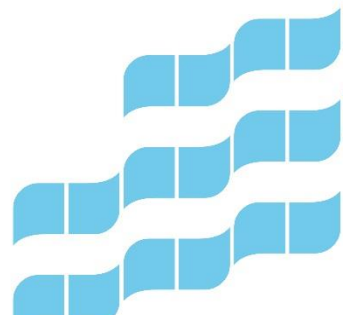
2.2. Erityiset arvot

2.2.1. Taulukko 2.1 Viinikka–lidesjärven alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot	Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot	Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot	Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot
<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – luonnonsuojelualueet – valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman kohteet – arvokkaat kasvualueet – arvokkaat pienvedet – arvokkaat lintualueet – arvokkaat hyönteisalueet – arvokkaat lajihavainnot – lepakkoalueet – viitasammakkoalueet – Viinikanojan toutain ja muut virtavesien luontoarvot 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – maisemarakenteellisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – kulttuurihistoriallisesti merkittävä viher- ja suojelualue – avoimet alueet – näkymäakselit – siirtolapuutarha-alue – puistovyöhyke ja palokujat – merkittävät puistokadut – puistolammet – monipuoliset reitistöt 	<ul style="list-style-type: none"> – valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö – kaupunkitila (mm. pientaloasutus) – suojeltu kirkkorakennus – rakennustaide ja -kulttuuri – arkkitehtuurin historia – viljelyhistoria – varhainen asutushistoria – työväen asutushistoria – puutarhakaupunki-ihanne 	<ul style="list-style-type: none"> – ryhmäpuutarha- ja palstaviljelyalue (mm. puutarhanhoito) – monipuoliset jalankulun ja pyöräilyn reitistöt – luontopolut – ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. linturetkeily, luontovirkistys, kalastus, vapaa-ajan vietto)

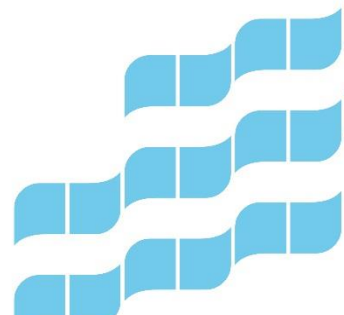
2.2.2. Taulukko 2.2 Viinikka–lidesjärven alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot	Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät	Erityisiä arvoja heikentävät tekijät
Luontoarvot	<ul style="list-style-type: none"> – lidesjärven alueelle valmistellaan luonnonsuojelualueen perustamista. – Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitettu ohjeellinen viherverkoston yhteystarvealue Viinikanojan ja Viinikanlahden alueille. 	<ul style="list-style-type: none"> – lidesjärven heikko vedenlaatu. – Kaatopaikka nykyisellään on riski. Kaatopaikan kunnostamisen toteuttaminen (eri vaihtoehdot) voivat sisältää riskejä, vaikka kunnostus onkin hyvä asia.

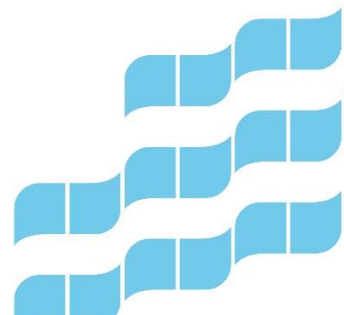

Viheralueiden ja sini-
viherverkoston arvot

- Vireillä lidesjärven puiston asemakaava, jossa suojellaan arvot (sisältää myös laajat luontoselvitykset).
- Lahokaviosammalselvityksessä tunnistettu lidesjärven alueella soveltuvia alueita.
- Järven kunnostustyöt:
  - lidesjärven rauhoittaminen luonnonsuojelualueeksi.
  - HELMI-hanke (laidunnus, lintujen pesälautat ja hoitokalastus).
- Viinikanojan kehittämisessä potentiaalia vahvistaa ekologista yhteyttä ja pienvesistöjä.
- Viinikanojaan jo tehdyt kunnostustyöt (mm. koskipaikka ja soraikot).
- Nekalan vanhan kaatopaikan biosuodatusta suunnitteilla suotovesille (30 % lidesjärven kokonaiskuormituksesta).
- Mittauksia ja mallinnuksia valumavesille.
- Toimenpiteet valuma- ja hulevesien hallinnalle (mm. kuormituksen vähentäminen).
- Nekalan suojelukaava.
- Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä (mm. talkoot).
- Siirtolapuutarhan rooli virkistysalueena.
- Suojelukaavat ja luonnonsuojeluratkaisut.
- Kulttuuriympäristöarvot.
- lidesjärven luontoarvot ja maisemat (mm. valtakunnallisesti merkittävä lintujärvi).
- lidesjärven luontoympäristön merkitys ja virkistyskäyttö (mm. arvoniityt, laidunnus).
- Yksityisillä tonteilla oleva kasvillisuus.
- Monipuoliset puistot.
- Luontoalueen saavutettavuus kävelymatkan päässä keskustasta ja ratikalla.
- Matonpesupaikat.
- lidesjärven ympäristön käyttäjämäärän lisääntyminen (mm. uusi lidesjärvenpuisto) vaikuttaa haitallisesti linnustoon.
- Vanhojen rakennusten remontointi ja purkaminen uhka lepakoiden pesäpaikoille lepakkoalueilla.
- Lisääntynyt valaistus ranta-alueilla ja ulkoilureiteillä haittaa lepakoita ja niiden saalistamista.
- Katupuiden, vanhojen puiden ja tonttipuiden säilyminen ja uusiminen ei itsestään selvää.
- Vieraslajit (erityisesti pienpedot, myös siirtolapuutarhoista leviävät vieraslajit ja puutarhajätteen käsittely).
- Vapaana juoksevat kissat ja koirat häiritsevät ja pyydystävät etenkin lintuja.
- Virkistyskäytön ja luontoarvojen yhteensovittaminen.
- Asukkaiden toivomat lidesjärven rantapuuston raivaustarpeet maiseman avaamiseksi Järvensivun puolella.
- Viinikanojan eri toimintojen yhteensovittaminen.
- Kaatopaikan kunnostus (mm. luontoarvojen, käytön ja kunnostuksen yhteensovittaminen sekä vaikutukset luonnonsuojelualueille).
- Huono vedenlaatu ja pilaantuneiden maa-ainesten kunnostaminen siten, että luontoarvot turvataan.
- Uuden puiston (lidesjärvenpuisto) käytöstä ja liikenteestä tulevat haitat ja käyttöpaine alueelle.
- Kulttuuriympäristöarvojen säilyminen vanhojen rakennusten kunnostus- ja peruskorjaustöiden yhteydessä (mm. suojelukaavan ja

Kulttuurihistorialliset ja kulttuuriympäristön arvot	– Nekalan tuore suojelukaava. – Harvinainen Kokinpellon muinaisasuinpaikka. – Vilusenharjun tuhoutunut rautakautinen kohde. SISÄLTYYKÖ RAJAUKSEEN? – lidesjärven ympäristön merkitys Tampereen asutuksessa ja kehityksessä sekä historiallisessa jatkumossa kivikaudelta keskiajalle (mm. tärkeä liikenteellinen solmukohta, sotahistoriallinen kohde, vanhin maanviljelysalue, suurin keskiaikainen kylä). – lidesjärven ”sekalaiset” eri toimintoja sisältävät eteläpuolen ranta-alueet (voi olla vahvuus ja heikkous). – Nekala–Viinikan alueen maanomistus pääosin kaupungilla, mikä on hillinnyt mm. uudisrakentamista tonteilla.	– rakennustapaohjeiden riittävyys ohjaamisessa). – Lasten turvallisuus liikennejärjestelyissä. – Siirtolapuutarhan ”eristäytyminen”. – Viinikan alueella vanha suojelukaava. Kaavan ulkopuolelle jää lisäksi mm. ruotsalaiskylä, Aallon suunnitelmat kohteet ja siirtolapuutarha. – Rakennusten korjausvirheet. – Vanha kaatopaikka ja varastoalueet lidesjärven ranta-alueella.
Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot	– lidesjärven uusi luonnonsuojelualue on helmi (mm. lintujärvi, luontokokemukset matkailijoille). – lidesjärven rantanäkymät ja tarkkailupaikat. – Nekalan siirtolapuutarhan hienot puutarhat. – Tapahtumien kannalta väljä rakennustyyli (mm. väljät puistot), joka mahdollistaa pienempien tapahtumien järjestämisen. – Viinikanojan kunnostaminen. – Saavutettavuus (kävelymatkan päässä keskustasta). – Alueen monipuolisuus. – Uusi lidesjärvenpuisto. – Reitit palvelevat arkiliikuntaa, matkailua ja liikuntatapahtumia (mm. lidesjärven kierros). – Siirtolapuutarhan yhteisöllisen toiminnan kehittäminen. – lidesjärven potentiaali on monipuolinen.	– Luontoarvot ovat haasteena virkistyskäytön yhteensovittamisessa (mm. linnusto). – Haastava maasto lintutornin jälkeen. – Kaatopaikka. – Kasvava käyttöpaine ja alueen kuluminen ja eroosio. – lidesjärven saastuminen. – Viheralueiden kuluminen. – Hiljaiset alueet vähissä.

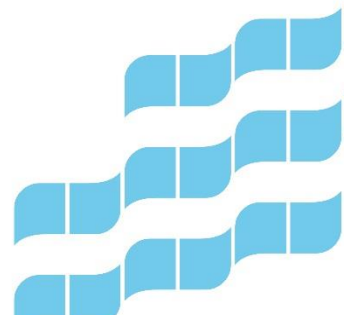
Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot

- Viinikan elämyksellinen ympäristö (mm. Viinikan puisto ja pientaloalue).
- Viinikka–Nekalan alueen eheä ja yhdenmukainen kokonaisuus (mm. kaupunkirakenne, rakennushistoria)
- Viinikka–Nekalassa vahva (ja siis mainio) kaupunginosakulttuuri.
- Viinikka–Nekalan ”pistemäiset” julkiset rakennukset.
- Maisemarakenne erottuu selkeästi omanlaisena (mm. harju ja laakso).
- Pitkät näkymät ja väljyys lidesjärven alueella.
- lidesjärven ympäristön hks tulossa (mm. järven ympäri tuleva reitti kävelijöille).
- Arvokkaat luontokohteet saavutettavissa myös keskustasta päin (ns. Hot spot).
- Viinikanojan liikenneympäristön kehittäminen voi olla mahdollisuus.
- Ei ole helposti saavutettavissa keskustasta pyöräillen ja kävelen (mm. etäisyydet kävelijän kannalta pitkiä, Nekalantien ”baana”).
- Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.
- Pysäköinnin riittävyys lidesjärven alueella.
- Joukkoliikenne ei kovin joustavaa lidesjärvelle.
- Viinikan alueen liikenteellinen ”härdelli”/liikenneympäristö haaste viihtyisyydelle ja turvallisuudelle.
- Helsingin moottoritien pää synnyttää meluhaittaa, jota on hankala/ mahdotonta vähentää.
- Moottoritie–rata haasteena ja esteenä kytkeytymiselle muuhun kaupunkirakenteeseen.
- Viinikanojan ekologisten yhteyksien riittävyys.

2.2.3. Alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen on huomioitava

erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- lidesjärven asemakaava-alueen kehittäminen (mm. kaatopaikan kunnostaminen).
- Uusi lidesjärvenpuisto (mm. käyttäjämäärän lisääntymisen vaikutus linnustoon).
- Viinikanojan ja liikenneympäristön kehittäminen.
- Viinikanojan ympäristön täydennysrakentaminen (eteläpuoli/ratapiha, yleiskaavassa keskustan mahdollinen laajenemissuunta pitkällä aikavälillä).
- Pahalammen vedenlaadun parantaminen.
- Kiinteistöjen ”leviäminen” virkistysalueelle (erityisesti Palvaanniemessä).
- Ahlmanin peltojen kevyen liikenteen hankkeet (mm. avoimuus, näkymät ja maisema).
- Luonnonsuojelualueen perustaminen.
- Nekalan koulu ja Nekalan lastentalo (mm. täydennysrakentaminen).
- Nekalantiellä baanan kunnostus.
- Tampereen Vt:n ja rautatiesiltojen kehittäminen.
- Pirkkalan haaran rataliittymät.

2.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999):
  - Viinikka-Nekalan pientaloalue
- Kirkkolain (985/2006) perusteella suojellut:
  - Viinikan kirkko
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - **ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOHTEITA?**
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Kokinpelto (mj-tunnus 837010014)
- Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohteet:
  - Iidesjärvi (6/LSO2013).
- Vesilain (587/2011) perusteella suojellut kohteet
  - lähteet ja tihkupinnat.

Luontoarvot

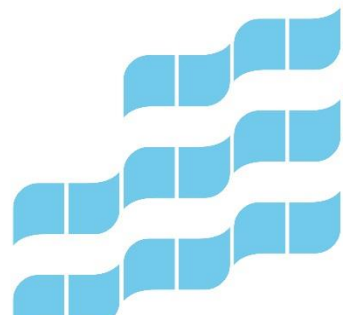
Iidesjärvi on Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohde ja valmisteilla luonnonsuojelulain 24 §:n mukaisesti rauhoitettavaksi. Se on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi ja se kuuluu valtakunnalliseen lintuvesien suojeluohjelmaan. Järven luonnonympäristö on monipuolinen ja lajistoon kuuluvat muun muassa EU-direktiivilajit viitasammakko ja täplälampikorento, vaarantunut liejukana sekä erittäin uhanalainen ja erityisesti suojeltu mäkihiilikoi.

Viinikanojan varrelta on tunnistettu useita erilaisia luontoarvoja. Viinikanojan varsi on arvokasta kasvillisuusaluetta (muun muassa kalmojuuri ja kynäjalava) ja hyönteisaluetta (muun muassa mäkihiilikoi ja täplälampikorento).

2.4. Alueen rakenne

Kaavatilanne

Kaavoituksessa on otettu huomioon alueen keskeiset luonto- virkistys-, maisema ja kulttuurihistorialliset arvot. Viinikan kirkko on suojeltu kirkkolailla. Lisäksi Iidesjärven alueelle valmistellaan luonnonsuojelulain mukaista rauhoitusta.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (liite x). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

Maanomistus

Viinikka–lidesjärven alueella on useita maanomistajatyyppejä, kuten kaupunki, muu julkishallinto, uskonnollinen yhteisö ja yksityiset maanomistajat. **AJANTASAINEN MAANOMISTUS**
 Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

2.5. Alueen kehittäminen

Viinikka–lidesjärven alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- vaalia ja vahvistaa alueen kulttuuriympäristöä
- vahvistaa alueella olevia luontoarvoja
- edistää luonnon monimuotoisuutta
- yhteensovittaa alueen eri toimintoja ekologisesti kestävästi.

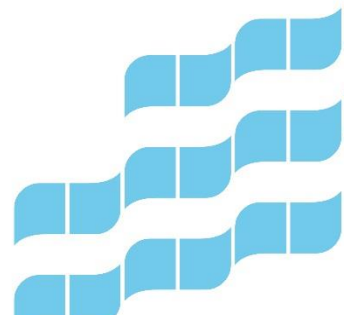
Toimenpiteet

Koko Viinikka–lidesjärven aluetta koskevat toimenpiteet:

1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Kehitetään alueen palvelumuotoilua, informatiivisuutta, tiedotusta ja opastusta.
3. Kehitetään reittejä ja alueen toimintoja (mm. saavutettavuus, esteettömyys, lidesjärven luonnontarkkailumahdollisuudet).

lidesjärvi–Viinikanojan kohdetta koskevat toimenpiteet:

4. Kehitetään Viinikanojaa kokonaisvaltaisesti ekologisenä ja virkistykellisenä yhteytenä ottaen huomioon hulevesiohjelman toimenpidesuosituksen ja Viinikanojaa sivuavat reitit ja purot (mm. kehitetään uoma-alueita luonnonmukaisemmaksi ohjaamalla vesi rumpujen sijaan avouomiin, rakennetaan kalateitä, lisätään uomanvarsien eläinten kulkua suojaavaa kasvillisuutta ja tiheiköitä, toteutetaan eläimille kuivapolkuja siltojen alle).
5. Viestitään Viinikanojan käyttäjille alueen ekologisista tavoitteista (mm. miksi uoman reunoille jätetään tiheää kasvustoa).
6. Vahvistetaan lidesjärven yhteyttä Pyhäjärven Viinikan liikennejärjestelyjä kehitettäessä.
7. Otetaan huomioon pilaantuneet maat ja sedimentit alueen kehittämisessä
8. Laaditaan Kokinpellon alueelle hoitosuunnitelma (mm. pusikoitumisen estäminen). Kehitetään Kokinpellon alueen opastusta.
9. Laaditaan lidesjärven etelärannalle hoito- ja kehittämissuunnitelma (mm. kaatopaikan kunnostus).
10. Selvitetään tarve uuden lintutornin rakentamiseksi.

Viinikka–Nekalan kohdetta koskevat toimenpiteet:

11. Ohjeistetaan ja tiedotetaan asukkaita puutarhajätteen oikeaoppisesta käsittelystä.
12. Kootaan suojelukaavaa ja rakennustapaohjeita täydentävät ohjeet vanhojen rakennusten peruskunnostukseen ja korjaukseen.
13. Jaetaan hyviä esimerkkejä, opastetaan ja viestitään rakennusten peruskunnostukseen ja korjaukseen liittyvistä asioista.
14. Laaditaan Nekalan kaupunginosan muodostumiseen liittyvälle muuntamolle rakennushistoriaselvitys ja tarvittaessa korjaussuunnitelma.
15. Tarkastellaan mahdollisten asemakaavojen laadinnan yhteydessä rakennusten, rakenteiden ja alueiden suojelumerkinntä.
16. Kehitetään alueen imagoa ja statusta aitona ja alkuperäisenä tamperelaisena ympäristönä.

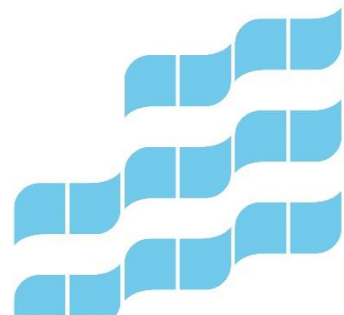
Nekalan siirtolapuutarhan kohdetta koskevat toimenpiteet:

17. Ohjeistetaan ja tiedotetaan asukkaita puutarhajätteen oikeaoppisesta käsittelystä.
18. Suunnitellaan siirtolapuutarha-alueen läpi kulkeva virkistysreitti yleiskaavan mukaisesti (mm. palvelumuotoilu, informatiivisuus, tiedotus ja opastus).

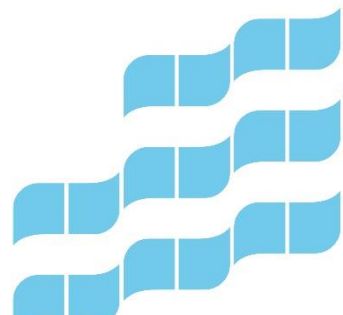
Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on koottu liitteeseen xx.

2.6. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- Iidesjärven luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma (tulossa)
- Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016
- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Leikkipaikkaohjelman asukaskyselyn tulokset
- Luontovirkistyspalveluohjelma
- Ohjeita muinaisjäännösten hoitosuunnitelman laatimiselle. Museovirasto.
- Onginta-, pilkintä- ja viehekalastuskielto Pahalammissa vuosina 2016–2026 (POSELY/499/5710-2016) Pahalammin erityiskalastusalue
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen keskustan liikenneverkkosuunnitelma
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen lahoaviosammalselvitys 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030

- Tampereen vihreä keskusta – Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen
- Tampereen Viinikanojan kehittämissuunnitelma. Diplomityö.
- Viherpalveluohjelma: Kenttä- ja ulkoliikuntaympäristöt 2015–2025
- Viherpalveluohjelma: Leikkipaikat 2021–2030
- Viiden tähden keskusta – Tampereen keskustan kehitysohjelma

3. Alue 3: Hatanpää–Härmälä

3.1. ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA

Yleiskuvaus

Hatanpää–Härmälän osa-alue on jaettu kolmeen kohteeseen:

- 3.1 Hatanpään kartanopuisto ja arboretum
- 3.2 Huvilaranta
- 3.3 Härmälänranta.

Hatanpää–Härmälän osa-alue edustaa tamperelaista huvila- ja kartanokulttuuria. Pyhäjärvi saarineen on keskeinen osa Tampereen maiseman tarinaa ja sen rannat puistoineen toimivat tärkeinä virkistysreitteinä ja sini-viherverkoston osana.

1700-luvulla perustettu Hatanpään kartano ilmentää aikaa ennen kaupungin perustamista. Hatanpään kartanoalue on maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävä aluekokonaisuus. Alueella on useita rakennuksia 1800-luvulta ja 1900-luvun alusta sekä ainutlaatuinen puisto ja arboretum, jotka yhdessä muodostavat merkittävän maisemallisen kokonaisuuden Pyhäjärven rantaan. Hatanpään kartanonpuisto ja 1970-luvulla istutettu arboretum muodostavat tärkeän nähtävyyden ja virkistyskohteen.

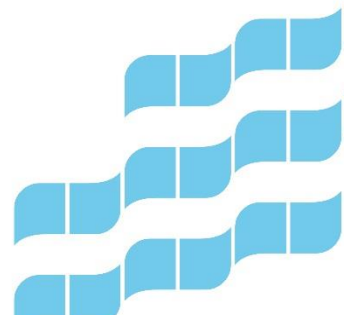
Rantaperkiön ja Härmälän alueelle syntyi Tampereen ensimmäinen yhtenäinen huvila-alue 1800-luvun loppukymmeninä. Härmälän huvilarannikon jäänteet Rantaperkiössä, rakennusten kivijalat ja pihapuusto kertovat herrasväen kesänvietosta 1800-luvulla. Alueen huvilaelämästä muistuttaa myös Rantaperkiössä sijaitseva Metsolan laivalaiturin perusta.

Härmälänranta kytkeytyy Tampereelle vuonna 1936 siirtyneen Valtion lenkonetehtaan ilmailuhistoriaan. Alueella sijaitsee funktionalismia edustava tehtaanjohtajan asuinrakennus sekä lentokoneiden koelentoja varten rakennetun rullaustien osa.

Härmälän rantapuisto on kasvistoltaan monipuolista aluetta, jossa lehto-, kulttuuri- ja kosteikkokasvit ovat hyvin edustettuina. Huvilaelämästä on jäänteenä myös useita puutarhakarkulaisia. Alueen luontoon on mahdollista tutustua Härmälän luontopolulla. Härmälänsaarella on ollut virkistyskäyttöä jo huvila-ajalla 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Saarella kasvaa lisäksi monipuolista kulttuurikasvillisuutta.

Hatanpää–Härmälän alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

- Hatanpään kartanon päärakennus
- Hatanpään kartanon vanha navetta Jukola

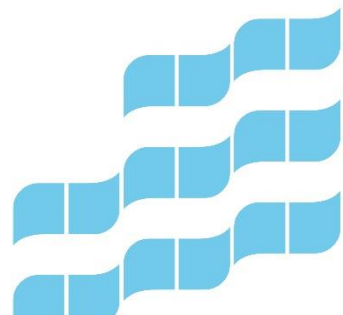

- Hatanpään kartanon väentupa
  - Idmanin huvila
  - Ateljeetalo ja vanha kivikellari
  - Laitehuoltotila (entinen alilääkärintalo)
  - Lämpökeskus
  - Hatanpäänpuisto-Kartano
  - Hatanpäänpuisto-Arboretum
  - Hatanpäänpuisto-Vihilahti
  - Pehkiönranta (ei vielä toteutunut)
  - K.J. Kauffininpuisto (ei vielä toteutunut)
  - Pyhäjärvi-Vihilahti
  - Härmälän rantapuisto
  - Härmälänsaari
  - Isännöitsijän asunto ja pihapiiri
  - Härmälänojan suu
  - Aaretti Niemisen puisto
  - Tehtaankallionpuisto
  - muinaisjäännökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

3.2. Erityiset arvot

3.2.1. Taulukko 3.1 Hatanpää–Härmälän alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot	Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot	Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot	Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot
<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – lehtomaiset ja puistomaiset rantametsät – vanha puusto – muistometsikkö – kynäjalavaesiintymät – kulttuuriperäiset kasvillisuusesiintymät – arvokkaat kasvialueet – arvokkaat pienvedet – liito-orava-alueet 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – kulttuurihistoriallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – puutarhataide – puukujanteet – erikoispuistot – järvimaisema – rantareitit 	<ul style="list-style-type: none"> – valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö – maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti huomioitava rakennettu kulttuuriympäristö – rakennustaide ja -kulttuuri – arkkitehtuurin historia 	<ul style="list-style-type: none"> – järvimaisema – arboretum ja puistot – rantareitit ja muut monipuoliset reitistöt – jalankulun ja pyöräilyn reitit – luontopolut – sisävesilävaliikenne – ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. veneily, melonta, vesiturheilu, linturetkeily, kalastus,

– lepakkoalueet – Pyhäjärvi	– huvila- ja kartanokulttuuri – muinaisjäänökset – vedenalaiset arkeologiset kohteet – vesiliikenteen historia – teollisuushistoria ja -rakenteet	luontovirkistys, hiihto, luistelu, talviuinti)

3.2.2. Taulukko 3.2 Hatanpää–Härmälän alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot

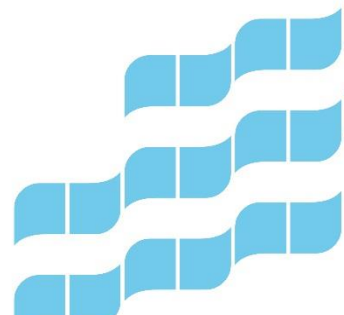
Luontoarvot

Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät

- Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitettu ohjeellinen vihaverkoston yhteystarvealue Vihiojan ja Vihilahden alueita yhdistämään.
- Leirintäalueen käynnistyvässä asemakaavassa suojellaan erityiset luontoarvot. **HUOM! KKP-RAJAUS EI ULOTU LEIRINTÄALUEELLE. Välillisiä vaikutuksia.**
- Hatanpään ajantasaisessa asemakaavassa otettu huomioon arboretum ja erityiset luontoarvot.
- Lepakkoalueiden suojelu.
- Vihiojan lahden kunnostustoimet (suunnittelussa) ottaen huomioon kalat.
- Härmälänojan kunnostus (mm. puretaan putkitus ja kunnostetaan uoma-alueutta luonnonmukaiseksi).
- Leirintäalueen luontoselvitykset.
- Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä.

Erityisiä arvoja heikentävät tekijät

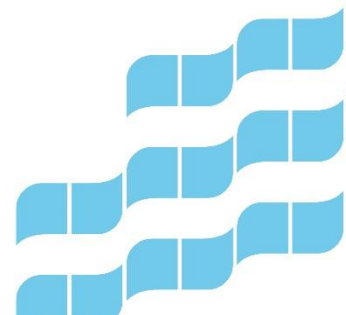
- Leirintäalueen ja täydennysrakentamisen vaikutus alueelle (mm. kulumisen lisääntyminen).
- Rantarakentaminen (mm. kulumisen ja häirintä).
- Härmälänsaaren kulumisen ja kuormittuminen (mm. uuden asutuksen vaikutus).
- Rantojen lisääntyvä käyttöpaine ja kulumisen (mm. veneilijöiden rantautuminen).
- Pyhäjärven pohjan pilaantuneet sedimentit.
- Jätevesien purkuputki puhdistamolta arboretumin edustalle (mm. kuormitus lisääntyy).
- Vihiojan kautta tuleva kuormitus (mm. hiilivedyt ja bakteerikuorma).
- Pyöräilymäärän kasvu rantareittien kautta (mm. kulumisen historiallisissa puistoissa). Voi olla myös mahdollisuus, kun suunnitellaan hyvin.
- Historiallisten rakennusten ja arboretumin valaisu haittaa lepakoita ja niiden saalistamista (mm. julkisivuvalaisu). **HUOM!** Asemakaavassa ei ole voitu ottaa kantaa tähän.
- Vieraslajit (erityisesti puutarhajätteen käsittely).

Viheralueiden ja sini-
viherverkoston arvot

- Hatanpään uuteen asemakaavaan tulossa uusia virkistysalueita.
- Hatanpäänpuisto-Kartanopuisto ja Hatanpäänpuisto-Arboretum kokonaisuus (mm. *Green Flag Award*, matkailukohde, opiskelukohde).
- Hatanpäänpuisto-Arboretumin tuhkan sirottelu paikka.
- Hatanpäänpuisto-Arboretumin *Silent park* -hanke (mm. akkukoneet, uudet kunnossapitokokeilut).
- Hatanpäänpuisto-Arboretumin tukeutuminen sairaalan puistoalueeseen.
- Hatanpään kartanon rooli Tampereen syntytarinassa (mm. alueen mahtavimpia kartanoita).
- Huvilarannan/ Rantaperkiön luontoarvot ja miljö sekä viitteet vanhasta kulttuuriympäristöstä.
- Huvilakulttuurin jäänteet tuovat kulttuurista syvyyttä.
- Kytkeytyminen teollisuushistoriaan ja teollisuusajan puutarhan jäänteet Härmälässä (mm. hedelmäpuutarha, Härmälän lentokonetehtaan laskuramppi: paikan tarinaa).
- Vihreiden rantojen kokonaisuus ja luontoyhteys etelään päin.
- Rantareitti kaupunginosasta toiseen, koko Pyhäjärven ympäri kulkeva reitti.
- Vesistömaisema ja näkymät keskustaan ja harjuille.
- Vesialueen virkistyskäyttö – myös talvella (mm. veneily, melonta, vesiturheilu, kalastus, luistelureitit, saarien saavutettavuus, talviuinti).
- Satamien pienvienepaikat.
- Matonpesupaikat.
- Härmälän koirapuisto.
- Hatanpään historiallinen puisto ja sen hyvät selvitykset ja arkeologiset tutkimukset.
- Vedenalaiset arkeologiset kohteet, joita ei ole suojeltu, mutta kannattaa tuoda esille.
- Härmälän rantapuiston mielenkiintoinen historia.
- Kävelyn ja pyöräilyn ja muiden arvojen yhteen sovittaminen (mm. Rantaperkiö).
- Teollisen toiminnan lieveilmiöt (mm. pilaantuneet maa-ainekset ja toipuvat vesistöt).
- Härmälänsaaren kulutuskestävyys ja viheralueiden suunnittelu ja kunnossapito.
- Hatanpäänpuiston kulutuskestävyys.
- Pysäköintitarpeet matkailun kannalta Hatanpäässä.
- Rantametsien luonto-, maisema-, kulttuuri- ja virkistysarvojen yhteensovittaminen.
- Omatoimiset hakkuut ja raivaukset erityisesti rantatonteilla.
- Härmälänsaaren kulutuskestävyys käyttöpaineen kasvaessa (Härmälän asuinalueen kehittyminen).
- Hatanpään kartanorakennusten käyttötarkoitus ja vähäkäyttöisyys (mm. Idmanin huvila).

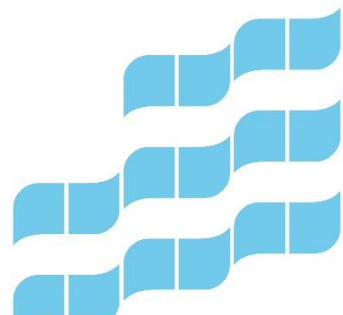
Kulttuurihistorialliset ja
kulttuuriympäristön arvot

Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot

- Pyhäjärven melontamahdollisuudet.
- Mahdollisuus laivaliikenteen kehittämiseen (Hatanpää–Laukontori–Viinikanlahti).
- Hatanpään kartanon historialliset puistot ja arboretum tapahtuma- ja matkailukäytössä.
- Saunalautat.
- Hatanpäänpuiston hiljainen kunnossapito (mm. akkukoneet ja robottileikkurit).
- Härmälän saaren ja huvilarannikon mahdollisuudet.
- Rantareitistön kehittämismahdollisuudet.
- Keskustan suuntaan avautuvat näkymät.
- Tunnetut pyöräilyreitit rannoilla, Pyhäjärven maisemareitti.
- Uimapaikat (mm. talviuinti).
- Pyhäjärvellä potentiaalia myytävälle virkistys- ja tapahtumapalveluille (mm. kalastusmatkailu, välinevuokraus).
- Ympärivuotinen käyttö (mm. jää).
- Melontamahdollisuuksien parantaminen ja välinevuokrausmahdollisuudet ja palveluja tukeva infra.
- Luonnonsuojeluohjelman kohde ”Härmälän rantapuisto”.
- Hatanpään kaavoitus hyvällä mallilla, jossa otettu huomioon arvot ja tulee lisää puistoalueita.
- Huvilarannikon kulttuuriperintö.
- Ei suuria paineita asemakaavoituksen päivittämiseksi.
- Veneilyn mahdollisuudet.
- Viinikanlahden ja Hatanpään kulmille tuleva silta lyhentää matkaa ja parantaa saavutettavuutta.
- Kasvava käyttöpaine ja alueen kuluminen ja eroosio.
- Vesistön saastuminen.
- Viheralueiden kuluminen.
- Hiljaiset alueet vähissä.
- Alueiden pirstaloituminen.
- Luontovirkistystyksen haasteet.
- Rajoitukset ja määräykset käyttäjän näkökulmasta (voivat olla sekä haitta että hyöty).
- ”Pimeä” ja kylmä pohjoisranta. Pitäisi olla rakennettua avointa tilaa käyttöön.
- Lisääntyvä liikkujien määrä, miten eri kulkumuodot sovitetaan yhteen ja miten reitistöä kehitetään niin, että ympäristön arvot säilyvät.
- Rantarakentaminen.
- Jatkuvuus ja rajapinta Viinikanlahden ja Hatanpään välillä (mm. täyttö).
- Kävely- ja pyöräilyreittien jatkuvuus ja niiden yhteensovittaminen luonto- ja muiden arvojen kanssa (mm. rantareitti).
- Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.
- Oleskeltavien rantojen virkistysarvojen huomioon ottaminen (mm. tilaa rantaan) ja sovittaminen luontoarvojen ja monimuotoisen maiseman kanssa.
- Kulttuurinäköymien ja luontoarvojen yhteensovittaminen (mm. näkymät rannalta vesistöihin vs. rantametsiköt

Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot

ja -tiheiköt lajiston monimuotoisuuden kannalta).

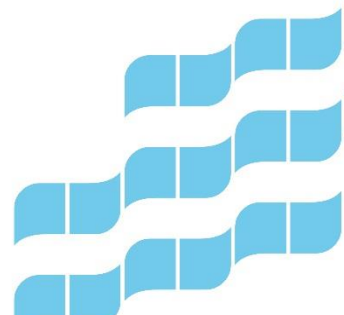
3.2.3. Alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen on huomioitava erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- Ympäröivien alueiden maankäytön kehittyminen ja täydennysrakentaminen.
- Vihiojan ja Vihilahden kehittäminen (mm. Vihiojan suun eli Vihilahden kehittäminen kalatalouden kannalta).
- Viinikanlahden muutosalueen kytkeytyminen Hatanpähän (mm. ekologinen yhteys).
- Kävelyn ja pyöräilyn sillat Viinikanlahden alueella.
- Leirintäalueen mahdolliset muutokset ja suunnitelmat (mm. Härmälän leirintäalueen kaavoitus ja rantavyöhykkeen huomioiminen).
- Jätevesien käsittelyn muutokset, kuten Sulkavuoren puhdistamon vedet ja vaikutus rantakasvillisuuteen (mm. metsänpohja ja jalot lehtipuut).
- Sairaalan tuleva rakentaminen ja pysäköintitarpeet.
- Rantametsien luontoarvojen ja tulevan maankäytön sovittaminen.

3.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet + KARTTA, JOSSA NÄKY Y ALUEEN SUOJELUKOHEET

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999):
  - Hatanpään kartano
- Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999?):
  - Rantaperkiö (osa)
  - Härmälä (osa)
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOHTEITA?
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Hatanpään muistokivi (mj-tunnus 1000039533)
  - Vihilahti Metsola (mj-tunnus 1000028641)
  - Metsolan laivalaituri (mj-tunnus 1000030973)
- Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohteet:
  - Härmälän rantapuisto (42/LSO2013).
- Vesilain (587/2011) perusteella suojellut kohteet
  - lähteet ja tihkupinnat.

3.4. *Luontoarvot* + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA SUOJELLUISTA ALUEISTA TAI MUUTEN ARVOKKAISTA LUONTOKOhteista

Hatanpää–Härmälän alueen monipuolisiin luontoarvoihin sisältyy muun muassa arvokkaita pienvesiä, monimuotoista kasvillisuutta, lepakko- ja liito-orava-alueita sekä ekologisen yhteyden muodostavat ranta-alueet.

Arvokkaita pienvesiä ovat muun muassa Vihilahdenpuiston ja Hatanpäänpuisto-Arboretumin lammet sekä Härmälän rantapuiston luonnontilaiset lähteet. Hatanpäänpuisto-Kartanon vanhat puut, Hatanpääpuisto-Arboretumin kasvivalikoima kulttuurikasvillisuudesta luonnonkasveihin sekä Härmälän rantapuiston rantametsä muodostava alueelle luonnon monimuotoisuutta edistäviä elinympäristöjä. Alueen monipuolisuus tarjoaa ravintoa ja pesäpaikkoja niin liito-oraville, lepakoille, linnuille kuin hyönteisillekin.

Härmälänrannassa kulkee suosittu ulkoilureitti. Ranta on osa Tampereelta Pirkkalaan kulkevaa seudullista ekologista rantayhteyttä.

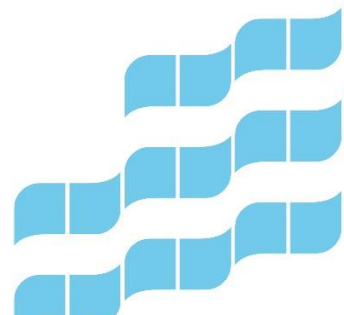
3.5. Alueen rakenne

***Kaavatilanne* + KARTTA, JOSSA NÄKYVÄ ALUEEN KAAVATILANNE JA VIREILLÄ OLEVAT KAAVAT**
 Hatanpää–Härmälän alueen virkistys-, luonto-, maisema- ja kulttuurihistoriallisten erityiset arvot on turvattu yleiskaavalla ja asemakaavoilla.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (*liite x*). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

***Maanomistus* + KARTTA, JOSSA NÄKYVÄ MAANOMISTUS: KAUPUNKI, VALTIO, SEURAKUNTA JA YKSITYINEN**

Hatanpää–Härmälän alue on pääosin kaupungin omistuksessa. Alueella on myös joitakin yksityisten omistuksessa olevia kohteita. **AJANTASAINEN MAANOMISTUS** Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

3.6. Alueen kehittäminen

Hatanpää–Härmälän alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- vahvistaa alueella olevia luontoarvoja
- edistää luonnon monimuotoisuutta
- parantaa alueen kulutuskestävyyttä
- vaalia ja vahvistaa alueen kulttuuriympäristöä.

Toimenpiteet

Koko Hatanpää–Härmälän aluetta koskevat toimenpiteet

1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Kehitetään hulevesien käsittelyä (mm. luontopohjaiset ratkaisut).
3. Kunnostetaan puroja muun muassa kehittämällä uoma-alueita luonnonmukaisemmaksi ohjaamalla vesi rumpujen sijaan avouomiin, rakentamalla kalateitä ja lisäämällä uomanvarsien eläinten kulkua suojaavaa kasvillisuutta.
4. Kehitetään Pyhäjärven veneily- ja melontamahdollisuuksia (mm. rantautumispaikat, opasteet, satamat, maa- ja vesireittien risteäminen, pysäköintitarpeet).
5. Kehitetään järvimatkailua (mm. sisävesiliikenne, virkistyskalastus).
6. Kehitetään järviolueen virkistys- ja tapahtumapalveluita (mm. välinevuokraus, yhteensovitus ja mitoitus eri käyttäjäryhmien tarpeisiin).
7. Tuotetaan kulttuurisisältöä ja -palveluita (mm. luonto-opastukset, kulttuuriopastukset, historiakierrokset, maastokierrokset, opetus, tiedonjako). Hyödynnetään asiantuntijoiden osaamista (mm. luotsit).

Hatanpään kartanopuiston ja arboretumin kohdetta koskevat toimenpiteet:

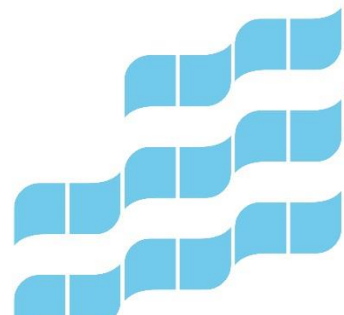
8. Toteutetaan uutta kaavaa ja viitesuunnitelmaa.
9. Lisätään opastauluihin tietoja kulttuurihistoriallisista arvoista.
10. Lisätään Hatanpään rakennusten käyttöä, jotta ne pysyvät kunnossa (mm. avoimet ovet yleisölle, tapahtumat).
11. Otetaan huomioon lepakot valaistuksen suunnittelussa ja uusimisessa.

Huvilarannan kohdetta koskevat toimenpiteet:

12. Tarkastellaan entisen huvilarannan alueella oleva Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohteen (42/LSO2013) toteutumista. Märitetään toimenpiteet ja tavoitteet yhdessä ympäristönsuojeluyksikön kanssa.
13. Kehitetään ranta-alueen kulkureittejä.

Härmälänrannan kohdetta koskevat toimenpiteet:

14. Ohjataan ja opastetaan kulkua Härmälänsaaressa varoittamalla alueella kulkijoita maaston kulutusherkkydestä ja ohjaamalla kulku pois herkimmiltä alueilta poluille ja muille reiteille.

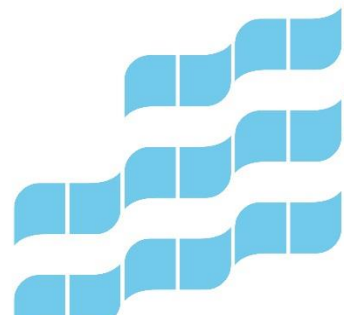

15. Tuodaan opastein ja tiedottamalla esille alueen kulttuurihistoriaa.
16. Korostetaan Härmälänrannan hoidossa alueen kulttuurista merkitystä entisenä huvilarannikkona.
17. Toteutetaan uimaranta Härmälänrantaan.

Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on koottu liitteeseen xx.

3.7. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- Hatanpään alueen historia ja ajalliset kerrostumat
- Hatanpään kartanopuiston käyttö- ja hoitosuunnitelma
- Hatanpään maisema- ja viherverkkoselvitys
- Hatanpään sairaalan asemakaavan nro 8578 lepakkoselvitys
- Härmälän Kalmarin asemakaava-alueen eliöstö- ja biotooppiselvitys 2005
- Härmälän vanhan lentokonetehtaan asemakaavamuutosalueeseen nro. 8388 liittyvän Härmälänojan kasvisto- ja kasvillisuus selvitys vuonna 2012
- Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016
- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Kysely Hatanpään kehittämisestä. Tulokset 2017
- **Leirintäalueen luontoselvitykset?**
- Luontovirkistykseen palveluohjelma
- Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030
- Rantaperkiön huvilarannikon hoito- ja käyttösuunnitelma (opinnäytetyö, tulossa)
- Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025
- Selvitys Tampereen kantakaupungin hiljaisista virkistysalueista (
- Tampere, Hatanpään niemi. Arkeologinen esiselvitys 2016
- Tampere, Härmälä, Entisen lentokonetehtaan alueen muinaisjäännösinventointi 2011
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen Kestävä ympäristörakentaminen KESY -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen Kestävä ympäristörakentaminen KESY -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030
- Tampereen vihreä keskusta – Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen

4. Alue 4: Pispala–Pyynikki

4.1. ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA

Yleiskuvaus

Pispala–Pyynikin osa-alue on jaettu kolmeen kohteeseen:

4.1 Pyynikinrinne

4.2 Pyynikki–Viikinsaari

4.3 Pispala

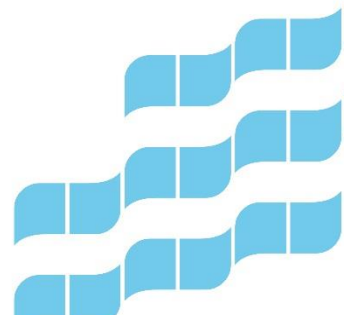
Pyynikin–Pispalanharju kuuluu 200 kilometriä pitkään harjujaksoon, joka alkaa Salpausselältä ja jatkuu kaakkois-luoteissuunnassa Kankaanpäähän saakka. Pyynikin–Pispalanharju on näistä harjuista korkein (160 metriä merenpinnasta) ja sitä pidetään maailman korkeimpana jääkauden muodostamana soraharjuna. Harjun suojelu alkoi jo 1830-luvulla, jolloin puiden hakkaaminen Pyynikin metsistä kiellettiin. Pyynikin luonnonsuojelualue perustettiin vuonna 1993.

Osa-alueen maisemallisen ja luonnonsuojellisen merkityksen lisäksi alueen virkistysellinen arvo on erittäin merkittävä. Pyynikinharju on tärkeä matkailu- ja vapaa-ajankohde, jonka virkistys- ja nähtävyysskäyttö on alkanut jo 1800-luvun alkupuolella.

Pyhäjärvi saarineen on keskeinen osa Tampereen maiseman ja kansallisen kaupunkipuiston tarinaa. Viikinsaari on tunnettu virkistysalue toimien virkistyskäytössä jo 1800-luvun puolivälistä lähtien. Viikinsaaren luonnonsuojelualueella kulkeva luontopolku toimii retkeily- ja opetuskohteena. Pispalan alueelle sijoittuva arkeologisen perinnön ydinalue kertoo osaltaan tarinaa Pirkanmaan ja Pispalan alueen historiallisista kehitysvaiheista. Arkeologisten kohteiden keskittymä sisältää erityyppisiä kohteita (muun muassa asuinpaikat, kulkuväylät, puolustusvarustukset, teollisuuskohteet, kultti- ja tarinapaikat) eri aikakausilta.

Pispala-Tahmela on ainutkertainen ja yksi tunnetuimmista 1800-luvun lopulta alkaen sääntelemättä rakentuneista työväen esikaupunkialueista. Sen keskeiset alueet muodostavat kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti tärkeän osan Tampereen maiseman ja teollisuuskaupungin tarinasta.

Katuverkkoa osittain korvaavista jyrkkään rinnemaastoon rakennetuista portaista tunnetuimmat ovat Pispalan portaat, jotka nousevat Tahmelasta Hirvikadulta ylös Pispalanharjulle. Pyynikinrinteen kaupunginosa on kaupunkikuvallisesti, rakennustaiteellisesti ja historiallisesti poikkeuksellisen eheä 1900-luvun alun kaupunkiympäristö. Alueen leimallisia piirteitä ovat klassistinen arkkitehtuuri ja Pyynikinharjun läheisyys. Pyynikin teollisuusrakennusten historia alkoi, kun Nikolai Bauerin perustama trikootehdas aloitti toimintansa 1890 Pyhäjärven rannassa ja siitä

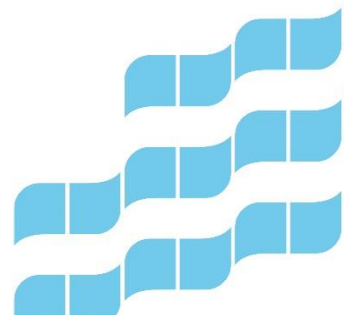

kehittyi myöhemmin Suomen Trikoo Oy. Teollisen toiminnan päättymisen myötä käynnistyi historiallisen tehdasalueen muutos. Tavoitteena on kehittää vanhaa tehdasympäristöä edelleen asumiseen sekä mahdollistaa uusia palveluita ottaen huomioon rakennetun kulttuuriympäristön erityiset arvot.

Pispala–Pyynikin alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

Pitäisikö näitä jaotella pienempiin kokonaisuuksiin väliotsikoiden avulla tyyliin: Rakennukset, Viheralueet, Luontokohteet jne.? Silloin ne olisi helpompi taitossa myös sijoittaa sivulle/aukeamalle.

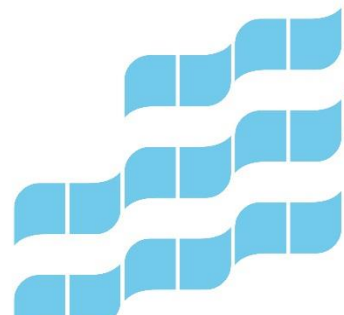
- Rollikkahalli
- Kilometritalo
- Pyynikin ammattikoulu
- Punakylän asuinpienentalot
- Santalahden (Kolmisopen) ja Ilomäentien kortteli
- Pyynikintori
- Tampereen konservatorio
- Tampereen lyseon lukio
- Pyynikin urheilukenttä ja katsomo
- Marjatan sairaala
- Piispantalo
- Pyynikinlinna
- Haapasen palatsi
- teknillinen oppilaitos
- Ilomäen aukea
- Kisakentänpuisto
- Pyynikintori
- Pyynikinkenttä
- Marianpuisto
- Viikinsaaren ravintola: asuinrakennus, putka, tanssipaviljonki
- Varalan urheiluopisto
- Suomen trikoo – Pyynikin trikoo
- Pyynikintien asuinkerrostalot
- Pyynikin näkötorni
- Kongressihotelli Rosendahl ja Rosendahlin puisto
- Pyynikin kesäteatteri
- Viikinsaari
- Viikinsaaren laivaranta
- Pyynikki
- Atlaspuisto
- Jalkasaari
- Uittotunnelit (uusi ja vanha)

- Aluekokonaisuus I (Vallikadun, Pispankadun, Pispalanharjun, Rajaportinkadun varret sekä Mäkikadun ja Rinnekadun ympäristö)
  - Aluekokonaisuus II (Kasvimaat, uimaranta, Hiidenkadun varsi, Pispalan pulteriaita, Annkallion laki, moderni Tahmela, Vallikadun varsi)
  - Aluekokonaisuus III (Rimminkadun varsi, Mäkikadun ja Kannaksenkadun risteys, Mäkikadun varsi, Kannaksenkadun ja Päivölänkadun risteys, Pispalan valtatie alku)
  - Pispalan portaat
  - Tahmelan lähde
  - Pispalan paahderinteet
  - Pättiniemenpuisto
  - Hautalaakso
  - Punasentukkitienpuisto
  - Harmaantukkitienpuisto
  - Päivölänpuisto
  - Susikolunpuisto
  - Lorisevanpuisto
  - Provastinpuisto
  - Vesisäilönmäki (Pyykkimettänpuisto)
  - Porraspuisto ja Porraspuistikko
  - Omentarha
  - Pulteriaidanpuistikko
  - Torpanpuisto
  - Raja-aidanpuistikko
  - Härkikallionpuisto
  - Hiidenpuisto
  - Luisupuisto
  - Ansionkallio
  - Tahmelanniemi
  - Saunasaari
  - Pyhäjärvi–Hylkylähti
  - Tahmelan palstaviljelyalue
  - muinaisjäännökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

4.2. Erityiset arvot

4.2.1. Taulukko 4.1 Pispala–Pyynikin alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot

- ekologinen verkosto
- ekologinen yhteys
- luonnonsuojelualueet
- maakunnallisesti arvokas harjualue
- vanha metsä ja arvometsäalueet
- arvokkaat kasvialueet
- arvokkaat pienvedet
- arvokkaat lintualueet
- arvokkaat hyönteisalueet
- arvokkaat lajihavainnot
- lepakkoalueet
- luonnonmuistomerkit

Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot

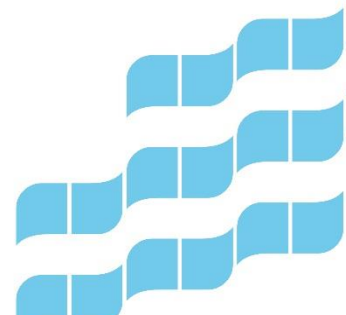
- ekologinen verkosto
- ekologinen yhteys
- valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet
- kulttuurihistoriallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet
- maisemallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet
- merkittävä tori tai aukio
- harju-, järvi- ja rantamaisemat
- näköalapaikat
- uimarannat
- palstaviljelyalueet
- monipuoliset jalankulun ja pyöräilyn reitit
- rantareitit

Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot

- valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt
- maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti huomioitava rakennettu kulttuuriympäristö
- arkeologisen perinnön ydinalue
- asemakaavoituksen historia
- arkkitehtuurin historia
- puuarkkitehtuuri
- rakennustaide- ja kulttuuri
- teollisuushistoria ja -rakennukset
- puutavaran uiton historia
- työväen asutushistoria
- porvariston huvilahistoria
- puutarhakaupunki-ihanne
- vapaa-ajanvieton historia
- liikennehistoria
- jalankulun kulkuyhteydet (mm. rinneportaat)
- kaupunkiin saapumisen piste lännestä päin tultaessa

Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot

- järvimaisema
- monipuoliset jalankulun ja pyöräilyn reitistöt (mm. rinneportaat, rantareitti)
- luontopolut
- palstaviljelyalueet
- Pyynikin urheilukenttä
- sisävesilaivaliikenne
- virkistyskäyttö (mm. veneily, melonta, vesiturheilu, kalastus, uimarannat, luontovirkistys, näköalat, kesäteatteri)

4.2.2. Taulukko 4.2 Pispala–Pyynikin alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot

Luontoarvot

Viheralueiden ja sini-
viherverkoston arvot

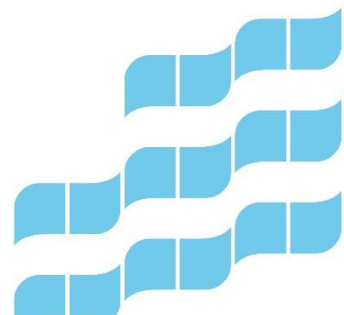
Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät

- Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitettu ohjeellinen viherverkoston yhteystarvealue Pyynikin ja Näsijärven väliselle alueelle.
- Suojelukaavat (tehty ja vireillä) hillitsevät lisärakentamista.
- Yhtenäiset ja laajat luonnonsuojelualueet.
- Lahokaviosammalselvityksessä havaintoja ja tunnistettu soveltuvia alueita Pyynikin alueella ja Pyhäjärven saarissa.
- Rantojen ”ryteiköt” (linnuston pesimäpaikat).
- Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä.

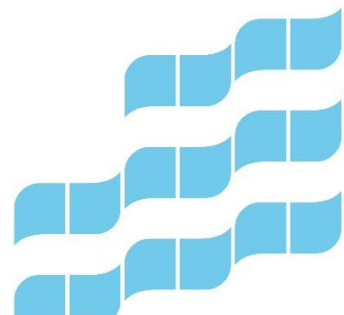
- Kaukomaisema, korkeuserot ja järvimaisemat.
- Rannat muodostavat vihreän ketjun ja kokonaisuuden.
- Maailman laajin pitkittäismoreeniharju Pyynikillä.
- Pyynikin hieno puusto ja keskustan lähimetsä.
- Pyynikin puistohistoria. Tampereen ensimmäinen kansanpuisto Pyynikillä

Erityisiä arvoja heikentävät tekijät

- Täydennysrakentaminen viheralueille.
- Viheralueiden (etenkin Pyynikin) lisääntyvä käyttöpaine ja siitä johtuva kuluminen (mm. eroosioherkkä alue).
- Rantojen lisääntyvä käyttöpaine ja kuluminen (mm. veneilijöiden rantautuminen ja pysyvät soutuvenepaikat). Rantapuustoa on raivattu ja venetelöiden alueelta kasvillisuus kulunut tai poistettu, mikä on lisännyt rannan eroosiota. Satamatoimiston kanssa on keskusteltu, että tavoitteena on vähitellen luopua näiden paikkojen vuokraamisesta, jos korvaavia paikkoja voidaan osoittaa muualta.
- Vapaana juoksevat kissat ja koirat Pyynikin luonnonsuojelualueella (mm. pyydystävät ja häiritsevät etenkin lintuja).
- Rantojen ”ryteiköiden siistiminen” ja koirien ulkoilutus alueella aiheuttaa ylimääräistä ravinnekuormitusta.
- Vieraslajit (mm. Tahmelan alueen puutarhajätteen käsittely eli dumpkaus viheralueiden puolelle).
- Tahmelan lähteen heikko tilanne (mm. selvityksiä tehty, joissa todettu runsas ihmisperäinen bakteeri- ja liikenneperäinen haitta-ainekuormitus).
- Rantareittien kehittämisen haaste (mm. yhteydet ja eri kulkumuotojen yhteensovittaminen).
- Pyynikin runsas käyttö ja kulutuskestävyys (mm. urheiluseurojen intervalliharjoitukset rinteillä ja maastopyöräily).
- Pyynikin pysäköinti.
- Pyynikkiä ei tunnisteta luonnonsuojelualueeksi. Haasteena mm. toiveet yleisötilaisuuksien

	- Rosendahlin nurkilla, merkitys työväen virkistyskäytössä. – Pyynikin uimaranta (mm. kehitetään esteettömyyttä). – Pispalan paahderinteet. – Viljelypalstat. – Pyhäjärven saaret. – Viikinsaaren pitkä historia virkistyskäytössä. – Viikinsaaren luonnonsuojelualue.	- järjestämiseen, luonnonkukkien poiminta, reiteillä pysyminen, lemmikkien ulkoilutus ja hallinta. – Kaupungin sisäinen vastuunjako Pyynikin alueesta (mm. kenen vastuulla on kokonaisuus, kuka varmistaa rakenteiden ja kasvillisuuden kunnon). – Pispalan suojelukaavojen eteneminen ja arvojen tukeminen. – Pispala on hankalasti saavutettava kunnossapidon kannalta (mm. valaistus, alueen jyrkkyys, portaat ja niiden kunnossapito). – Omatoimiset hakkuut ja raivaukset erityisesti rantatonteilla.
Kulttuurihistorialliset ja kulttuuriympäristön arvot	– Vapaaehtoisten hoitamat <i>Adoptoi monumentti</i> -kohteet (mm. Pispalan punainen tukkitie, Pispalan pulteriaita). – Pispalan punaisen ja harmaan tukkitien opastaulut, harmaan tukkitien havainnemalli tukkitienpuistossa sekä kulkuväylänä käytössä oleva nippu-uittonunneli. – Yksittäiskohteiden ja kokonaisuuksien suojelu.	– Rakennusten suojelutilanteen ajantasaisuus (mm. purku- ja uudisrakennushankkeet). – Tahmelan alueella paljon poikkeuslupapyyntöjä (mm. purku- ja täydennysrakentaminen). – Pyynikinrinteen vanha suojelukaava, josta puuttuvat inventoinnit ja katualueiden suojelu (mm. mukulakivipäälysteet). – Pispalan alueella muinaisjäännösten sijainti yksityisissä pihapiireissä. – Kapeiden katujen auraus voi vahingoittaa muinaisjäännöksiä. – Arvokkaassa ja ahtaassa kaupunkirakenteessa haasteet muun muassa keskitetyn jätehuollon sijoituspaikkojen yhteensovittamisessa kulttuurihistoriallisten arvojen kanssa.
Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot	– Alueen (Pyynikki ja Pispala) valtakunnallinen tunnettavuus (mm. markkinointi). – Tunnetut vierailukohteet ja tapahtumat (mm. Pyynikin näkötorni ja kahvila, Pyynikin panimo, Pyynikin ajot, Pyynikin kesäteatteri). – Pyynikin metsäalue, maasto, korkeuserot ja muut erityispiirteet. Pyynikki on geologishistoriallinen kohde,	– Pyynikin luonnonsuojelualueetta ei tunnisteta suojelualueeksi. – Osaamattomuus käyttäytyä luonnossa (mm. luvattomat nuotiopaikat Pyynikillä). – Kasvava käyttöpaine, alueen kuluminen ja eroosio. – Autoilu Pyynikin näkötornille. – Maastonmuodot aiheuttavat esteettömyydelle haasteita. – Hiljaiset alueet vähissä.

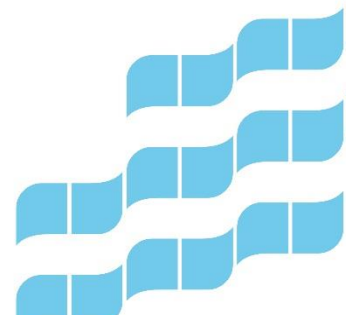
Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot

- myös kansainvälisesti huippu kohde.
- Uimarannat ja muut virkistyspalvelut.
  - Pyynikin uimarannan ympäristössä potentiaalia tapahtumille.
  - Pyynikin ja Viikinsaaren historia ja perinne tapahtuma- ja virkistyspaikkana.
  - Viikinsaaren matkailullinen ja toiminnallinen arvo sekä luonnonsuojelualue.
  - Laivaliikenne Viikinsaareen.
  - Järvien ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. veneily, vesiturheilu, kalastus, hiihto, luistelu, talviuinti).
  - Latujen saavutettavuus on hyvä.
  - Alue hyvin saavutettavissa keskustasta.
  - Pispalan alueella (Pispala III) tavoitteena suojelukaava.
  - Pyynikin trikoon asemakaavamuutos käynnissä (mm. erityiset arvot otettu huomioon).
  - Luonnonsuojelualueella on kaavallinen valmius kävelyreiteille.
  - Tahmelan alueen arvojen turvaaminen, kun ei ole suojelukaavaa (mm. mittakaava, pienialainen asemakaavoitus).
  - Rantareittien jatkuvuus (mm. Varalan rantasaunat).
  - Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.

4.2.3. Alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen on huomioitava

erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- Näsijärven rannalla tehtävien toimenpiteiden vaikutus. Erikoisuutena paineellinen pohjavesi Pyhäjärven rantavyöhykkeellä.
- Heikko ekologinen yhteys Länsi-Tampereen suuntaan (mm. Varalan urheiluopisto, asemakaava).
- Rannoilla kulkevat reittitarpeet Pyynikki–Varala–Tahmela.
- Virkistyskäytön lisääminen ja reittien maastoon sovittaminen ottaen huomioon ekologisuus.
- Pyynikin kehittäminen.
- Pyynikin kentän ympäristön kehittäminen.
- Pispalan asemakaavojen saaminen lainvoimaiseksi.
- Tampereen taidemuseon ja Pyynikintorin hankekokonaisuus (mm. kulttuuriarvot ja puistomaisuus, Heinätorin mahdollinen täydennysrakentaminen, pohjoiseteläsuuntainen kävely-

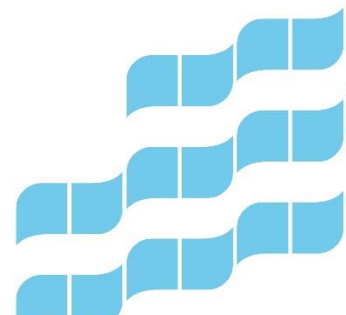
ja pyöräily-yhteys, viheryhteys). Mahdollinen kansallisen kaupunkipuiston täydentämisen optioalue.

- Särkänniemen ja Pyykin yhteyden kehittäminen.
- Liikennesuunnittelu, pysäköinnin ja julkisen liikenteen kehittäminen Pispala–Pyykin alueella.
- Pyykintien ja Varalan mutkan kapea jalankulkuväylä.

4.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet + KARTTA, JOSSA NÄKYVÄ ALUEEN SUOJELUKOhteet

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999):
  - Pispalanrinne
  - Pyykin näkötorni
  - Pyykinrinne
- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999?):
  - Pyykin
- Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999?):
  - Koulukatu (osa)
  - Pirkankadun länsipää (osa)
  - Pyykin kohteet ja Viikinsaari
- Kirkkolain (985/2006) perusteella suojellut:
  - ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOhteITA?
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOhteITA?
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Pyykin tulitikkutehdas (mj-tunnus 1000039632)
  - Pispala (mj-tunnus 837010001)
  - Pispalantukkitie 1 ns. punainen tukkitie (mj-tunnus 1000014088)
  - Tahmelan lähde (mj-tunnus 837010009)
  - Pispalan koulu (mj-tunnus 1000006359)
  - Mäkikatu 35 (mj-tunnus 1000030680)
  - Mäkikatu 24 (mj-tunnus 1000032279)
  - Susikolunpuisto (mj-tunnus 1000014092)
  - Pispalanharju (mj-tunnus 1000006152)
  - Kaupungin vanhan raja-aidan alue, Pispalan pulteriaita (mj-tunnus 1000013969)
- Luonnonsuojelulain (1096/1996) perusteella suojellut kohteet:
  - Pyykin luonnonsuojelualue (YSA043263, suojeltu 6.5.1993)
  - Viikinsaaren luonnonsuojelualue (YSA043430, suojeltu 9.12.1994)

- Luonnonmuistomerkki, kynäjalava (LH:n päätösno 6/A231. 26.1.1983)
- Rauhoitettu luonnonmuistomerkki. Viikinsaaren laivarannan metsälehmukset YLAN päätösno 95/321/yvi 343. Päätöspvm.4.5.1995, puista pienempi kaatunut 15.7.2010 ja rauhoitus sen osalta lakkautettu 6.10.2010)
- Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohteet:
  - Pättiniemenpuisto (26/LSO2013)
  - Tahmelan lähde ja Lorisevanpuisto (38/LSO2013)
  - Pispalan paahderinteet (37/LSO2013)
- Vesilain (587/2011) perusteella suojellut kohteet
  - lähteet ja tihkupinnat.

4.4. Luontoarvot + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA SUOJELLUISTA ALUEISTA TAI MUUTEN ARVOKKAISTA LUONTOKOhteista

Pispala–Pyynikin alueella on useita arvokkaita luontokohteita, kuten harjumuodostelma geologisena kokonaisuutena ja monimuotoisena luontoalueena sekä saarien monimuotoinen lehtokasvillisuus, sienilajisto ja linnusto sekä kulttuurikasvillisuus.

Viikinsaaren luonnonsuojelualueella on arvokkaita kasvi- ja lintualueita ja lajihavaintoja. Näihin voi tutustua luontopolulla. Viikinsaaren laivarannan metsälehmus on rauhoitettu luonnonmuistomerkki.

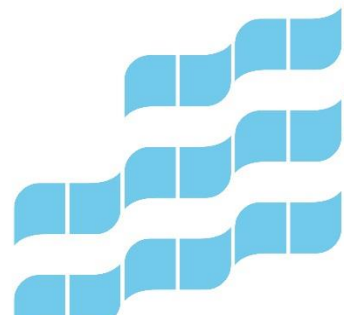
Pyynikin luonnonsuojelualueella on maakunnallisesti arvokas harjualue, jota pidetään maailman korkeimpana soraharjuna. Alueelta löytyvät myös arvokkaat harju-, kallio- ja lehtokasvillisuusalueet, runsas kulttuurilajisto sekä vanhat metsät. Pyynikin trikoon ympäristö, kesäteatterin ympäristö sekä Eteläpuistoa ja Pyynikkiä yhdistävät ranta-alueet ovat lepakkoalueita.

Pättiniemenpuistossa on arvokas rantalehto, jossa kasvaa muun muassa rauhoitettua kynäjalavaa. Hautalaaksossa on lähteitä ja lepakkoalue. Tahmelan lähde ja Lorisevanpuisto ovat myös lepakkoaluetta ja arvokasta hyönteisaluetta ja kasvialuetta. Lorisevanpuistossa kasvava kynäjalava on rauhoitettu luonnonmuistomerkki. Lisäksi Pispalan paahderinteet tarjoavat arvokkaan elinympäristön hyönteisille.

4.5. Alueen rakenne

Kaavatilanne + KARTTA, JOSSA NÄKYVÄ ALUEEN KAAVATILANNE JA VIREILLÄ OLEVAT KAAVAT

Pispala–Pyynikin alueen erityiset arvot maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävänä ja keskeisenä virkistysaluekokonaisuutena on turvattu kaavoilla ja luonnonsuojelulla.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (liite x). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

Maanomistus + KARTTA, JOSSA NÄKYY MAANOMISTUS: KAUPUNKI, VALTIO, SEURAKUNTA JA YKSITYINEN

Pispala–Pyynikin alue on pääosin kaupungin omistuksessa. Alueella on myös joitakin uskonnollisen yhteisön, säätiön ja yksityisten omistuksessa olevia kohteita. AJANTASAINEN MAANOMISTUS Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

4.6. Alueen kehittäminen

Pispala–Pyynikin alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- vahvistaa alueella olevia luontoarvoja
- edistää luonnon monimuotoisuutta
- vahvistaa ekologisia yhteyksiä Länsi-Tampereen suuntaan
- parantaa alueen kulutuskestävyyttä
- vaalia ja vahvistaa alueen kulttuuriympäristöä
- yhteensovittaa alueen eri toimintoja ekologisesti kestävästi.

Toimenpiteet

Koko Pispala–Pyynikin aluetta koskevat toimenpiteet

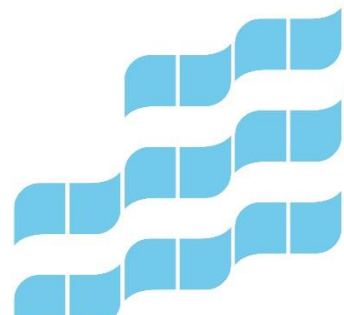
1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Otetaan huomioon lepakot valaistuksen suunnittelussa ja uusimisessa.
3. Päivitetään luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat vähintään 10 vuoden välein.
4. Ohjataan pienveneiden ja melojien rantautumista osoittamalla ja opastamalla selkeät rantautumispaikat Pyhäjärven rannalle sekä osoitetaan vuokrattaville soutuvenepaikoille oma alue.
5. Ohjataan rakennusten korjausta ottaen huomioon lepakot.
6. Lisätään positiivista tiedottamista alueen erityisistä arvoista ja mahdollisuuksista.
7. Kehitetään alueen imagoa ja statusta aitona ja alkuperäisenä tamperelaisena ympäristönä.

Pyynikinrinteen kohdetta koskevat toimenpiteet:

8. Päivitetään alueen suojelukaava ja tehdään riittävät inventoinnit.

Pyynikki–Viikinsaaren kohdetta koskevat toimenpiteet:

9. Lisätään Pyynikin luonnonsuojelualan tunnettuutta esimerkiksi brändäämällä, tiedotuksella ja perustamalla sinne Tampereen kansallisen kaupunkipuiston neuvontapiste. Nostetaan esiin maisemallisia ja geologisia huippukohteita.

10. Kehitetään Pyynikin opastusta, myös alueen ulkopuolelle Nokian ja keskustan suuntaan.
11. Ohjataan kulkua ja kulumista ottaen huomioon maapohja ja kasvillisuus.
12. Lisätään metsien monimuotoisuutta säästämällä ja muodostamalla lahoppuuta ottaen huomioon alueen käyttö ja turvallisuus.
13. Selvitetään mahdollisuutta palauttaa Pyynikin rannan Palomäen uimala käyttöön.
14. Laaditaan Viikinsaaren luonnonsuojelualueiden ulkopuolisille alueille hoito- ja käyttösuunnitelma.
15. Kehitetään Viikinsaaren virkistyspalveluita ja saavutettavuutta sekä vahvistetaan historiallisia arvoja.
16. Kehitetään Viikinsaaren reittiä ja ohjataan Viikinsaarella kävijöitä pois herkimmiltä alueilta.
17. Kehitetään Varalan kävelyreittiä (mm. Pyynikintie, Varalan mutka).
18. Kehitetään julkista liikennettä (mm. ”Ratikalla rannoille”, linja-autovuorot, pysäkkien sijaintipaikat, sisävesilaivaliikenne Viikinsaareen).

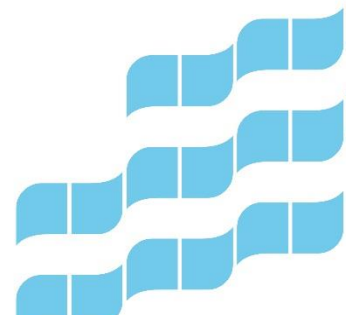
Pispalan kohdetta koskevat toimenpiteet:

19. Tarkastellaan asemakaavojen laadinnan yhteydessä rakennusten, rakenteiden ja alueiden suojelumerkinnyt.
20. Laaditaan Tahmelan alueelle suojelukaava.
21. Ohjeistetaan alueella toimijoita katujen kunnossapidossa sekä yksityisiä maanomistajia muinaismuistojen hoidosta ja säilyttämisestä.
22. Varmistetaan riittävät resurssit Pispalan paahderinteiden säännölliseen hoitoon.
23. Tiedotetaan maanomistajia (kortteli 1088) Punaisen tukkitien uoman jatkumosta harjun yli (on osa laajempaa arvokasta kokonaisuutta ja historiaperintöä).

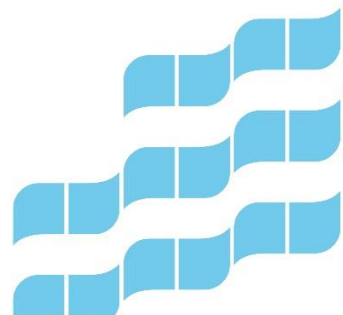
Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on koottu liitteeseen xx.

4.7. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- *Adoptoi monumentti* -kohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (Pispalan Punainen tukkitie ja Pispalan pulteriaita)
- Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016
- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Luontovirkistykseen palveluohjelma
- Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030
- Pispalan–Tahmelan alussan rakennetun ympäristön inventointi. Loppuraportti
- Pispalan asemakaavat (tulossa)
- Pispalan asemakaavojen uudistamisen I–III vaiheiden kaava-alueiden hulevesi-, pohjavesi- ja rakennettavuusselvitys

- Pispalan maisemaselvitys
- Pispalan paahderinteiden hoitosuunnitelma
- Pispalan rakennustavat – Selvitys Pispalan rakennetusta ympäristöstä
- Pyykin luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma (tulossa)
- Pättiniemen hoitosuunnitelma (tulossa)
- Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2030
- Selvitys Tampereen kantakaupungin hiljaisista virkistysalueista
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen lahakaviosammalselvitys 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030
- Tampereen kaupungin vanhat metsät selvitys
- Viikinsaaren luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräykset

5. Alue 5: Näsijärvi–Lentävänniemi

5.1. ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA

Yleiskuvaus

Näsijärvi–Lentävänniemen osa-alue on jaettu kahteen kohteeseen:

- 5.1 Siilinkari ja Näsijärven selkä
- 5.2 Reuharinsaaret ja Lentävänniemenranta

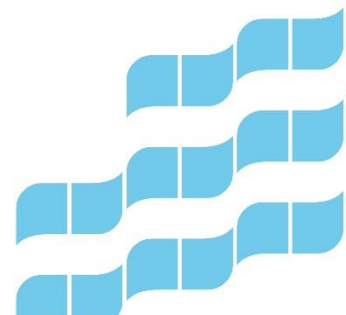
Näsijärvi ja sen paikoin erämaiset lahdet saarineen ovat keskeinen osa Tampereen vesistöjen muodostamaa sinirakennetta ja Tampereen maisemaa. Lentävänniemi muodostaa ainutlaatuisen arkeologisen alueen. Menneisyys on vahvasti läsnä ja aisteilla koettavissa Reuharinniemen lapinraunioilla eli rautakautisilla kivistä kiviröykkiöhaudoilla. Kivikauden loppuvaiheessa alueella on sijainnut pyyntiväestön leiripaikka. Lähistöllä sijaitsee myös kivikautinen asuinpaikka ja kaksi muuta lapinrauniota.

Kansalliseen kaupunkipuistoon kuuluvat alueen julkiset rantapuistot virkistysreitistöineen ovat keskeinen osa Lentävänniemen 1960–70-luvuilla rakentuneen lähiön rakennetta (niin sanottu keuhkokaavio). Rannoilta avautuvat laajat vesistömaisemat Näsijärvelle ja näkymät muun muassa Tampereen keskustaan. Suomensaari on suosittu virkistysalue ja toimii kansallisen kaupunkipuiston läntisenä päätteenä.

Näsijärven merimaisemaa muistuttava ulappa avaa näkymät ja vesireitit pohjoispirkanmaalaiseen järvi- ja metsäluontoon, vastakohtana Pyhäjärven puoleisen Vanajaveden ja Kokemäenjoen vesistöalueen vahvasti kulttuurivaikutteisille maisematyypeille. Näsijärvi on myös historiallisesti merkittävä vesireitti pohjoiseen ja tänä päivänä keskeinen osa Tampereen virkistysverkostoa. Siilinkari liittyy oleellisesti Tampereen historiaan sen edustalla sattuneen Kuru-laivan onnettomuuden vuoksi. Siilinkarin loisto toimii talvisin jäävirkistysreittien kiintopisteenä.

Näsijärvi–Lentävänniemen alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

- Näsijärvi ja sen rannat
- Siilinkarin majakka eli loistotorni
- Reuharinniemi
- Reuharinsaaret
- Pikkusaari
- Haapasaari
- Mäntysaari
- Koivusaari
- Peurasaaret

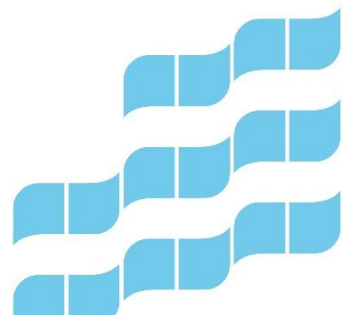

- Suomensaari
  - Jänislampi
  - Jänislahdenpuisto
  - Jänislammenpuisto
  - Rusakkometsä
  - Jänissaari
  - Purjehtijanpuisto (osittain)
  - Venepuisto
  - Tupakkirullanpuisto
  - Halkoniemenpuisto
  - vedenottamo ja pumppaamo, Jänissaarenkatu 1
  - muinaisjäänökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

5.2. Erityiset arvot

5.2.1. Taulukko 5.1 Näsijärvi–Lentävänniemen alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot	Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot	Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot	Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot
<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – arvokas luontokohde – Pirkanmaan tärkeä lintualue (MAALI-alue) – vanha metsä – arvokkaat pienvedet – lepakkoalueet – monipuolinen kalalajisto – Näsijärven ekologinen tila on hyvä ja se toimii raakavesilähteenä 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys kaupungin ulkopuolisiin luontoalueisiin – kulttuurihistoriallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – maisemarakenteellisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – luonto- ja järvimaisema sekä näkymät järveltä kaupunkiin – rantareitit 	<ul style="list-style-type: none"> – maisemallisesti ja kaupunkikuvallisesti huomioitava rakennettu kulttuuriympäristö – kulttuurihistoriallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet – asutushistoria (esihistorialliset asuinpaikat) – vesiliikenteen historia 	<ul style="list-style-type: none"> – järvimaisema ja näkymät järveltä kaupunkiin – rantareitit ja muut monipuoliset reitistöt – jalankulun ja pyöräilyn reitit – ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. veneily, melonta, vesiturheilu, linturekeily, kalastus, luontovirkistys, hiihto, luistelu, talviuinti)

5.2.2. Taulukko 5.2 Näsijärvi–Lentävänniemen alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot

Luontoarvot

Viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot

Kulttuurihistorialliset ja kulttuuriympäristön arvot

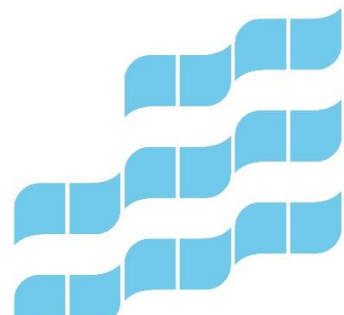
Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät

- Kantakaupungin yleiskaavassa 2040 osoitettu ohjeellinen viherverkoston yhteystarvealue Pyhällönpuiston kohdalta.
- Lahokaviosammalselvityksessä Lentävänniemessä havaittu laji ja tunnistettu soveltuvia alueita.
- Näsijärven hyvä veden laatu.
- Liito-oravareitit rannoilla.
- Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä.

- Omaleimainen aluekokonaisuus.
- Satamien pienvenäpaikat (mm. laajat satama-alueet Halkolahdessa ja Jänissaaressa).
- Sisävesiliikenne ja sen historia (mm. vesireitit, vesibussiliikenne ja risteilyt kauemmassa, laivaturman historia).
- Järvimaisemat, kaukomaisemat, avoin ulappa.
- Näkymät järvelle päin ja järveltä kaupunkiin päin.
- Rannan metsäinen siluetti, erämainen olemus.
- Leveät, yhtenäiset ja luonnonmukaiset rannat.
- Yhtenäiset virkistysreitit rantaa pitkin.
- Vaihteleva maasto ja metsätyypit.
- Siilikarin loisto.
- Muinaisjäänökset.
- Vapaaehtoisten hoitamat *Adoptoi monumentti* -kohteet (mm. Reuharinniemen lapinraunio, Lentävänniemi 2:n lapinraunio).

Erityisiä arvoja heikentävät tekijät

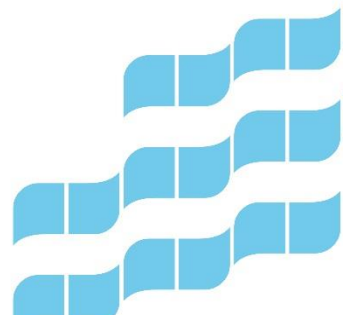
- Lähialueiden rantarakentaminen ja tiivistyvä rakentaminen.
- Rantojen ja rantametsien lisääntyvä käyttöpaine ja kuluminen (mm. veneilijöiden rantautuminen ja ulkoilijat).
- Reuharinniemen rantakallioiden epävirallisten tulipaikkojen aiheuttama metsäpaloriski.
- Lentävänniemi on eristyksissä, kapeat ekologiset yhteydet haasteelliset mm. liito-oravien kannalta.
- Näsijärven Lielahden pohjukassa sijaitsevan nollakuitualueen käsittely haaste vedenlaadulle (mm. Hiedanrannan rakentaminen).
- Asukkaiden toiveet rantametsien raivaamisesta järvinäköalojen toivossa.
- Ilmastomuutos ja talvikäytön tulevaisuus (mm. lumi- ja jääpeitteet).
- Käyttöpaineen kasvu ja alueen arvojen säilyminen.
- Omatoimiset hakkuut ja raivaukset erityisesti rantatonteilla.
- Talvikunnossapidon puuttuminen reiteillä (mm. riittämättömät resurssit).
- Suomensaaren mahdollinen leirintäaluehanke.
- Nollakuiden vaikutus esimerkiksi veden laatuun ja rantojen käyttöön.
- Leirintäalueen siirto Suomensaaren alueelle (mm. selvittämättömät arvot).
- Metsämaaston lisääntyvä käyttö ja kuluminen vaikuttaa myös maanalaisiin arkeologisiin kohteisiin.
- Mahdollinen ilkivallan vaara.

Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot	<ul style="list-style-type: none"> – Reuharinniemen tapahtumat (mahdollisuus ja uhka). – Näsijärven ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. veneily, vesiturheilu, kalastus, luistelureitit, saarien saavutettavuus, talviuinti). – Reuharinniemen käynnissä oleva kehittäminen (mm. taukopaikka ja melojien mairinnousupaikka). – Höyrylaivaliikenne. – Vesireittejä pitkin matkailijoita tulee alueelle kaukaa Näsijärven pohjoisosista. – Särkänniemen kehittyminen virkistyskäytön kannalta – Mahdollinen leirintämatkailun kehittäminen (mm. Suomensaari). – Kaavatilanne vakaa – ei aktiivisia kaavahankkeita tiedossa. – Näsijärven ympärivuotinen käyttö ja sen virkistysvaikutus. 	<ul style="list-style-type: none"> – Reuharinniemessä järjestettävät tapahtumat (mahdollisuus ja uhka). – Lisääntyvä kävijämäärä (ratikka, muualta tulevat kävijät). – Ilmastomuutos ja talvikäytön tulevaisuus (mm. lumi- ja jääpeitteet). – Näsijärven saastuminen. – Kasvava käyttöpaine ja alueen kuluminen ja eroosio. – Reuharinniemi herkkä ympäristö (mm. toimintojen yhteensovittaminen). – Näsijärvi on virkistyskannalta hetkittäin haasteellinen (mm. avoin ulappa ja pohjoistuulet). – Hiljaiset alueet vähissä. – Mahdollisen leirintäalueen tuleminen Suomensaareen. – Hiedanrannan ja Niemenrannan täydennysrakentamisen vaikutus käyttöpaineisiin. – Asukasmäärän kasvun vaikutus virkistyspalveluiden kehittämiseen ja alueiden kulumiseen. – Koko rantareitin talvikunnossapito. – Veneiden talvisäilytys. – Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.
Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot		

5.2.3. Lisäksi alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen on huomioitava erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- Täydennysrakentaminen (mm. Hiedanranta, leirintäalue, ratikka).
- Tuoreiden asemakaavaratkaisujen vaikutus Pyhällönpuiston viherverkoston ekologisen yhteyden heikkenemiseen.
- Mahdollinen leirintäalueen siirto Suomensaaren alueelle.
- Rajauksen ulkopuolelle tulevat uudet satamat.
- Lentävänniemen keskustan muutoksien vaikutus alueeseen ja yhteyksiin.

5.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet + KARTTA, JOSSA NÄKY Y ALUEEN SUOJELUKOHEET

- Kirkkolain (985/2006) perusteella suojellut:
  - ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOHEITA?
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOHEITA?
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Lentävänniemi 2 (mj-tunnus 837010042)
  - Lentävänniemi 3 (mj-tunnus 837010043)
  - Lentävänniemi 1 (mj-tunnus 837010004)
  - Reuharinniemi (mj-tunnus 837010003).

Luontoarvot + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA SUOJELLUISTA ALUEISTA TAI MUUTEN ARVOKKAISTA LUONTOKOHEISTA

Näsijärvi–Lentävänniemen alueen luontoarvot yhdistyvät vahvasti Näsijärveen ja sen rantoihin, kuten monipuolinen lintu-, kala- ja kasvilajisto sekä vedenalainen järviluonto. Näsijärvi on Pirkanmaan tärkeä lintualue (MAALI-alue), joka toimii useiden vesi- ja kahlaajalintujen tärkeänä muuttoreittinä erityisesti syksyisin. Lisäksi se toimii raakavesilähteenä. Järven vettä suotautuu kaupunkia halkovaan harjuksoon Santalahdessa ja siitä edelleen pohjavedeksi.

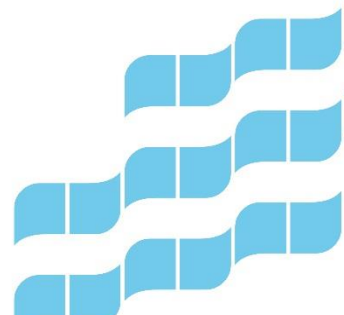
Reuharinsaaret ja Lentävänniemenranta muodostavat vanhoine rantametsineen tärkeän ekologisen yhteyden tarjoten elinympäristön muun muassa lepakoille. Suomensaaren lounaisosassa on arvokas sara- ja pajuluhta-alue.

5.4. Alueen rakenne

Kaavatilanne + KARTTA, JOSSA NÄKY Y ALUEEN KAAVATILANNE JA VIREILLÄ OLEVAT KAAVAT

Näsijärvi–Lentävänniemen alueen erityiset maisema-, virkistys- ja kulttuuriperintöarvot on turvattu erityisesti yleiskaavalla ja alueen asemakaavoilla.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (liite x). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

Maanomistus + KARTTA, JOSSA NÄKY Y MAANOMISTUS: KAUPUNKI, VALTIO, SEURAKUNTA JA YKSITYINEN

Näsijärvi–Lentävänniemen alue on pääosin kaupungin omistuksessa. Alueella on myös joitakin yksityisten omistuksessa olevia kohteita. **AJANTASAINEN MAANOMISTUS** Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

5.5. Alueen kehittäminen

Näsijärvi–Lentävänniemen alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- vahvistaa alueella olevia luontoarvoja
- edistää luonnon monimuotoisuutta
- parantaa alueen kulutuskestävyyttä
- vaalia alueen arkeologista historiaa
- yhteensovittaa alueen eri toimintoja ekologisesti kestävästi.

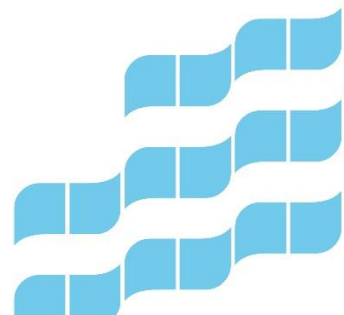
Toimenpiteet

Koko Näsijärvi–Lentävänniemen aluetta koskevat toimenpiteet

1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Otetaan huomioon kehittämisessä Hiedanrannan kehittyminen ja sen vaikutukset alueen virkistyskäytölle ja erityisille arvoille.
3. Tiedotetaan ja viestitään monipuolisesti alueen erityistä arvoista – erityisesti luonto- ja virkistysarvoista.
4. Kehitetään reittien valaistusta ottaen huomioon luonto- ja maisemakokemukset (mm. valaisutarve ja -taso, älyvalaistus, turvallisuuden tunne, pimeät paikat).
5. Kehitetään reittejä ja alueen toimintoja (mm. talvihoito, helppokulkuisuus, saavutettavuus ja esteettömyys).
6. Kehitetään metsäisten viheralueiden virkistyskäyttöä (mm. nuotiopaikkoja).
7. Ohjataan opastein ja tiedottamalla muinaisjäännösalueilla toimimiseen ja liikkumiseen.
8. Ohjataan pienveneiden ja melojien rantautumista osoittamalla ja opastamalla selkeät rantautumispaikat Näsijärven rannalle ja saariin.

Siilinkari ja Näsijärven selän kohdetta koskevat toimenpiteet:

9. Kehitetään vesibussiliikennettä.
10. Toteutetaan opasteet Siilinkarin loistolle (mm. Kuru-laivan onnettomuudesta).
11. Tutkitaan Siilinkarin saavutettavuutta virkistys- ja matkailukohteena.
12. Otetaan huomioon Näsijärven virkistys- ja matkailupalveluiden kehittämisessä hetkittäin haasteellinen säätilanne (mm. avoin ulappa ja pohjoistuulet).

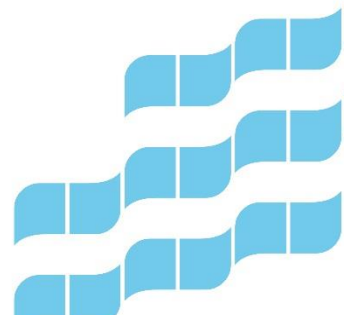
Reuharinsaaret ja Lentävänniemen rannan kohdetta koskevat toimenpiteet:

13. Neuvotellaan kaikista toimenpiteistä museoviranomaisten kanssa.
14. Ohjataan ja opastetaan kulkua muinaisjäännöskohteiden läheisyydessä varoittamalla alueilla kulkijoita maaston ja muinaisjäännöskohteiden kulutusherkkyydestä ja ohjaamalla kulku pois herkimmiltä alueilta. Seurataan muinaisjäännöskohteiden tilaa suunnitelmallisesti.
15. Kehitetään yhteistyötä *Adoptoi monumentti* -toiminnassa mukana olevien kanssa. Noudatetaan hoidossa kohteille laadittuja museoviranomaisten hyväksymiä hoitosuunnitelmia.
16. Vahvistetaan ekologisia yhteyksiä.
17. Pidetään kohdetta kiertävä reitti käyttökunnossa ympärivuotisesti.
18. Tutkitaan veneiden talvisäilytysalueen hyödyntämistä virkistyskäytössä.

Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on koottu liitteeseen xx.

5.6. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- *Adoptoi monumentti* -kohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (Lentävänniemen lapinraunio ja Reuharinniemen lapinraunio)
- Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016
- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Luontovirkistykseen palveluohjelma
- Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030
- Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025
- Selvitys Tampereen kantakaupungin hiljaisista virkistysalueista
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen lahakaviosammasselvitys 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030
- Tampereen kaupungin vanhat metsät selvitys

6. Alue 6: Lappi–Kauppi–Niihama

6.1. ALUEEN KUVAUS + 1–2 KUVAA ALUEELTA

Yleiskuvaus

Lappi–Kauppi–Niihaman osa-alue on jaettu kolmeen kohteeseen:

- 6.1 Lappi–Käpylä
- 6.2 Rauhaniemi–Kaupin kansanpuisto
- 6.3 Kauppi–Niihama.

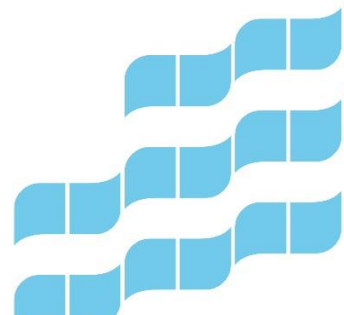
Lappi–Kauppi–Niihaman alueella on tärkeä kokoava merkitys viherympäristön ja vapaa-ajan palveluiden, maiseman ja kulttuurihistorian, järviyhteyden ja rantamaiseman sekä ekologisen verkoston kannalta. Alue jakautuu historiallisesti kahteen osaan, Kaupin kansanpuiston alueeseen ja Niihaman entisiin viljelysmaihin. Osa-alueen erityinen arvo on luonnonmaisemallinen yhtenäisyys, joka pitää sisällään laajan metsäisen kokonaisuuden, viherrakenteen kytkeytymisen Näsijärven sinirakenteeseen ja vahvan ekologisen painoarvon. Kauppi–Niihaman laaja aluekokonaisuus toimii myös kantakaupungin ainoana luonnon ydinalueena. Kaupin vanhoissa metsissä on rikas kasvi-, eläin- ja sienilajisto.

Kauppi on ollut vuosikymmenien ajan, sekä tamperelaisten että ulkopaikkakuntalaisten ulkoilu- ja virkistyskäytössä. Kaupin kansanpuiston historia kytkeytyy keskeisesti teollisuuskaupungin historiaan. Raskasta työtä tekevät ja ahtaasti asuvat kaupunkilaiset viettivät vapaa-aikaansa kansanpuistoissa etenkin sunnuntaisin. Osana alueen virkistyskäytön monimuotoisuutta ilmentävät myös Näsijärven rantaan ja lähisaarille pääosin jo ennen 1950-lukua muodostunut loma-asuminen sekä Hatanpäältä 1970-luvun lopulla siirtynyt siirtolapuutarhatoiminta (Niihaman siirtolapuutarha). Näistä ajoista asti Kauppi on ollut tärkeä osa kaupunkilaisten vapaa-aikaa ja urheiluharrastuksia.

Alueen länsipäässä sijaitsee Lapin valtakunnallisesti arvokas ja kaupunkikuvallisesti yhtenäinen 1900-luvun alun työväen asuntoalue. Kaupunkikuvaltaan poikkeuksellisen eheä alue koostuu noin 120 pientalosta, jotka ovat puolitoistakerroksisia ja harjakattoisia. Samalta aikakaudelta on peräisin Rauhaniemen kansankylpylä, joka on maisemallisesti merkittävällä paikalla Näsijärven rannassa. Kauppi–Niihaman alueelle haettiin uuden tyyppisellä vertaissuunnitteluhankkeella 2018–2019 asukkaiden yhteistä kokonaiskuvaa alueen kehittämisestä ja arvojen turvaamisesta. Vertaissuunnittelijoiden tuottama suunnittelumateriaali toimii alueen jatkosuunnittelun pohjana.

Lappi–Kauppi–Niihaman alueella sijaitsevat kansallisen kaupunkipuiston arvokohteet

- Lapin pientaloalue
- Lapin puisto
- Lappi–Käpylän keskuspuisto, Lapin aukea

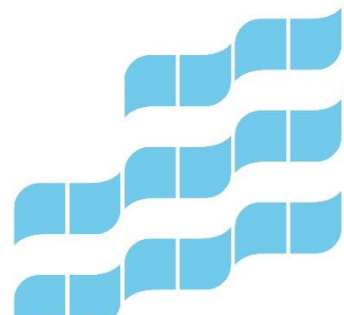

- Rauhaniemen kansankylpylä
  - Kauppi vanha vesitorni, Kaupinpuistonkatu 28
  - Kaupinojan vesisäiliö
  - Kaupinojan pintavesilaitos ja Kaupinojan öljyvarasto, Kaupinpuistonkatu 2
  - UKK- instituutti
  - Rauhaniemi
  - Kauppi vesitornin alue
  - Kaupinojanpuisto
  - Koukkuniemenpuisto
  - Rauhaniemenpuisto
  - Rauhaniemen ranta
  - Romsinranta
  - Romsinrinne
  - Kaupin kansanpuisto
  - Näsijärvi
  - Kauppi
  - Niihama
  - Niihaman siirtolapuutarha
  - Soukonvuori
  - Soukonvuoren pohjoispuolinen alue
  - Soukonvuoren eteläpuolinen alue
  - Hepovuori
  - Kuokkamaa–Rantamaan alue
  - muinaisjäännökset (katso kohta *Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet*).
- Arvokohteiden sijainti on esitetty tarkemmin osa-aluekorteissa (liite x).

6.2. Erityiset arvot

6.2.1. Taulukko 6.1 Lappi–Kauppi–Niihaman alueen erityiset arvot

Erityiset luontoarvot	Erityiset viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot	Erityiset kulttuurihistorialliset/ kulttuuriympäristön arvot	Erityiset virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot
<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys – luonnonsuojelualueet – maakunnallisesti arvokas kallioalue 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologinen verkosto – ekologinen yhteys kaupunkikeskustasta kaupungin ulkopuolisiin alueisiin – maisemarakenne 	<ul style="list-style-type: none"> – valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö – rakennustaide ja -kulttuuri 	<ul style="list-style-type: none"> – järvimaisema – monipuoliset reitistöt – luontopolut – hiljaiset alueet – siirtolapuutarha-alueet

- paikallisesti arvokas kallioalue
- luonnon ydinalueet
- luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät elinympäristöt
- avainbiotoopit
- vanha metsä ja arvometsäalueet
- arvokkaat kasvialueet
- arvokkaat pienvedet
- arvokkaat lintualueet
- arvokkaat hyönteisalueet
- arvokkaat lajihavainnot
- liito-orava-alueet
- lepakkoalueet
- luontomuistomerkki
- maisemallisesti merkittävät viher- ja suojelualueet
- järvimaisema ja rantakalliot
- puistot ja viheralueet
- metsät
- hiljaiset alueet
- siirtolapuutarha-alue
- monipuoliset reitistöt
- arkkitehtuurin historia
- arkeologiset kohteet
- muinaisjäännökset
- sosiaalishistoria
- vapaa-ajan vieton ja loma-asutuksen perinne
- ympärivuotinen virkistyskäyttö (mm. veneily, melonta, vesiturheilu, linturetkeily, kalastus, luontovirkistys, hiihto, luistelu, talviuinti)

6.2.2. Taulukko 6.2 Lappi–Kauppi–Niihaman alueen erityisiä arvoja vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä

Erityiset arvot

Luontoarvot

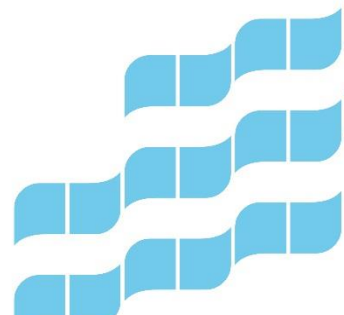
Viheralueiden ja sini-viherverkoston arvot

Erityisiä arvoja vahvistavat tekijät

- Suojelukaava (Lappi–Käpylä).
- Kaupin urheilupuiston asemakaavassa on otettu huomioon luontoarvot.
- Lahokaviosammalselvityksessä Kaupissa havaittu laji ja tunnistettu soveltuvia alueita.
- Soukonvuoren luonnonsuojelualue ja useat luonnonsuojeluohjelman kohteet Kauppi–Niihaman alueella.
- Yhtenäinen metsäalue.
- Alueen sisällä toimivat viheryhteydet ja ekologiset yhteydet.
- Toimintojen vertaissuunnittelu tehty ottaen huomioon luontoarvot (osallistettu alueen käyttäjät).
- Haitallisten vieraslajien torjunta käynnissä.
- Kaupin laaja yhtenäinen metsäinen luontokokonaisuus (mm. lepakat ja linnut, lahokaviosammal).

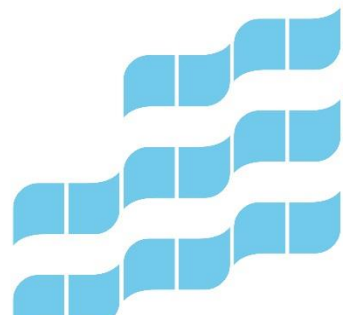
Erityisiä arvoja heikentävät tekijät

- Ekologiset yhteydet alueelta ulos toimivat heikosti ja ne heikentyvät entisestään.
- Rantojen ja saarten lisääntyvä käyttöpaine ja kuluminen (mm. veneilijöiden ja melojien rantautuminen).
- Golfkentän (mm. lannoitus ja torjunta-aineet) kuormitus pienvesiin.
- Vieraslajit ja puutarhajäte.
- Maaston kuluminen (mm. maastopyöräilyn vaikutus puuston heikentymiseen).

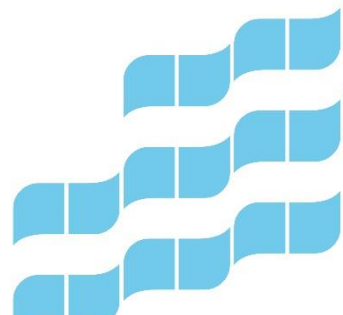
Kulttuurihistorialliset ja kulttuuriympäristön arvot	– Erämaatyypinen alue keskustan tuntumassa. – Vahvat ja kattavat luontoarvot Kaupissa. – Laaja ja yhtenäinen rantavyöhyke. – Käytäväverkosto, joka palvelee talvella latuverkkona. – Alueen pitkä virkistyskäyttöhistoria (mm. kansankylpylän alue). – Monipuolinen virkistyskäyttö (mm. ulkoilu, luontoretkeily, marjastus, sienestys). – Monipuoliset palvelut (mm. yleiset saunat, matonpesupaikka). – Siirtolapuutarha ja sen historia. – Tampereen vedenhuollon historia. – Vesialueen virkistyskäyttö – myös talvella (mm. veneily, vesiturheilu, kalastus, luistelureitit, saarien saavutettavuus, talviuinti). – Mahdolliset optioalueet (mm. Kaupin urheilupuisto). – Vapaaehtoisten hoitamat Adoptoi monumentti -kohteet (mm. Lappi-Käpylän puhelinkoju). – Muinaisjäännökset. – Kauppi-Niihaman rannat ovat olleet aktiivisessa käytössä vuosisadan vaihteesta lähtien (mm. kalliopiirroksiset, vanha torppa ja huvilarakennukset, jotka jääneet modernin asutuksen alle). – Kaupin latujen parantaminen ja Tuomikallion tykit (hoitosuunnitelma tulossa). – Aurinkokallion ”hakkaukset” (nimikirjaimet ja kannanotto). – Lappi-Käpylän tuore suojelukaava ja asukkaiden kiinnostus alueen arvojen vaalimiseen. – Lappi-Käpylän aktiivinen asukasyhdistys. – Siirtolapuutarhan museo. – Kaupin saavutettavuus on hyvä (”Ratikalla rannoille”). – Kaupungin keskustan lähellä yhtenäinen metsäalue. – Ympärivuotinen käyttömahdollisuus.	– Eri virkistyskäyttömuotojen yhteensovittaminen ja ohjaaminen. – Virkistyskäytön ja erämaisyyden yhteensovittaminen (mm. reunavyöhykkeet ja reunavaikutukset, ydinalueen säilyminen). – Epäviralliset kaatopaikat teiden varsilla. – Epäviralliset nuotiopaikat. – Saavutettavuus (mm. koilliskeskustan suunnasta). – Omatoimiset hakkuut ja raivaukset erityisesti rantatonteilla. – Kaupungin eri toimijoiden vastuut eivät välttämättä kata kaikkia ”välitiloja”. Kokonaisuuden hallinta ei ole kenenkään hoidossa. Tiedon kulussa haasteita eri toimijoiden välillä. – Kohteessa Lappi Rauhaniemi (mj-tunnus 1000006147) uhkana eroosio pultattavan lämpömaton vuoksi. – Uimakoppien kunnon säilyminen ja käyttö. – Huvila-alueen suojelumerkinnät uudessa kaavassa yleisemmät kuin aiemmin. TARKENNETTAVA MIKÄ HUVILA-ALUE JA MIKÄ KAAVA? – Niihaman saavutettavuus (mm. pysäköintipaikkojen riittävyys ja julkinen liikenne). – Kasvava käyttöpaine ja alueen kuluminen ja eroosio.

Virkistys-, matkailu- ja tapahtumakäyttöä koskevat arvot

Kaavoitusta ja liikennesuunnittelua koskevat arvot

- Hiljaiset alueet.
- Maisemien monipuolisuus.
- Olemassa olevat palvelut (mm. uimarannat, virkistyspalvelut, reitit, Niihaman luontopolku).
- Luontoarvot.
- Siirtolapuutarha-alue.
- Soukonvuoren luonnonsuojelualue ja vuonna 2020 kunnostettu Niihaman luontopolku.
- Hiihtoreittien opastus (tulossa).
- Rantojen tulevat taukopaikat saavutettavissa sekä järven että rannan puolelta.
- Suunnitteilla reittiyhteydet muualta Kauppiin.
- Tulossa markkinoitavat melontareitit ja palvelurakenteet rannoille.
- Tähtitorni.
- Metsänkäytön tavoitteet tukevat virkistäytymistä.
- Monipuolisia alueita myös kaavoituksellisesti – kaikkia alueita ei ole tarpeen asemakaavoittaa.
- Hiljaisia ja pimeitä alueita, jotka otettava huomioon yleiskaavoituksessa.
- Luonnon ydinaluetta – erämainen olemus, joka otettava huomioon yleiskaavoituksessa.
- Kasvatavat käyttöpaineet (myös seudullinen virkistysalue).
- Paljon kehittämistoiveita kohdistuu Kaupin alueeseen.
- Toiveiden ja käyttäjien yhteensovittaminen erityisten arvojen kanssa (mm. maastopyöräily, kilpahiihto, isot suunnistuskisat, luontoarvot, luonnonsuojelu).
- Haasteellinen saavutettavuus eri puolilta ja kaikilla liikkumismuodoilla (mm. ratikka ja muu joukkoliikenne, pysäköinti, liityntäpysäköinti).
- Asukkaiden mielikuva yksityisten alueiden julkiseksi muuttumisesta kkp:n myötä (mm. kesämökkialueet).
- Kävelyn ja pyöräilyn seudullisten reittien vaikutus investointirahojen jakoon pääreittien ja rantareittien kesken.
- Tällä hetkellä Kauppi–Niihama jää kauas joukkoliikenneyhteyksistä (Teiskontie). Nykyisellään joukkoliikenteellä ei pystytä tarjoamaan hyviä yhteyksiä alueelle. Muun muassa kulkeminen alueen harrastetoimintoihin on haastavaa julkisella liikenteellä.

6.2.3. Alueen erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen on huomioitava

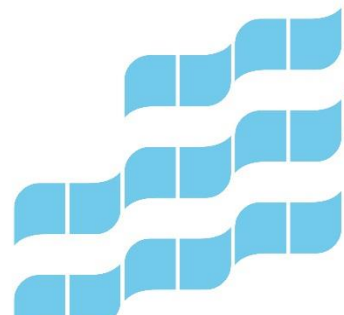
erityisesti seuraavien hankkeiden ja toimenpiteiden yhteydessä:

- Alueen reunamilla olevat suunnittelu- ja rakentamishankkeet (mm. ratikka, uudet asuinalueet, leirintäalue).
- Vt 12:n eli Teiskontien ylitys ekologisin käytävin ja maankäytön muutosalueet rajan ulkopuolella (voi olla uhka tai mahdollisuus).
- VT 9:n lisäkaistat, suunniteltu vihersiltaratkaisu (mm. mahdollisuus parantaa ekologista yhteyttä).
- Golfkentän alueen kehittäminen ja ristiriitaisten tavoitteiden sovittaminen (mm. Frisbee-golfradat, golf, 4000 asukasta, ratikka, luontoarvot, virkistysarvot).
- Liikennesuunnittelu ja pysäköinti (mm. Kaupin urheilupuiston asemakaava, TAYS-koilliskeskus - kokonaisuuden suunnittelu).
- Urheilupuiston alueen ”sisään pääsyn” kehittäminen Kaupin alueelle (onko toimivin ratkaisu).
- Kansankylpylän alueen kehittämishanke.
- Lahnakallion suunnitteilla olevan luonnonsuojelun alueen kytkeytyminen kansalliseen kaupunkipuistoon.

6.3. Alueen suojelukohteet ja luontoarvot

Lainsäädännön perusteella suojellut kohteet + KARTTA, JOSSA NÄKYVÄ ALUEEN SUOJELUKOhteet

- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999):
  - Lapin pientaloalue
- Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999?):
  - Kaupin pumppaamo ja vesitornit
- Lain rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) perusteella suojellut:
  - **ONKO TÄHÄN LIITTYVIÄ KOhteITA?**
- Muinaismuistolain (295/1963) perusteella suojellut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kohteet:
  - Koukkuniemi (mj-tunnus: 1000030979)
  - Romsinlahti (mj-tunnus: 1000030978)
  - Lappi Rauhaniemi (mj-tunnus: 1000006147)
  - Venevalkama (mj-tunnus: 1000030977)
  - Aurinkokallio (mj-tunnus: tulossa muinaisjäännösrekisteriin)
  - Pohjoiskallio (mj-tunnus: 1000030976)
  - Kaupinojan saha (mj-tunnus: 1000039639)
  - Kaupinojanlahti (mj-tunnus: 1000038333)
  - Lappi (mj-tunnus 1000006459)

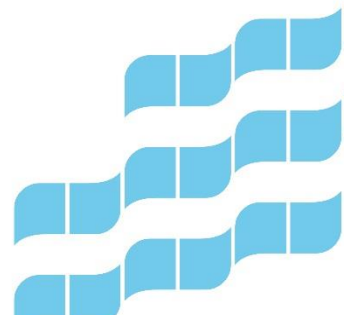
- Tuomikallio–Pirunvuori Tuomikallio (mj-tunnus 1000006452)
- Kaupinpuisto (mj-tunnus 1000039375)
- Niihama Soukko (mj-tunnus 1000002003)
- Lammassaari (mj-tunnus 837010029)
- Metsälain (1093/1996, § 10) perusteella suojellut kohteet:
  - Lapinpuisto, avainbiotooppi: monimuotoisuuden kannalta tärkeä kallioalue
  - **NÄITÄ ON USEITA ERI KOHTEITA, KUINKA TARKKAAN LISTATAAN? VAI KIRJATAANKO YLEISELLÄ TASOLLA: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt, avainbiotoopit, kuten korvet, kallioiden laet, lehtolaikut, lähteet ja tihkupinnat**
- Luonnonsuojelulain (1096/1996) perusteella suojellut kohteet:
  - Soukonvuoren luonnonsuojelualue (YSA206217, suojeltu 18.3.2011)
- Tampereen luonnonsuojeluohjelman kohteet:
  - Kauppi, vesitornin alue (33/LSO2013)
  - Kauppi, Tuomikallio (40/LSO2013)
  - Soukonvuoren pohjoispuolinen alue (58/LSO2013)
  - Kauppi, Niihama, Lahnakallio (13/LSO2013).
- Vesilain (587/2011) perusteella suojellut kohteet
  - lähteet ja tihkupinnat.

Luontoarvot + KUVIA SUOJELLUISTA/UHANALAISISTA LAJEISTA + KARTTA SUOJELLUISTA ALUEISTA TAI MUUTEN ARVOKKAISTA LUONTOKOHTEISTA

Lappi–Kauppi–Niihaman alueella on useita arvokkaita luontokohteita. Lappi–Käpylän Lapinpuistossa on vanhaa arvometsää, joka tarjoaa elinympäristön muun muassa liito-oraville. Lapinpuistossa on myös monimuotoisuuden kannalta tärkeä kallioalue.

Rauhaniemi–Kaupin kansanpuiston kohteessa on useita liito-orava ja lepakkoalueita. Luonnonsuojeluohjelman Kauppi, vesitornin alueella on myös arvokas hyönteisalue.

Kauppi–Niihamassa on useita luonnon ydinalueita, Soukonvuoren luonnonsuojelualue sekä Tampereen luonnonsuojeluohjelman vielä toteutumattomia kohteita. Vanhan metsän lisäksi alueelta löytyy arvokkaita kasvialueita, lintualueita, liito-orava- ja lepakkoalueita sekä arvokkaita pienvesiä, kuten puroja, ojia ja lähteitä. Paikallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita kallioalueita on Soukonvuorella, Hepovuorella ja Tuomikallio–Pirunvuoren alueella.

6.4. Alueen rakenne

Kaavatilanne

Lappi–Kauppi–Niihaman alueen erityiset arvot keskeisenä virkistysalueena ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeänä sekä maisemallisesti merkittävänä aluekokonaisuutena on turvattu voimassa olevilla yleiskaavoilla ja asemakaavoilla.

Tarkempi kaavatilanne on esitetty osa-aluekorteissa (liite x). Kaavatilanne on ajalta 30.11.202x. Ajantasainen kaavatilanne on esitetty Oskari-karttapalvelussa (<https://kartat.tampere.fi/oskari/>).

Maanomistus

Lappi–Kauppi–Niihaman alue on pääosin kaupungin omistuksessa. Alueella on myös joitakin uskonnollisen yhteisön ja yksityisten omistuksessa olevia kohteita. AJANTASAINEN MAANOMISTUS Maanomistustilanne on ajalta 30.11.202x.

6.5. Alueen kehittäminen

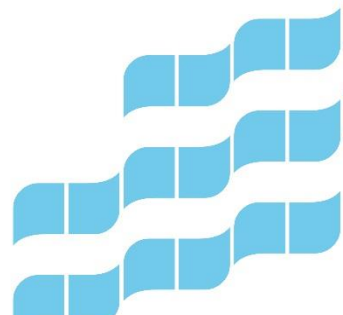
Lappi–Kauppi–Niihaman alueen hoidon, kehittämisen, muutos- ja korjaustöiden yleisenä tavoitteena on:

- vahvistaa alueella olevia luontoarvoja
- edistää luonnon monimuotoisuutta
- tuottaa mahdollisimman leveät ja yhtenäiset ekologiset yhteydet alueen ulkopuolisille viheralueille
- parantaa alueen kulutuskestävyyttä
- vaalia alueen kulttuuriperintöä
- yhteensovittaa alueen eri toimintoja ekologisesti kestävästi.

Toimenpiteet

Koko Lappi–Kauppi–Niihaman aluetta koskevat toimenpiteet:

1. Otetaan huomioon osassa IV esitetyt yleiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset.
2. Tarkastellaan metsien käyttöä ja hoitoa vertaissuunnittelun tulosten avulla.
3. Kehitetään reittejä ja alueen toimintoja esteettömiksi ja saavutettaviksi.
4. Kehitetään useampia väyliä saapua alueen sisälle (mm. Niihaman kautta ja Koilliskeskuksesta Kauppiin sopivan reitin löytäminen).
5. Parannetaan alueen opastusta.
6. Tiedotetaan ja viestitään monipuolisesti alueen erityistä arvoista – erityisesti luonto- ja virkistysarvoista.

7. Lisätään metsien monimuotoisuutta säästämällä ja muodostamalla lahoppuuta ottaen huomioon alueen käyttö ja turvallisuus.
8. Ohjataan pienveneiden ja melojien rantautumista osoittamalla ja opastamalla selkeät rantautumispaikat Näsijärven rannalle.

Rauhaniemi–Kaupin kansanpuiston kohdetta koskevat toimenpiteet:

9. Yhteensovitetaan ja kehitetään muinaisjäänköhteiden ympäristöä, virkistyskäyttöä sekä virkistysrakenteita ottaen huomioon kohteen erityiset arvot (mm. hoitosuunnitelmat, opasteet, rakenteiden toteutus).
10. Opastetaan Aurinkokallion alueen käyttöä niin, että kalliohakkaukset eivät rapaudu (mm. epäviralliset nuotiopaikat)
11. Ideoidaan Kansankylpylän alueelle kohteen (kulttuuri)historiasta kertova ulkoilmanäyttely.
12. Kehitetään vesitornin ja vanhan pumppaamon aluetta, ja tehdään alueen historiaa tunnetuksi esimerkiksi opastein ja tarinoin (mm. jo rakenteilla olleen hyppyrinän perustukset).
13. Kehitetään ja toteutetaan pumppaamon aluetta vihersuunnitelman mukaan.

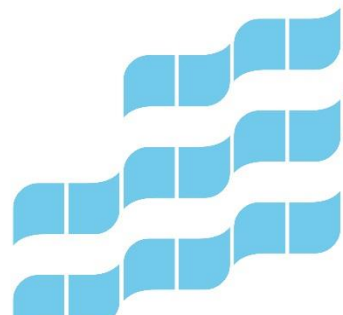
Kauppi–Niihaman kohdetta koskevat toimenpiteet:

14. Kehitetään virkistyskäytön – kuten maastopyöräilyn, polkujuoksun, kävelyn, hiihdon – ohjaamista ottaen huomioon vertaissuunnittelun tulokset (mm. reitit, opasteet).
15. Käydään läpi talvikunnossapidettävä verkosto ja täydennetään sitä käytön edellyttämällä tavalla.
16. Kehitetään reittiä Niihaman ulkoilumajalta Näsijärven rannoille sekä ulkoilumajan saavutettavuutta (mm. pysäköinti).
17. Tehdään siirtolapuutarhan historiaa tunnetuksi yhdessä siirtolapuutarhan asukkaiden kanssa.
18. Suunnitellaan, miten avataan siirtolapuutarha-alueen reittiverkosto yleisempään käyttöön, yhdessä siirtolapuutarhan asukkaiden kanssa ottaen huomioon vertaissuunnittelun tulokset.
19. Tuodaan opastein esille arkeologisia, jo hävinneitä kohteita.
20. Tuodaan opastein ja tiedottamalla esille maataloushistoriaa (mm. Luhtaan pellot).
21. Kehitetään urheilualueiden pysäköintimahdollisuuksia tehostamalla olevien pysäköintialueiden käyttöä (mm. opastusta lisäämällä).
22. Kehitetään virkistyskäytön liityntäliikennettä ja matkaketjuja (mm. robottibussit, kaupunkipyörät, ratikka).
23. Kehitetään alueen saavutettavuutta idän suunnalta lähestyttäessä
24. Otetaan huomioon Teiskontien varren kehittyminen ja sen vaikutukset erityisiin arvoihin.

Edellä mainittujen toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on koottu liitteeseen xx.

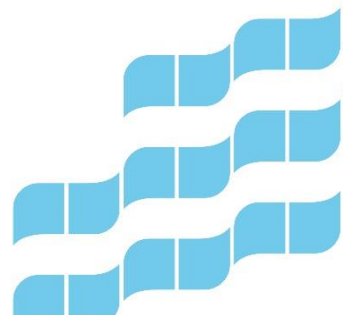
6.6. Keskeiset laaditut suunnitelmat ja selvitykset

- *Adoptoi monumentti* -kohteiden hoito- ja käyttösuunnitelmat (Lappi–Käpylän puhelinkoju)
- Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016

- Kantakaupungin yleiskaava 2040
- Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys
- Kauppi-Niihaman vertaissuunnittelun aineisto
- Luontovirkistykseen palveluohjelma
- Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030
- Rakentamistapaohje rto-8182 – Lappi, Käpylän suojeluasemakaava nro 8182
- Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025
- Selvitys Tampereen kantakaupungin hiljaisista virkistysalueista
- Soukonvuoren luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma
- Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat
- Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma
- Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys
- Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021
- Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021
- Tampereen lahkaviosammaselvitys 2021
- Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030
- Tampereen kaupungin vanhat metsät selvitys

VI Kansallisen kaupunkipuiston tunnettuuden ja profiilin kehittäminen

HUOM! TÄMÄ ODOTTAA VIELÄ KÄSITTELYÄ

Luvussa kuvataan, miten Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tunnettuutta on tarkoitus kehittää esimerkiksi viestinnällä, brändäämisellä, opastuksella, palveluiden kehittämällä, hyödyntämällä kansallista kaupunkipuistoa toiminta-alustana eri toiminnoissa ja tapahtumissa.

1. Viestintä ja tiedotus

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston viestintää ja tiedottamista kehitetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. **Viestintää varten laaditaan viestintäsuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti?** Viestintää tehdään yhteistyössä kaupungin viestinnän, matkailun, ympäristönsuojelun, viheralueet ja hulevedet -yksikön, asemakaavoituksen ja Pirkanmaan maakuntamuseon kanssa. Kansallisen kaupunkipuiston viestinnän vetovastuussa on **MIKÄ TAHO?**

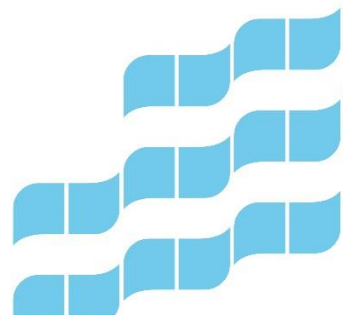
Viestintää ja markkinointia tehdään yhteistyössä myös valtakunnallisen kansallisen kaupunkipuisto -verkoston kanssa. **Statuksen saamisen jälkeen** Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on mukana muun muassa verkoston yhteisillä verkkosivuilla (<https://kansallisetkaupunkipuistot.fi/>), esitteissä ja muussa markkinointimateriaalissa. Katso myös kohta *Kansallinen kaupunkipuisto -verkosto*.

Tampereen kansallista kaupunkipuistoa varten on perustettu alisivut Tampereen kaupungin verkkosivujen yhteyteen (www.tampere.fi/kansallinenkaupunkipuisto). Verkkosivuilla tiedotetaan kansallinen kaupunkipuistoon liittyvistä asioista. Sivulta on saatavilla myös taustamateriaaleja ja julkaisuja. Kansallisen kaupunkipuiston rajaus on merkitty Oskari-karttapalveluun (<https://kartat.tampere.fi/kansallinenkaupunkipuistorajaus>).

Tampereen kansallisesta kaupunkipuistosta kertovaa aineistoa – kuten esitteitä, videoita, kuvamateriaalia – kehitetään ja hyödynnetään muun muassa matkailumarkkinoinnissa.

Kansallisen kaupunkipuiston alueen kehittämiseen liittyvistä asioista ja toimenpiteistä tiedotetaan kaupungin tiedonannoilla. Lisäksi niistä tiedotetaan myös mediaa.

Miten tiedotetaan viranhaltijoita ja päättäjiä, kuten uusia valtuuston jäseniä?
Muuta?

2. Graafinen ilme

TÄHÄN KIRJATAAN, MITEN TAMPEREEN KKP-EROTTUU GRAAFISENA ILMEENÄ MUUSTA TAMPERE TIEDOTUKSESTA

Graafinen ohjeistus?

Logo?

Muuta?

3. Opastus

Tampereen kansallisen kaupunkipuiston opastusta kehitetään sekä sähköisenä että maasto-opastuksena. Opastus yhdistetään olemassa olevaan opastukseen täydentäen sitä muun muassa kansallisen kaupunkipuiston keskeisten arvokohteiden osalta.

Maastoon pystytetään, opastauluja ja opasteita kansallisen kaupunkipuiston keskeisille alueille muun muassa alueen tärkeimmille sisääntuloaikoille sekä eri osa-alueiden rajapinnoille vilkkaimpien reittien varsille.

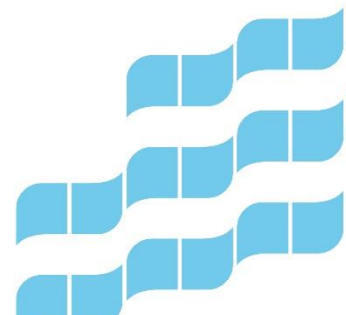
Opastauluja sijoitetaan muun muassa MIHIN? . Kansallisen kaupunkipuiston pääopastuspiste perustetaan Pyynikin luonnonsuojelualueen yhteyteen?.

Kansalliseen kaupunkipuistoon merkitään tärkeimmät opastetut reitit, joiden varrella on mahdollista tutustua arvokkaisiin luonto-, viher-, virkistys- ja kulttuuriympäristökohteisiin. Kaupungin matkailu- ja luonto-oppaiden kanssa toteutetaan opastettuja teemakierroksia. Reiteille toteutetaan myös mobiilikierrokset, joiden avulla on mahdollista tutustua reittiin ja kohteisiin itsenäisesti.

Opastusta ja reittejä kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä matkailun, ympäristönsuojelun, viheralueet ja hulevedet -yksikön ja Pirkanmaan maakuntamuseon kanssa. Kansallisen kaupunkipuiston opastuksen vetovastuussa on MIKÄ TAHO?

Yhteistyö ympäristökasvatuksen ammattilaisten kanssa?

Muuta?

4. Palvelut

Kaupunkipuiston alueella tai sen läheisyydessä toimivia yrityksiä tiedotetaan Tampereen kansallisen kaupunkipuiston sisällöstä ja hyödyntämismahdollisuuksista. Kaupunki edistää eri palveluiden, kuten kahvila- ja ravintolapalveluiden, opaspalveluiden, green care, vuokraus- ja matkailupalveluiden, tapahtumapalveluiden kehittämistä kansallisen kaupunkipuiston monipuolisen ja kestäväen käytön edistämiseksi.

Palveluja kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä elinkeinoelämän, tapahtumapalveluiden ja matkailun kanssa.

Tietopalveluiden kehittäminen? KKP-tiedon saatavuus?
Muuta?

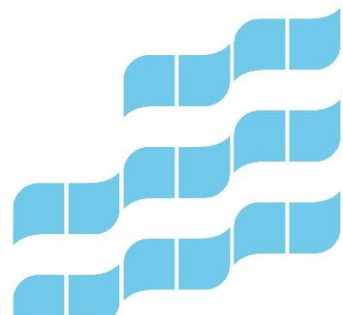
5. Kansallinen kaupunkipuisto opetuskäytössä

Kaupunkipuistosta kerrotaan kouluille ja tehdään yhteistyötä opettajien kanssa opetusmateriaalin ja -tapahtumien kehittämiseksi.

Tietopaketit opetuksen käyttöön?
Maastoretket oppilaille, opettajille?
Webinaarit?
Youtube-videot?
Muuta?

6. Kansallinen kaupunkipuisto jossain muussa käytössä (kuntoilu-, harrastus-, terveyden huollon tms. käytössä)

TÄHÄN KIRJATAAN, MITEN KKP:TA ON AJATELTU HYÖDYNNETTÄVÄN MUUTEN
 Yhteistyö liikuntaseurojen kanssa?
 Yhteistyö sote ammattilaisten kanssa?
 Yhteistyö kulttuuri- ja taideammattilaisten kanssa?
 Yhteistyö green care ammattilaisten kanssa?
 Yhteistyö tapahtumanjärjestäjien kanssa?
 Yhteistyö matkailun ammattilaisten kanssa?
 Muuta?

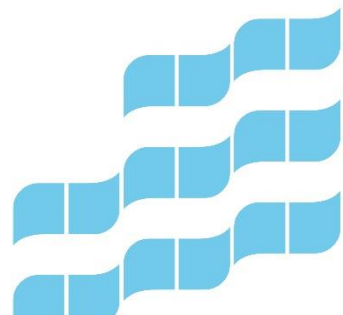

7. Kansallinen kaupunkipuisto -verkosto

Tampere kuuluu jäsenenä valtakunnalliseen kansallinen kaupunkipuisto -verkostoon, jonka muodostavat statuksen saaneet kaupungit. Vuonna 202x verkostoon kuuluvat Tampereen lisäksi Forssan, Hangon, Heinolan, Hämeenlinnan, Kokkolan, Kotkan Kuopion, Porin, Porvoon, Savonlinnan ja Turun kansalliset kaupunkipuistot. Verkoston toimintaa ohjaa vuonna 2016 perustettu ohjausryhmä, jossa on edustus jokaisesta statuksen saaneesta kaupungista. Ohjausryhmä kokoontuu vuosittain 3–4 kertaa.

Verkosto on julkaissut muun muassa yhteisjulistet ja esitteen. Verkoston yhteiset verkkosivut on otettu käyttöön vuonna 2020 osoitteessa <https://kansallisetkaupunkipuistot.fi/>. Esite- ja julistemateriaalia sekä verkkosivustoa päivitetään sitä mukaan, kun verkosto laajenee tai muuttuu.

Verkosto järjestää vuosittain verkostopäivät, joissa käsitellään ajankohtaisia kansallisiin kaupunkipuistoihin liittyviä aiheita. Verkostopäiville osallistuvat statuksen saaneiden kaupunkien lisäksi edustajia myös kaupungeista, jotka ovat valmistelemassa tai selvittämässä kansallinen kaupunkipuisto -statuksen hakemista.

VII Kansallisen kaupunkipuiston jatkotoimenpiteet

HUOM! TÄMÄ ODOTTAA VIELÄ KÄSITTELYÄ

Tähän kirjataan periaatteet, miten hoito- ja käyttösuunnitelman mukaiset asiat on tarkoitus toimeenpanna Tampereella, millä periaatteella ja kuka/ketkä suunnitelmaa päivittää ja millaisia suunnitelmia kkp-alueen täydentämiseen on olemassa.

1. Hoito- ja käyttösuunnitelman toimeenpano ja vaikutusten arviointi

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto on perustettu alueelle, jossa sitoudutaan säilyttämään ja vahvistamaan erityisiä luonto-, maisema-, virkistys- ja kulttuuriympäristöarvoja. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa on esitetty periaatteet ja toimenpiteet (MRL 70 § mukaiset määräykset), joilla erityisten arvojen säilyttäminen ja vahvistaminen toteutetaan. Suuri osa hoito- ja käyttösuunnitelmassa esitetystä toimenpiteistä edellyttävät jatkosuunnittelua.

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma jaetaan laajasti kaupungin organisaation sisällä sekä yhteistyökumppaneille. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa täydentävät osa-aluekortit tallennetaan myös kaupungin karttapalveluun sisäiseen käyttöön???

Hoito- ja käyttösuunnitelman toimeenpanoa ohjaa ja seuraa kansallisen kaupunkipuiston valmistelua toteuttanut suunnitteluryhmä?. Suunnitteluryhmä kokoontuu säännöllisesti 2–3 kertaa vuodessa

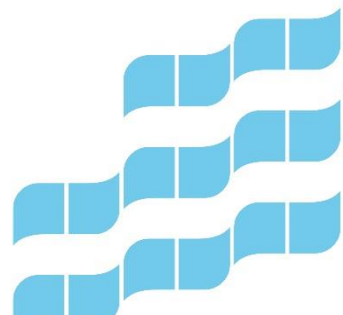
Toimenpiteiden vastuutahot ja alustava aikataulutus on esitetty liitteessä xx. Kukin vastuutaho vastaa omalta osaltaan toimenpiteiden toteutumisesta. Toimenpiteiden etenemisestä raportoidaan vuosittain suunnitteluryhmälle.

Kenen vastuulla ohjata/valvoa toimeenpanoa kaupungissa?

Miten varmistetaan toimeenpano?

Miten varmistetaan osapuolten sitoutuminen toteuttamiseen?

Miten seurataan hks:n toteutumista?

2. Hoito- ja käyttösuunnitelman päivittäminen

Hoito- ja käyttösuunnitelman päivitys käynnistetään, kun valtaosa siinä mainituista toimenpiteistä on toteutunut tai ne ovat vanhentuneet. Päivitystyöstä vastaa suunnitteluryhmä. Päivitystyössä osallistetaan alueen käyttäjiä ja alueella toimivia toimijoita.

Päivitetty hoito- ja käyttösuunnitelma hyväksytetään kaupunginhallituksessa ja ympäristöministeriössä? **TÄMÄ VARMISTETTAVA YM:STÄ.** Päivityksen valmistumisesta tiedotetaan kaupungin sisäisesti kaikkia yksiköitä, joiden tehtäviin kansallisella kaupunkipuistolla on vaikutusta. Tämän lisäksi tiedotetaan yleisesti kansallisen kaupunkipuiston alueella toimivia toimijoita ja alueen käyttäjiä.

Kenen vastuulla päivittäminen?

Missä vaiheessa/ miten usein päivittäminen tehdään?

Miten määritetään päivittämistarve?

Miten ja kenelle tiedotetaan päivityksistä?

Muuta?

3. Kansallisen kaupunkipuiston täydentäminen

Jatkossa selvitetään kansallisen kaupunkipuistoalueen laajentamista muun muassa Kaupin alueella kohteissa **Mitkä olivat tarkemmat alueet/kohteet?** Täydennysmahdollisuuksia selvitetään myös Tampereen taidemuseon ja Pyynikintorin hankekokonaisuuden ja Särkänniemen kehittämisen yhteydessä.

Asemakaavoitus ja suunnitteluryhmä selvittävät ja valmistelevat hakemukset mahdollisista kaupunkipuiston laajentamishankkeista.

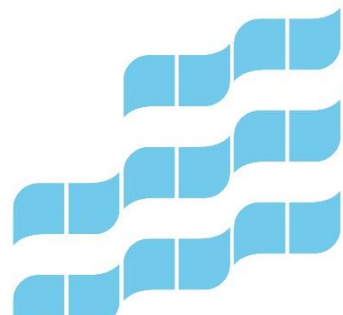
Mitä tarpeita täydentämiseen?

Mitä suunnitelmia täydentämiseen?

Millä aikataululla täydentämistä tavoitellaan?

Kuka vastaa täydennysten valmisteluista?

Muuta?

VIII Kirjallisuus

1. Lait, asetukset ja säädökset

Kirkkolaki 1054/1993. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>. Viitattu 15.10.2020.

Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100498>. Viitattu 15.10.2020.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>. Viitattu 15.10.2020.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>. Viitattu 15.10.2020.

Metsälaki 1093/1996. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961093>. Viitattu 15.10.2020.

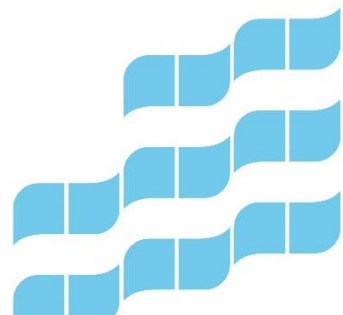
Muinaismuistolaki 295/1963. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1963/19630295>. Viitattu 15.10.2020.

Rakennusjärjestys. Tampereen kaupunki 1.10.2014. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/rakentaminen/rakennusvalvonta/lait-ja-ohjeet/rakennusjarjestys.html>. Viitattu 15.10.2020.

Vesilaki 587/2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110587>. Viitattu 15.10.2020.

2. Päätökset

Kalastuslain (379/2015) 72 §:n mukainen päätös kalastuksen sallimisesta vapakalastusvälinein 100 metriä lähempänä Tammerkosken voimalaitosten patoja (Tampere) vuosina 2021–2025 (POSELY/1208/5716–2020)

Kaupunginhallituksen kokous 7.12.2020, § 514 Tampereen kaupungin hakemus kansallisen kaupunkipuiston perustamiseksi

Kaupunginhallituksen kokous 30.11.2020, § 505 Tampereen kaupungin hakemus kansallisen kaupunkipuiston perustamiseksi

Kaupunginhallituksen kokous 11.5.2020, § 211 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston rajausehdotus (kehittämiskokousasia)

Kaupunginhallituksen kokous 12.8.2019, § 334 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston valmisteluaineiston nähtäville asettaminen

Kaupunginhallituksen kokous 20.5.2019, § 216 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston valmisteluaineiston nähtäville asettaminen

Kaupunginhallituksen kokous 15.4.2019, § 152 Tampereen kansallinen kaupunkipuisto-hankkeen tilannekatsaus

Viranhaltijapäätös – pormestari 7.8.2018, § 112 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston hakuvaihetta koskevan ohjaus- ja suunnitteluryhmän nimeäminen

Kaupunginhallituksen kokous 20.2.2017, § 121 Tampereen kansallisen kaupunkipuiston tarveselvitys

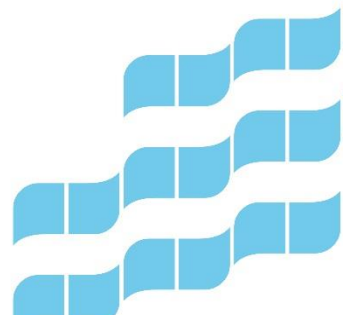
Viranhaltijapäätös – pormestari 4.2.2015, § 14 Kansallista kaupunkipuistoa koskevan terveyselvityksen ohjausryhmän ja suunnitteluryhmän työskentelykauden jatkaminen

Viranhaltijapäätös – pormestari 30.10.2013, § 321 (Ohjausryhmän asettaminen kansallisen kaupunkipuiston tarveselvityksen laatimista varten vuosille 2013–2014)

Kaupunginvaltuuston kokous 15.4.2013, 121 §, Valtuustoaloite kansallisen kaupunkipuiston perustamiseksi Tampereelle – Matti Höyssä

Valtuustoaloite kansallisen kaupunkipuiston perustamiseksi Tampereelle – Matti Höyssä, 17.9.2012

3. Ohjelmat, selvitykset ja suunnitelmat

Eteläpuiston asemakaava nro 8581 – Lepakkoselvitys. Ramboll Finland Oy. 2015.
https://www.tampere.fi/tiedostot/l/rePMcPiXj/Etelapuiston_ak_lepakkoselvitys_valmis.pdf.
 Viitattu 25.9.2021.

Eteläpuiston ja ympäristön puustoselvitys. Tampereen Infra.
https://www.tampere.fi/liitteet/e/CYQ6ptXHQ/Etelapuisto_puustoselvitys_Tampereen_Infra_2014.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Hatanpään alueen historia ja ajalliset kerrostumat. Arkkitehtitoimisto Seija Hirvikallio. 2016.
https://www.tampere.fi/tiedostot/h/QIJ53dsvL/8578_hatanpaan_historiaselvitys.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Hatanpään kartanopuiston käyttö- ja hoitosuunnitelma. Maisemasuunnittelu Hemgård. 2010.
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8578/selvitykset/8578_kartanopuiston_kaytt_ojahoitosuunnitelma.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Hatanpään maisema- ja viherverkkoselvitys. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön suunnittelu, Viheralueet ja hulevedet. 2017.
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8578/selvitykset/8578_maisema_ja_viherverk_koselvitys_310517.pdf. Viitattu 25.9.2021.

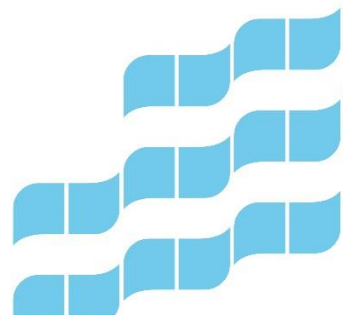
Hatanpään sairaalan asemakaavan nro 8578 lepakkoselvitys. FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2017.
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8578/selvitykset/8578_lepakkoselvitys_170920.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Hämeenpuiston puistohistoriallinen selvitys. Maisemasuunnittelu Hemgård. 2014.
https://www.tampere.fi/liitteet/h/nJgD6w3tc/Hameenpuisto_puistohistoriaselvitys_web.pdf.
 Viitattu 25.9.2021.

Härmälän Kalmarin asemakaava-alueen eliöstö- ja biotooppiselvitys 2005. Tampereen Kaupunki. Yhdyskuntapalvelut. Selvitys- ja arviointiryhmä.
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8388/selvitykset/liite_17_eliosto_ja_biot_ooppiselvitys.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Härmälän vanhan lentokonetehtaan asemakaavamuutosalueeseen nro. 8388 liittyvän Härmälänojan kasvisto- ja kasvillisuus selvitys vuonna 2012. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen. Maankäytön suunnittelu.
https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8388/selvitykset/liite_18_kasvisto_ja_kasvillisuus selv.pdf. Viitattu 25.9.2021.

lidesjärven luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma (tulossa)

Kantakaupungin kasviston ruutukartoitus. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/julkaisut-ja-selvitykset/ruutukartoitus07.html>. Viitattu 25.9.2021.

Kantakaupungin liito-orava selvitys 2016. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristö. Maankäytön suunnittelu. https://www.tampere.fi/tiedostot/l/duxFmGOGh/Liito_oravaselvitys.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Kantakaupungin yleiskaava 2040. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/yleiskaavoitus/voimassa-olevat-yleiskaavat/kantakaupungin-yleiskaava-2040.html>. Viitattu 4.9.2021.

Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys. Tampereen kaupunki. Suunnittelupalvelut. Selvitykset ja arvioinnit. 2008. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/yleissuunnittelu-ja-selvitykset/ymparistojamaisemaselvitys.html>. Viitattu 25.9.2021.

Kaupin sairaalan asemakaavan nro 8643 ja Kaupin urheilupuiston asemakaavan nro 8767 lahkaviosammalselvitys. WSP. 2020. <https://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7B8ba7f843-f94f-4339-88dc-94641f203331%7D/5147865>. Viitattu 4.9.2021.

Kauppi-Niihaman vertaissuunnittelun aineisto. www.tampere.fi/kauppiniihama. Viitattu 4.9.2021.

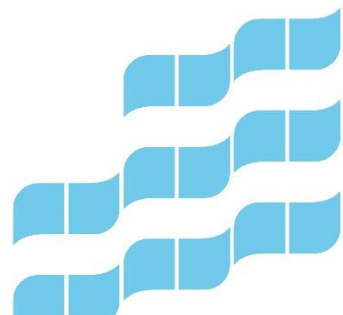
Kysely Hatanpään kehittämisestä. Tulokset 2017. https://www.tampere.fi/tiedostot/h/Rivb1c9dT/hatanpaa_harava_raportti_2017.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Lahokaviosammalselvitys Alasjärven koillispuolella. https://www.tampere.fi/tiedostot/y/03TkS3ZkZ/Lahokaviosammalselvitys_Alasjarven_koillispuolella_11012021.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Luontovirkistykseen palveluohjelma. https://www.tampere.fi/tiedostot/l/1um3NiP8t/Luontovirkistykseen_palveluohjelma.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Metsien hoidon toimintamalli 2021–2030. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/metsat/metsat2030.html>. Viitattu 4.9.2021.

Milavidan maakellari – Hoitosuunnitelma. <https://adoptoimonumentti.fi/wp-content/uploads/2014/10/milavidan-maakellarin-hs-netti.pdf>. Viitattu 4.9.2021.

Pispalan maisema. Tampereen kaupunki. Kaavoitusyksikkö ja MA-Arkkitehdit.
https://www.tampere.fi/tiedostot/p/B8CRVbhBD/Pispalan_maisema_I_osa.pdf ja
https://www.tampere.fi/tiedostot/p/BiKGCSL9X/Pispalan_maisema_II_osa.pdf. Viitattu
25.9.2021.

Pispalan paahderinteiden hoitosuunnitelma MIKÄ ON VIRALLINEN NIMI JA MISTÄ LÖYTYY?

Pispalan rakennustavat – Selvitys Pispalan rakennetusta ympäristöstä. Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Ky. 2005. <https://www.tampere.fi/liitteet/59I9wy9Pb/pispalanrakennustavat.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Pispalan–Tahmelan alueen rakennetun ympäristön inventointi. Loppuraportti. Pirkanmaan maakuntamuseo. 2013.
<https://www.tampere.fi/liitteet/p/6FHLcvABw/pispalaloppuraportti1.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Pyynikin kirkkopuiston muistomerkkien kunnostusohjelma 2012.
<http://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profium.com%2farchive%2fArchiv edObject-A5E88D56-16AE-FEB8-21C5-21487FEE48DD>. Viitattu 4.9.2021.

Pyynkin luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma (tulossa)

Pättiniemen hoitosuunnitelma (tulossa)

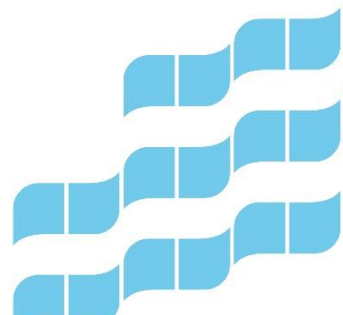
Rakentamistapaohje rto-8182 – Lappi, Käpylän suoje luasemakaava nro 8182.
<https://tampere.cloudnc.fi/download/noname/%7B7012015c-f0b7-43a2-bb4e-a9a6142d9c69%7D/3354560->. Viitattu 4.9.2021.

Rakentamistapaohje. Asemakaavat nro 8256 ja 8257. Ylä-Pispala.
https://www.tampere.fi/tiedostot/p/vf0Dnevkp/Pispalan_rakentamistapaohje.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Rantaperkiön huvilarannikon hoito- ja käyttösuunnitelma (opinnäytetyö, tulossa)

Retkeilyn kehitysohjelma 2021–2025.
https://www.tampere.fi/tiedostot/r/KS2Sw7qjv/Retkeilyn_kehitysohjelma_2021-2025.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Selvitys Tampereen kantakaupungin hiljaisista virkistysalueista.
https://www.tampere.fi/tiedostot/s/IJyTeuJGZ/Selvitys_Tampereen_kantakaupungin_hiljaisista_virkistysalueista.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Soukonvuoren luonnonsuojelualan hoito- ja käyttösuunnitelma. MISTÄ LÖYTYY?

Suomensaaren ympäristön lahokaviosammalselvitys. FCG. 2020.

https://www.tampere.fi/tiedostot/y/0oQbbrdf9/Suomensaaren_ympariston_lahokaviosammalselvitys.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Tampere, Frenckellin kalkkiruukin ja Nalkalan tiiliruukin arkeologinen koetutkimus 2015.

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy.

https://www.tampere.fi/tiedostot/a/sojmVOV7L/TRE_Frenckell_Nalkala_arkeologia_2015_24_11.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Tampere, Hatanpään niemi. Arkeologinen esiselvitys 2016. Pirkanmaan maakuntamuseo.

https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8578/selvitykset/8578_arkeologinen_esiselvitys.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Tampere, Härmälä, Entisen lentokonetehtaan alueen muinaisjäännösinventointi 2011.

Mikroliitti Oy.

https://www.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8388/selvitykset/liite_11_muinaisjainventointi.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Tampere, Keskustan osayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2014. Pirkanmaan maakuntamuseo. Kulttuuriympäristöyksikkö.

<https://www.tampere.fi/liitteet/a/x8QtxQQTU/arkeologinenInventointi2014ilmanKohdeluetteloa.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen kansallinen kaupunkipuisto – Tarveselvitys. Tampereen kaupunki.

Kaupunkiympäristön kehittäminen. Julkaisu 4/2016. Ranja Hautamäki (toimittanut). 2017.

https://www.tampere.fi/tiedostot/t/Zgv0Q45Gd/KKP_tarveselvitys_nettil.pdf. Viitattu 15.10.2020.

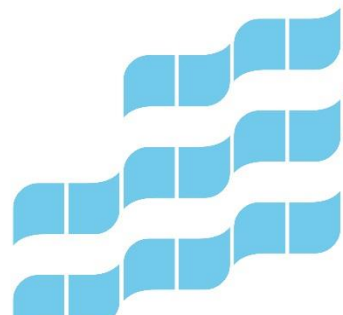
Tampereen kantakaupungin avoimet maisematilat. Tampereen kaupunki.

Kaupunkiympäristön kehittäminen. Maankäytön suunnittelu. 2015.

<https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/yleissuunnittelu-ja-selvitykset/avoimienmaisematilojenselvitys.html>. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen kantakaupungin hulevesiohjelma. 2012. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/julkaisut-ja-selvitykset/hulevesiohjelma.html>.

Viitattu 25.9.2021.

Tampereen kaupungin vanhat metsät selvitys. Tampereen kaupungin ympäristövalvonta, kiinteistötoimi ja katu- ja vihertuotanto. 2006.

<https://www.tampere.fi/liitteet/5inil27zX/vanhatmetsatraportti.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen kantakaupunkialueen pienvesiselvitys. Tampereen kaupunki. Ympäristönsuojelun julkaisuja 1/2011.

https://www.tampere.fi/liitteet/t/60dOGrZoa/Kantakaupunkialueen_pienvesiselvitys.pdf.

Viitattu 25.9.2021.

Tampereen kaupunkipuulinjaus 2020. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön palvelualueen

julkaisuja 3/2020. <https://www.tampere.fi/tiedostot/t/lkRMbrAjz/KaupunkipuulinjausTampere.pdf>.

Viitattu 4.9.2021.

Tampereen keskustan liikenneverkko-suunnitelma. Kaupunkiympäristön kehittäminen. 2013.

<https://www.tampere.fi/liitteet/t/6G7TgrM90/takliraportti290413.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen keskustan rantojen käytön historia 1700-luvulta lähtien. Tampereen kaupunki. Maankäytön suunnittelu. 2013.

<https://www.tampere.fi/liitteet/t/6FPQmeF03/rantojenkaytonhistoria.pdf>. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen keskustan rakennettu kulttuuriympäristö 2012. Tampereen kaupunki ja A-Insinöörit Suunnittelu Oy.

https://www.tampere.fi/liitteet/r/6LdTsBNBI/Rakennettu_kulttuuriymparisto2012_raportti.pdf.

Viitattu 25.9.2021.

Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maankäytön suunnitteluun 2021.

Tampereen *Kestävä ympäristörakentaminen KESY* -tarkastuslista maisemasuunnitteluun 2021.

Tampereen luonnon monimuotoisuus (LUMO) -ohjelma 2021–2030.

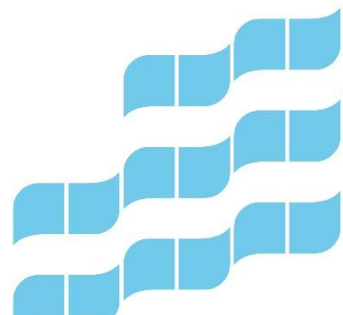
<https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/luonnonsuojelu/luonnon-monimuotoisuusohjelma-2021-2030.html>. Viitattu 4.9.2021.

Tampereen tarina – Teollisuuden synnyttämä kaupunki harjujen ja järvien solmukohdassa.

Tampereen kaupunki/ Kaupunkiympäristön kehittäminen. Julkaisuja 5/2015. Ranja Hautamäki (toimittanut). 2015. https://www.tampere.fi/liitteet/t/bV6J59ALc/Tampereen_tarina.pdf.

Viitattu 15.10.2020.

Tampereen viherkerroinmenetelmä. <https://data.tampere.fi/data/fi/dataset/tampereen-viherkerroin>. Viitattu 4.9.2021.

Tampereen vihreä keskusta – Keskustan viherverkko ja sen kehittäminen. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen. 2014.

https://www.tampere.fi/liitteet/t/w02tRvQIO/Tampereen_vihrea_keskusta.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Tampereen Viinikanojan kehittämissuunnitelma. Piiloutuneesta purosta vehreäksi ja elämykselliseksi reitiksi Pyhäjärveltä Iidesjärvelle. Diplomityö. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Arkkitehtuurin laitos. Maisema-arkkitehtuurin koulutusohjelma. Annaleena Puska. 2019.

https://www.tampere.fi/tiedostot/y/VnhvySTO7/Tampereen_Viinikanojan_kehittamissuunnitelma_diplomityo.pdf. Viitattu 25.9.2021.

Viherpalveluohjelma: Leikkipaikat 2021–2030. <https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/puistot-ja-viheralueet/leikkipaikat/leikkipaikkaohjelma.html>. Viitattu 4.9.2021.

Viherpalveluohjelma: Luontovirkistykseen palveluohjelma.

https://www.tampere.fi/tiedostot/l/1um3NiP8t/Luontovirkistykseen_palveluohjelma.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Viiden tähden keskusta. Tampereen keskustan kehittämisohjelma 2018–2030.

https://www.tampere.fi/tiedostot/v/bj21Xli2v/Tampereen_kaupunki_Viiden_tahden_keskustan_kehittamisohjelma_2018_2030_lowres.pdf. Viitattu 4.9.2021.

Viikinsaaren luonnonsuojelun alueen rauhoitusmääräykset.

https://www.tampere.fi/tiedostot/v/O8NP1ihGN/Viikinsaaren_luonnonsuojelun_alueen_rauhoitusmaaraykset.pdf. Viitattu 4.9.2021.

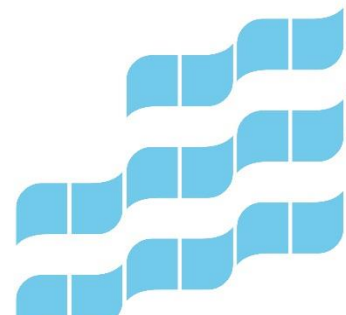
4. Muut julkaisut

Hautamuistomerkkien hoito. Museovirasto.

<https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/Julkaisut/hautamuistomerkkien-hoito.pdf>. Viitattu 4.9.2021.

Ohjeita muinaisjäännösten hoitosuunnitelman laatimiselle. Museovirasto.

https://www.museovirasto.fi/uploads/Ohjeita_muinaisjaennosten_hoitosuunnitelman_laatimiselle.pdf. Viitattu 4.9.2021.

5. Verkkosivustot

Kansallinen kaupunkipuisto. Tampereen kaupungin verkkosivut.

<https://www.tampere.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto-ja-luonto/puistot-ja-viheralueet/kansallinen-kaupunkipuisto.html>. Viitattu 15.10.2020.

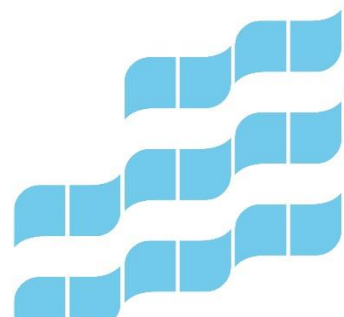
Muinaisjäännösalueiden hoitoavustukset. Museoviraston verkkosivut.

<https://www.museovirasto.fi/fi/avustukset/muinaisjaannosalueet>. Viitattu 4.9.2021.

Pyynikin kirkkopuisto. Tampereen evankelisluterilaisten seurakuntien verkkosivusto.

https://tampereenseurakunnat.fi/sivustot/pyynikin_kirkkopuisto. Viitattu 4.9.2021.

Vieraslajit.fi-portaali. <https://vieraslajit.fi/>. Viitattu 4.9.2021.

IX Liitteet

NÄMÄ KOOTAAN NÄHTÄVILLÄOLON JÄLKEEN

- Liite 1 Osa-aluekortit
- Liite 2 Toimenpiteiden vastuutahot ja aikataulutus (yhteenvetotaulukko)

